

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET

Anđela Radović

IMPLICITNE TEORIJE O DAROVITOSTI UČENIKA IZ UGLA
UČITELJA I NASTAVNIKA

MASTER RAD

Nikšić, 2023.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET

Andela Radović

IMPLICITNE TEORIJE O DAROVITOSTI UČENIKA IZ UGLA
UČITELJA I NASTAVNIKA

MASTER RAD

Nikšić, 2023.

PODACI I INFORMACIJE O STUDENTU

Ime i prezime: Anđela Radović

Datum i mjesto rođenja: 21. 11. 1998, Podgorica

Naziv završenog osnovnog studijskog programa i godina završetka studija: Studijski program za psihologiju, 2019/20

INFORMACIJE O MASTER RADU

Naziv master studija: Studijski program za psihologiju

Naslov rada: Implicitne teorije o darovitosti učenika iz ugla učitelja i nastavnika

Fakultet na kojem je rad odbranjen: Filozofski fakultet, Univerzitet Crne Gore

UDK, OCJENA I ODBRANA MASTER RADA

Datum prijave master rada: 26. 4. 2022.

Datum sjednice Vijeća na kojoj je prihvaćena tema: 28. 6. 2022.

Mentor: prof. dr Milica Drobac Pavićević

Komisija za ocjenu i odbranu master rada: dr Bojana Miletić

dr Veselinka Milović

prof. dr Milica Drobac Pavićević

Lektor: Maja Radović Stanišić

Datum odbrane:

Datum promocije:

IZJAVA O AUTORSTVU

Kandidat: Anđela Radović

Na osnovu člana 22 Zakona o akademskom integritetu (Sl.list CG br. 17/2019), ja, dolje potpisana

IZJAVLJUJEM

pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću da je master rad pod nazivom „Implicitne teorije o darovitosti učenika iz ugla učitelja i nastavnika“ rezultat sopstvenog istraživačkog rada, da nisam kršila autorska prava i koristila intelektualnu svojinu drugih lica i da je navedeni rad moje originalno djelo.

Nikšić, datum

Potpis studenta

PREDGOVOR

Uvažavajući položaj darovite djece u crnogorskom obrazovnom sistemu, rad je pisan u cilju ispitivanja percepcije nastavnika. Namjera autora ovog rada je pružanje izvjesnog doprinosa školskoj praksi, tačnije pokušaj da se kroz provjeru implicitnih teorija nastavnika sagleda odnos prema darovitim učenicima.

Ovom prilikom, bih htjela da izrazim zahvalnosti svojoj mentorki, prof. dr Milici Drobac Pavićević, na savjetima i zalaganju prilikom izrade rada.

Zahvaljujem svim članovima komisije i učesnicima u istraživanju na izdvojenom vremenu.

Hvala mojim prijateljima koji su imali razumijevanja tokom mog rada na master tezi.

Ovaj rad posvećujem tetki, Bosiljki Bebi Radović Tomović, svojim roditeljima, bratu i sestrama.

SAŽETAK

Tema ovog rada su Implicitne teorije o darovitosti učenika iz ugla učitelja i nastavnika. U školskom sistemu postoji izvjestan procenat darovitih učenika koji se nekada ne prepoznaju, te je rad posvećen upravo njima. Implicitne teorije su, za razliku od eksplicitnih, subjektivna uvjerenja, te ih mogu kreirati i laici. Teorijski dio bazira se na Gardnerovoj teoriji višestrukih inteligencija i Renzulijevoj teoriji tri prstena. Za provjeravanje slike koju prosvjetni radnici, praktičari imaju o darovitim učenicima, korištena su tri upitnika – Renzulijev Upitnik indikatora darovitosti, Skala za procjenu potencijalne darovitosti kod djece i treći koji je kreiran kao dopuna drugog, odnosno dodate su subskale za procjenu prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije. Cilj je bio odgovoriti na sljedeća pitanja: Kako učitelji i nastavnici opažaju darovite učenike? Koje indikatore koriste u prepoznavanju darovitih? Koju vrstu darovitosti učitelji i nastavnici najlakše i najtačnije opažaju? Koji aspekt darovitosti učitelji i nastavnici najčešće prepoznaju – natprosječne intelektualne sposobnosti, posvećenost zadatku ili kreativnost? Da li se neki od segmenata izjednačava sa darovitošću? Koji faktori utiču na implicitne teorije učitelja i nastavnika o darovitom djetetu (uzrast djeteta, radni staž učitelja/nastavnika, zadovoljstvo poslom)? Rezultati su obrađeni pomoću statističkog programa JASP 17.2.0. Glavne analize za provjeru hipoteza, bile su t-test i ANOVA. Dobijene su visoke prosječne ocjene na svim subskalama, što ukazuje da nastavnici prepoznaju pokazatelje darovitosti. Faktori koji su se istakli kao značajni su uzrast učenika i zadovoljstvo poslom.

Ključne riječi: darovitost, procjene nastavnika, Gardner, Renzuli

ABSTRACT

The topic of this master thesis is teachers' implicit theories of intelligence of pupils. There is a certain percentage of gifted pupils in the school system who are not recognized sometimes, so this thesis is dedicated to them. Implicit theories are, contrary to explicit theories, subjective beliefs and could be created by laymen. The theoretical part of the thesis is based on Gardner's Multiple intelligences theory and Renzulli's Three-rings conception. Three questionnaires were used to check the perception that educators have of gifted pupils – Renzulli's Giftedness Indicator Questionnaire, the Scale for the Assessment of Potential Giftedness of Children and the third one which was created as in addition to the second, so there are subscales of naturalistic and spiritual-existential intelligence. The aim was answering the following questions: How do teachers perceive gifted pupils? What indicators do they use to recognize the giftedness? What kind of giftedness do teachers perceive most easily and accurately? Which aspect of giftedness do teachers most often recognize – above-average intellectual abilities, task commitment or creativity? Do any of the segments equate to giftedness? What factors influence teachers' implicit theories about the gifted child (child's age, teacher's work experience, job satisfaction)? The results were processed using the statistical program JASP 17.2.0. The main analyzes for testing hypotheses were t-test and ANOVA. High average scores were obtained on all subscales, which indicates that teachers recognize indicators of giftedness. The factors that stood out as significant were the age of the pupils and job satisfaction.

Key words: giftedness, teachers' assessment, Gardner, Renzulli

Sadržaj:

1. UVOD	9
2. DEFINICIJA KONSTRUKTA.....	10
2.1. Koncept darovitosti.....	10
2.1.1. Shvatanje darovitosti kroz istoriju	10
2.1.2. Mitovi o darovitosti.....	10
2.1.3. Definicija darovitosti.....	11
2.1.4. Daroviti učenici	12
2.1.5. Gardnerov model – teorija viševrsnih/višestrukih inteligencija	13
2.1.6. Renzulijeva teorija tri prstena.....	19
2.2. Implicitne teorije.....	22
3. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA	25
4. ISTRAŽIVAČKI DIO.....	28
4.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	28
4.2. Hipoteze.....	29
4.3. Metod.....	30
4.3.1. Uzorak i procedura.....	30
4.3.2. Instrumenti.....	32
4.4. Rezultati	37
5. DISKUSIJA.....	61
6. ZAKLJUČAK.....	65
LITERATURA:	67
PRILOZI.....	73
Prilog A1 – Uzorak	73
Prilog A2 – Dopuna uzorka.....	75
Prilog B – Profesionalno usmjerenje nastavnika.....	76
Prilog C – Instrument istraživanja	78
Prilog Č1 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (jednodimenzionalna pouzdanost).....	89
Prilog Č2 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (pouzdanost stavki)	90
Prilog Č3 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (korelacije između stavki)	92
Prilog Č4 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (faktori).....	97

Prilog Č5 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (korelacija varijabli i faktora)	98
Prilog Č6 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (faktorsko opterećenje)	100
Prilog Č7 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (distribucija)	102
Prilog Č8 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (deskriptivne mjere).....	103
Prilog Č9 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (Q-Q plot)	104
Prilog Č1 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (korelacije između varijabli)	105
Prilog Č2 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (faktorsko opterećenje).....	112
Prilog Č3 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (interkorelacije između subskala)	114
Prilog Č4 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (faktori)	115
Prilog Č5 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (pouzdanost stavki).....	116
Prilog Č6 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (deskriptivne mjere)	119
Prilog Č7 – Subskala prirodnjačke inteligencije (distribucija).....	121
Prilog Č8 – Subskala duhovno-egzistencijalne inteligencije (distribucija).....	122
Prilog D1 – H3: deskriptivna statistika (Renzuli)	123
Prilog D2 – H3: normalnost raspodjele (Renzuli)	124
Prilog D3 – H3: deskriptivna statistika (Gardner).....	125
Prilog D4 – H3: normalnost raspodjele (Gardner).....	127
Prilog D5 – post hoc testiranje treće hipoteze	129
Prilog Dž1– H4: deskriptivna statistika (Renzuli).....	130
Prilog Dž2 – H4: normalnost raspodjele (Renzuli).....	131
Prilog Dž3 – H4: deskriptivna statistika (Gardner).....	132
Prilog Dž4 – H4: ispitivanje homogenosti (Gardner).....	134
Prilog Dž5 – H4: normalnost raspodjele (Gardner).....	135
Prilog Dž6 – post hoc testiranje četvrte hipoteze.....	137
Prilog Đ1 – H5: deskriptivna statistika (Renzuli)	138
Prilog Đ2 – H5: normalnost raspodjele (Renzuli)	139

Prilog D3 – H5: deskriptivna statistika (Garden)	140
Prilog D4 – H5:homogenost (Gardner).....	142
Prilog D5 – H5: normalnost raspodjele (Garden)	143
Prilog E – kvalitativna analiza odgovora (kodovanje)	146
Prilog F – raspored ispitanika u odnosu na hipoteze	202
Prilog G – prikaza pojedinačnih indikatora u okviru kategorija i potkategorija	214
Prilog H – socijalne dimenzije.....	226

1. UVOD

Savremena uloga učitelja¹ i nastavnika² u osnovnim i srednjim školama uveliko postaje predmet naučnog proučavanja (Wittrock, 1986; Demie, 2004; Parker et al, 2006; Rater, 1979, prema Vulfolk, Hjuze i Volkap, 2014a). Jedan od načina izučavanja pomenute uloge učitelja i nastavnika je da se osvijesti problem „implicitnih teorija“³, odnosno da se rasvijetle predubjeđenja i predrasude u činu praktičnog izvođenja nastave, što se može pratiti iz ugla učitelja i nastavnika, ali i iz ugla učenika⁴ (Altaras, 2006).

Usmjeravanje teme rada ka ovakvoj problematici motivisano je aktuelnošću teme, o čemu svjedoči porast broja istraživanja darovitosti i kreativnosti u posljednje tri decenije, kao i činjenicom da primjena izostaje (Nedimović, 2013; Drobac Pavićević, 2020). Teorija, bez njenog preispitivanja u praksi, nema veliku vrijednost (Renzulli, 2005), te se značaj teorije upravo vidi u implementaciji zarad poboljšanja kvaliteta nastave.

Budući da odnos nastavnik – učenik predstavlja jednu komplementarnu realnost, idealno bi bilo da se problem „implicitnih teorija“ rasvijetli iz oba ugla nastavne komunikacije. Ipak, imajući u vidu skromne mogućnosti rada, problematici će se pristupiti s težištem na ulogu nastavnika. Odgovori na esencijalna pitanja: *Kako nastavnici mogu da prepoznaju darovitost učenika? U kojim oblastima učitelji i nastavnici najčešće propoznaju darovitost učenika? Kako nastavnik može da prepozna kreativnost, a kako da je podstiče?* daće nam prvi uvid u sadržaj implicitnih teorija učitelja i nastavnika.

Ispitivati sposobnost nastavnika da prepoznaju kognitivne, motivacione, personološke, emocionalne i socijalne karakteristike darovitih učenika (Vasić i Drobac Pavićević, 2021) jeste izazovno, kako iz perspektive preispitivanja dosadašnjih teorijskih zaključaka, tako i kroz istraživanje aktuelnog nastavnog procesa.

¹ Termin *učitelj* se odnosi na učitelje i učiteljice, ali se koristi ovaj termin da se ne bi opteretio tekst.

² Termin *nastavnik* podrazumijeva nastavnike i nastavnice koji podučavaju djecu u višim razredima osnovne škole, profesore i profesorice srednje škole.

³ Implicitne teorije se, za razliku od eksplicitnih teorija koje su pisane naučnim stilom i za koje je potrebna empirijska validacija, zasnivaju na stavovima pojedinca koji može biti i laik (Milanović, 2017).

⁴ Termin *učenik* podrazumijeva dječake i djevojčice.

O različitim problemima savremene nastave često se govori i u stručnoj i u laičkoj javnosti (Vulfolk i saradnici, 2014a; Vulfolk, Hjuž i Volkap, 2014b). Međutim problematika ovog istraživanja nije samo odabrana po kriterijumu naučne atraktivnosti teme, već i na osnovu alarmantnosti trenutka da upravo istraživački i teorijski pristup može da doprinese unapređenju kvaliteta nastavnog procesa.

2. DEFINICIJA KONSTRUKTA

2.1. Koncept darovitosti

2.1.1. Shvatanje darovitosti kroz istoriju

Objašnjenja prirode, aksiološki promjenjivog pojma *darovitost*, su mnogobrojna. Proučavanje ovog ljudskog svojstva je viševjekovno. Jedan od prvih pobornika identifikacije darovite djece bio je Platon. Zatim, još u sedmom vijeku, u Kini su izdvajali darovitu djecu kako bi ih slali na kraljevski dvor. Takođe, obrazovanje su prilagođavali potrebama individue. U Evropi se, gotovo vijek kasnije, javlja prvi pokušaj omogućavanja darovitim učenicima da se besplatno školuju, što se vezuje za Franačku državu⁵ (Walker, 2007).

Termin *darovit* prvi je upotrijebio američki psiholog, Luis Terman. Sproveo je i najopširniju studiju o fizičkom, psihičkom, socijalnom i profesionalnom razvoju individua čiji je IQ (kvocijent inteligencije⁶) iznad prosjeka. Svoje nalezue uobličio je u djelo „Genetička studija o geniju“. Termanovi pronalasci su protivrječili brojnim mitovima o darovitosti (Walker, 2007).

2.1.2. Mitovi o darovitosti

U prošlosti je genijalnost često povezivana sa mentalnim bolestima. Shodno tome, darovitost je imala negativan prizvuk (Drobac Pavićević, 2020). Terman je zaključio da su daroviti ljudi više rezilijentni⁷, te da se uzrok eventualne nestabilnosti najčešće može potražiti u okolini koja ne

⁵ Ideja je potekla od cara Karla Velikog (Charlemagne), koji je bio franački vladar (Walker, 2007; Radoš, 2019).

⁶ Shodno „Psihološkom rečniku“ Dragana Krstića, inteligencija je „sposobnost uviđanja odnosa između stvari i pojava“ (Krstić, 1997, prema Žiropađa, 2016, str. 169). Krstić, dalje, navodi da je to sposobnost apstraktnog mišljenja, uspješne adaptacije, brzog učenja, rješavanja problema. Sposobnost prilagođavanja naglašavaju tzv. biološke definicije, psihološke se fokusiraju na učenje, a operacionalne podrazumijevaju da je inteligencija ono što mjeri test inteligencije. Neka određenja se, pak usresređuju na metakognitivne sposobnosti (Žiropađa, 2016).

⁷ Rezilijentnost označava otpornost, žilavost, elastičnost, psihoimunitet. To je sposobnost da se prevaziđe stresni događaj, da se individua prilagodi novonastaloj situaciji (Vlajković, 2009).

vrednuje darovitost. Takođe, Terman je opovrgnuo mit da darovita djeca imaju određenu količinu darovitosti koja brzo istruni, štaviše njihove sposobnosti se mogu unaprijediti tokom života. Termanova studija je uticala i na to da se stereotipna slika darovitog, mršavog djeteta sa naočarima zamijeni slikom najčešće zdravog i razvijenog djeteta (Walker, 2007).

Ipak, neka neosnovana shvatanja o darovitoj djeci su i danas široko rasprostranjena. Elem, u današnjem društvu prisutan je stav da su darovita djeca dovoljno samostalna da im ne treba pomoć, da mogu uspjeti sami. Zatim, rašireno je gledište da ona neće znati da su darovita, osim ako im neko na to ukaže, da bolje razumiju pravila, da stoga treba postupati strože sa njima, da je neophodno da su konstantno pred novim izazovima, te da je svaki aspekt darovitih jednako razvijen – intelektualni, tjelesni, afektivni i socijalni (Walker, 20007).

2.1.3. Definicija darovitosti

Problem u poimanju darovitosti počiva na ideji o reifikaciji, pretjeranoj konkretizaciji apstraknog fenomena i težnji užurbanog rješavanja nejasnih pitanja. Renzuli je još 1986. godine postavio pitanje koje je i dalje aktuelno, a za odgovorom traga i ovo istraživanje (Dai, 2021). „Is giftedness an absolute or a relative concept? Tat is, is a person either gifted or not gifted (the absolute view) or can varying kinds and degrees of gifted behaviors be displayed in certain people, at certain times, and under certain circumstances (the relative view)?“⁸ (Dai, 2021, str, 99). Postoji velika raznolikost u načinu shvatanja darovitosti. S jedne strane kontinuumu rezonovanja darovitosti nalazi se stav da je svaka osoba talentovana za neku djelatnost (Maksić, 1998/2007). Na suprotnom kraju kontinuumu je korpus stanovišta čiji je zajednički imenitelj razumijevanje darovitosti kao rijetkog fenomena, koji se javlja kod od 1 – 1,5% populacije shodno Termanovom stanovištu (1925), do 15 – 20% vodeći se Renzulijevim (1984) poimanjem koncepta darovitosti (Osmić, 2010). Prilikom opisa odraslih udaljenih tri ili više standardnih devijacija od prosjeka u pozitivnom smjeru, koriste se termini poput *kreativne produkcije* ili *stvaralaštva*, dok se u deskripciji iznadprosječnih sposobnosti djeteta, upotrebljava sintagma *kreativni potencijali* ili češće *darovitost* (Maksić, 1998/2007).

⁸ „Da li je darovitost apsolutni ili relativni koncept? Zapravo, je li osoba darovita ili nije (apsolutni pogled) ili se varijacije darovitosti mogu ispoljiti kod određenih ljudi, u određenom trenutku, pod određenim okolnostima (relativni pogled)?“

Savremeno poimanje darovitosti se bitno razlikuje od inicijalne Termanove nativističke slike i strogog nativizma Galtona. Aktuelna sporna pitanja odnose se na raspodjelu doprinosa genetike i sredine (Stipić i Grandić, 2013), a sprovedena istraživanja grupišu se oko pitanja identifikacije darovitih i uloge obrazovanja (Maksić, 1998/2007).

Dakle, ne postoji jasna, jedinstvena definicija koncepta darovitosti. S tim u vezi je usmjeravnje težišta teorije ili istraživanja na različite sposobnosti i osobine. Zajednički imenitelj u različitim shvatanjima su visoke intelektualne sposobnosti koje se ispoljavaju u najmanje jednoj oblasti (Woolfolk et al., 2014a). Takođe, darovitost se najčešće opisuje kao rijedak fenomen (Walker, 2007). Pored teorija koje naglašavaju visoku opštu intelektualnu sposobnost ili izvanredne kompetencije vezane za jednu oblast, može se govoriti i o teorijama usmjerenim na upravljanje kognitivnim procesima. Treća grupa teorija, apstrahovana na osnovu središnjeg kriterijuma prepoznavanja darovitog djeteta, obuhvatala bi teorije koje su usresređene na postignuće, dok bi se posebnost četvrte grupe ogledala u sagledavanju psihosocijalnih faktora (Osmić, 2010).

2.1.4. Daroviti učenici

Kao što je već rečeno, darovitost se sagledava na različite načine. „Što je u imenu? Što ružom zovemo, pod drugim imenom bi isto mirisalo.“ (Shakespeare, 1998, prema Walker, 2007) Ipak, obilježavanje individue kao darovite utiče na formiranje očekivanja. Oznaka nije cilj sama po sebi, dapače ona može prouzrokovati i različite emocije i reakcije. Identifikacija darovitih je u službi otkrivanja posebnih potreba određenog učenika. Ukoliko se ne prepoznaju kao daroviti, postoji šansa da im se ne pruži odgovarajući tretman, a prema tome, može se pretpostaviti da će postignuće biti niže od očekivanog (Walker, 2007).

Daroviti učenici izgledaju slobodnije, samostalnije u odnosu na ostale učenike. Oni su kadri iznijeti misao, verbalno ali i neverbalno, imaju odlične argumente; mogu iskazivati liderske sposobnosti; imaju zanimljive ideje i divergentna rješenja; potrebno im je manje vremena da savladaju materiju u odnosu na vršnjake; prisutni su indikatori apstraktnog mišljenja; imaju izvanredno pamćenje; neobično su znatiželjni, karakteriše ih intrizična motivacija; uočavaju kauzalne veze između pojava; imaju razvijen smisao za humor (Walker, 2007). Primordijalni pokazatelji darovitosti su veći opseg i intezitet znanja od prosječnog nivoa na određenom uzrastu,

superiornije intelektualne sposobnosti i brže prelaženje sa jedne razvojne faze⁹ na drugu¹⁰ (Maksić, 1998/2007). Nekada, osim sa vršnjacima, stvaraju prijateljstva i sa starijim učenicima, čiji su intelektualni kapaciteti slični njihovim. Štaviše, teže da provode vrijeme sa odraslima. U vezi sa tim, očekivano je da se osjećaju drugačijim od vršnjaka. Taj osjećaj izdvajanja pojačava adolescencija, kada je ujedno i najveća želja da pripadaju grupi. Pojačana osjetljivost izaziva osjećaj neprihvatanja, nekad i bez osnove. Stoga im je neophodno pružiti ljubav i podršku (Walker, 2007). U tom zadatku se pored uloge roditelja, uviđa i uloga vaspitača, učitelja i nastavnika, koji i sami moraju imati određeni stvaralački potencijal (Drobac Pavićević, 2020). Shodno tome da su često samokritični¹¹ i nesigurni, treba ih ohrabriti i podsticati. Opadanje motivacije se javlja i usljed predugog zadržavanja na gradivu koje su već savladali ili ukoliko im se dodijele zadaci koje smatraju nezanimljivim. Tada mogu ostavljati zadatak nezavršenim, površno ga uraditi ili napraviti niz grešaka. Takođe, neka darovita djeca ne mogu da prihvate drugačije mišljenje i činjenicu da su možda napravili grešku. Mogu imati i nećitak rukopis (Walker, 2007).

Karakteristike su mnogobrojne, ipak najznačajniji indikatori su brzina kognitivnog razvoja i opseg znanja. Precizno određivanje razlika u brzini napretka učenika, sistematizacija kognitivnih, afektivnih i bihevioranih karakteristika učenika i usmjeravanje nastavnog plana i programa u odnosu na individualne kapacitete predstavljaju tačku koju je neophodno dodatno istražiti. Zatim, kod nekih učenika je riječ o intelektualnoj darovitosti, neka djeca su naročito napredna u socijalnom aspektu, neka imaju posebnu dar za umjetnost (Maksić, 1998/2007). Sliku dodatno komplikuju različite teorije. U ovom radu, rezultati istraživanja biće sagledani kroz prizmu dvije teorije – Gardnerove teorije višestrukih inteligencija i Renzulijeve troprstenaste teorije.

2.1.5. Gardnerov model – teorija viševrsnih/višestrukih inteligencija

Gardner je rekonceptualizaciju poimanja prirode inteligencije započeo analizirajući i sintetišući podatke dobijene u istraživanjima koja su uključivala atipičnu populaciju. Naime, istraživanjima su obuhvaćene individue koje su zadobile moždane lezije koje su prouzrokovale gubitak određenih

⁹ Razvojne faze su zasnovane na epignetskom načelu, odnosno faze se javljaju na određenom uzrastu i strukture koje su karakteristične za jednu fazu, nisu postojale u prethodnoj (Brković, 2011).

¹⁰ Uzrasna naprednost je jasan pokazatelj darovitosti sve do kraja adolescencije, kada dolazi do procesa nivelizacije (Altaras, 2006).

¹¹ Naglašeni perfekcionizam može biti naznaka problema. Pokazatelji poteškoća su i samonametnuta izolovanost, osjećaj bespomoćnosti, fasciniranost nasiljem, poremećaji hranjenja, zlopotreba narkotika, narcizam, život u svijetu mašte, kompulzije, opsjednutost smrću (Walker, 2007).

kognitivnih funkcija, natprosječnu djecu i *idiot savants*¹². Razvoj i uvježbavanje vještina kod prosječne djece takođe su uticale na razvoj teorije viševrsnih inteligencija. Gardner je inteligenciju definisao kao umijeće da se riješi problem ili napravi proizvod, a što je uvažavano u jednoj ili više kulturnih sredina. Razvio je tezu o postojanju sedam nezavisnih inteligencija: lingvistička, logičko-matematička, muzička, spacijalna, tjelesno-kinestetička, interpersonalna i intrapersonalna (Chen & Gardner, 1998). Svaka sposobnost predstavlja kombinaciju herediteta i uticaja sredine (Kodžopejić i Pekić, 2017). Kasnije je modelu dodao i naturalističku, spiritualnu i egzistencijalnu inteligenciju (Šimić Šašić, Proroković, Klarin, i Šimunić, 2020). Teorija viševrsnih inteligencija je *vertikalna* koncepcija inteligencije, odnosno, pretpostavlja se da je um podijeljen po sadržajnim oblastima, što znači da su sposobnosti individue međusobno nezavisne. Sve sposobnosti su jednako važne, po čemu se ovaj pristup razlikuje od psihometrijskog, gdje se naglašava značaj logičko-matematičke i lingvističke sposobnosti (Chen & Gardner, 1998).

Još jedan novitet je izmjena načina procjenjivanja – uključena je evaluacija potencijala u širokom opsegu različitih oblasti, instrumenti su prilagođeni oblasti koja se analizira, teži se korištenju materijala koji su djetetu bliski, a monitoring se obavlja u poznatom kontekstu. Svrha procjenjivanja je identifikacija snaga i slabosti, što dovodi do krajnjeg cilja, a to je stvaranje optimalnih uslova za razvoj kapaciteta određene individue (Chen & Gardner, 1998). Evaluacija treba da bude u obliku procesne ekspertize, dakle da se ne obavlja jednokratno (Chen & Garner 1997, prema Altaras, 2006).

Postoje brojne kritike Gardnerove teorije koje se odnose na njenu arbitrnost, odsustvo inovativnosti¹³, neuvažavanje jedanog od formalnih principa, odnosno principa isključivosti¹⁴, kao i odsustvo neurološke osnove za postojanje osam vrsta inteligencija. Ipak, značaj ove teorije za vaspitno-obrazovni sistem je neupitan (Matejić Đuričić, 2011; Kodžopejić i Pekić, 2017). U prilog tome govori uspjeh koji je ostvaren kroz projekat *Zero*¹⁵ koji je prihvaćen kao dio projekta

¹² Idiot savant je mentalno zaostala osoba koja ima *ostrvca inteligencije*, tj. veoma razvijenu specifičnu sposobnost poput slikanja, računanja, pamćenja ili sviranja nekog instrumenta (Žiropađa, 2016).

¹³ Naime, kritika Gardnerove teorije aludira na to da teorija viševrsne inteligencije ne predstavlja novo učenje, već samo sagledavanje inteligencije iz drugog ugla, proširivanje okvira koji se ovim pojmom obuhvata, tako da obim pojma podrazumijeva i ono što bi se kroz prizmu klasične psihologije izučavalo kao osobine ličnosti i interesovanja (Matejić Đuričić, 2011).

¹⁴ Princip isključivosti je formalni princip klasifikacije koji nalaže da se kategorije u klasifikacijama ne smiju preklapati, odnosno da ne objekti ne smiju istovremeno biti uvršteni u više kategorija (Todorović, 1998).

¹⁵ Gardner je osmislio ovaj projekat u namjeri da poveže akademsku psihologiju i umjetnost. Gardner i njegovi saradnici su kroz ovaj projekat započeli saradnju sa školama kako bi se u nastavni program implementirala teorija

*SUMIT*¹⁶. Program je obuhvatao četrdeset i jednu školu širom svijeta, a pokazalo se da su učenici u tim školama postigli bolji prosjek na ispitima, primjerenije vladanje, da su škole ostvarile bolju saradnju sa roditeljima u odnosu na škole koje nisu bile uključene u program, kao i da su učenici sa poteškoćama u razvoju imali bolja postignuća u školama koje su bile obuhvaćene *SUMIT*-om u odnosu na ostale (Armstrong, 2006). Međutim, shodno tome da nije empirijski validan, a opet da je blizak školskom okruženju, Gardnerov teorijski model se u ovom radu posmatra kao koncept darovitosti, a ne kao koncept sposobnosti (Woolfolk et al., 2014a; Kodžopejić i Pekić, 2017).

Elem, Višer, Ešton i Vernon (2006) su ustanovili da nema dokaza da su inteligencije koje je Gardner odvojio zaista nezavisne (Sternberg, Kaufman & Roberts, 2019). Pored toga, novi neuropsihološki dokazi nalažu da se centri za različite funkcije ne razgraničavaju jasno po određenim zonama u mozgu već da su raspoređeni duž nekoliko segmenata (Haier, 2016, prema Sternberg, Kaufman & Roberts, 2019). Ipak, Gardnerova teorija nudi mnogo više informacija učiteljima i nastavnicima, a time i mogućnosti u odnosu na IQ skor ili slična obilježja. Na primjer, informacija da neko dijete lakše pamti prostorno prikazan materijal od verbalno izloženog može biti od značaja za njegov dalji napredak (Sternberg, Kaufman & Roberts, 2019). Valja pomenuti da Gardner smatra da viševrsne inteligencije ne treba izjednačiti sa stilovima učenja. Dok inteligencija predstavlja sposobnosti u okviru jednog segmenta, stil se odnosi na opšti pristup bilo kojem sadržaju¹⁷ (Armstrong, 2006).

Gardnerova teorija pomaže učiteljima/nastavnicima da prepoznaju ono u čemu su učenici dobri i ono što vole, da sagledaju kako da unaprijede postojeće mogućnosti ili da uz pomoć razvijenih inteligencija utiču na one manje napredne (Armstrong, 2004). Upotreba postulata ove teorije utiče na razvoj samopoštovanja kod učenika, odgovornosti, postavljanje ciljeva, kooperativnosti, uočavanje više modaliteta za obavljanje određenog zadatka. Implementacija teorije višestrukih inteligencija omogućava nastavniku da koristi svoje kreativne potencijale, da rad ne

viševrsnih inteligencija i programi koje su osmislili. Ovaj projekat je pored darovite djece uključio i djecu prosječnog učinka (Gardner, 2011).

¹⁶ *School Using Multiple Intelligence Theory – Škole koje koriste teoriju višestruke inteligencije* (Armstrong, 2006, str. 11)

¹⁷ Brojni su pokušaji povezivanja teorije višestrukih inteligencija sa postojećim modelima učenja. Traganje za korelacijama između ovih struktura predstavlja izazovan proces (Armstrong 2006).

ograničava na gradivo dato u udžbeniku, pomaže učenicima da postižu bolje rezultate u odnosu na učenike koji se obrazuju u tradicionalnom školskom sistemu¹⁸ (Moro, 2013).

Verbalna ili lingvistička inteligencija je sposobnost adekvatne upotrebe riječi (usmeno ili pismeno), obuhvata sposobnosti koje izučavaju fonologija¹⁹, morfologija²⁰, sintaksa²¹, pragmatika²² i retorika²³, kao i mnemotehnike²⁴ i metajezik²⁵. Djeca sa razvijenom lingvističkom inteligencijom vole da čitaju i pišu, vole igre riječi, imaju razvijen vokabular, često čitaju naglas. Ovim učenicima treba obezbijediti knjige, kasete, uključiti ih u debate, podsticati razgovor i slično (Armstrong, 2006; Moro, 2013). Ipak, mnoge individue kojima je ustanovljena disleksija, poput Toma Kruza, su odlični glumci ili one koje poput Agate Kristi imaju poteškoće sa pravopisom ili gramatikom, mogu biti izvanredni pisci. Dakle, i sama verbalna inteligencija se može ispoljiti na više polja. Djecu ne treba ograničavati, bitno je ohrabriti ih da vjeruju u sebe, jer čak i da žele da se bave nekom tematikom, ukoliko postoji predubjeđenje da ne mogu biti dobri, ono će se vjerovatno i ispuniti (Armstrong, 2004).

Logičko-matematička inteligencija označava umijeće korištenja brojeva, uočavanja logičnih veza, rješavanja apstraktnih problema i slično. Učenici koji pokazuju izraženu logičko-matematičku inteligenciju vole da eksperimentišu, rješavaju zagonetke, računaju, testiraju hipoteze (Armstrong, 2006). Logička inteligencija se odnosi i na tendenciju prepoznavanja obrazaca, kauzalnih odnosa, uočavanje detalja, istraživački duh i slično (Armstrong, 2004). Lingvistička i logičko matematička inteligencija su najviše isticane kroz psihometrijske testove i školski sistem. Inteligencije, u okviru Gardnerove teorije, su ravnopravni i relativno nezavisni entiteti (Chen & Gardner, 1998).

Vizuelno-prostorna inteligencija se odnosi na stvaranje mentalnih slika, snalaženje u prostoru, osjećaje za oblike, linije, boju. Učenici koji imaju razvijenu vizuelnu inteligenciju vole

¹⁸ Tradicionalne škole su škole u kojima je vaspitno-obrazovni proces zasnovan na zastarjelim pedagoškim modelima (Vilotijević, 2000).

¹⁹ Fonologija proučava glasove (Bugarski, 1996).

²⁰ Morfologija izučava strukturu, oblik i tvorbu riječi (Bugarski, 1996)

²¹ Sintaksa se bavi pravilima građenja rečenice, rasporedom riječi u rečenici (Vujaklija, 2006).

²² Bavi se određivanjem značenja rečenica unutar konteksta. Pripada semantici (Bugarski, 1996)

²³ Polje interesovanja retorike je vještina govora (Bugarski, 1996)

²⁴ Mnemotehnike su pravila koja olakšavaju proces pamćenja (Trebješanin i Lalović, 2014).

²⁵ Upotreba jezika za polemisanje o jeziku (Vujaklija, 2006).

fotografiju, film, uče i misle u slikama, mogu biti dobri slikari. Kako Gardner navodi, odsustvo vida ne onemogućava postojanje vizuelne inteligencije (Posavec, 2010; Moro, 2013). Djeca koja imaju *slikovnu pamet*²⁶ često crtaju dok slušaju neko predavanje ili obavljaju neki zadatak. To šaranje može, prema razmatranjima nekih stručnjaka, pospješiti mišljenje, aktivitati određene zone mozga, uključujući i centar za prostornu inteligenciju. Imajući u vidu preferenciju slika, potenciranje riječi i brojeva u tradicionalnim školama može biti otežavajući faktor za slikovno pametnu djecu (Armstrong, 2004).

Tjelesno-kinestetička inteligencija odražava upotrebu sopstvenog tijela u cilju prikazivanja misli ili emocija, umijeće održavanja ravnoteže, brzinu, koordinaciju, snagu, spretnosti, taktilnu osjetljivost, stvaranja nečeg novog pomoću ruku. Opozicija palca je upravo ono što ljude razlikuje od većine životinja. Tjelesna inteligencija je baza za razvoj drugih inteligencija, koordinacija uma i tijela je činilac progressa u drugim inteligencijama. Još su antičke civilizacije isticale značaj koji tijelo ima za funkcionisanje uma. To potvrđuje i latinska poslovice *Mens sana in corpore sano*²⁷ U Kini se stotinama godina praktikuje postizanje balansa između duha i tijela kroz *taj čī*²⁸. U Indiji se radi istovjetnog ishoda primjenjuje joga (Armstrong 2004, 2006).

Muzička inteligencija je sposobnost prepoznavanja, diferencijacije, reprodukcije, kreiranja i kombinovanja tonova. Ova vrsta inteligencije se prva razvija, a djeca kod koje dominira muzička inteligencija vole da pjevaju, tapšu, zvižde, slušaju muziku (Armstrong, 2006). Muzički sadržaj se može kombinovati sa drugim predmetima (Đorđević, 2008, prema Brđanović, 2016).

Interpersonalna, društvena ili socijalna inteligencija je umijeće prepoznavanja i razumijevanja raspoloženja, emocija, motiva, želja, postupaka, težnji, namjera drugih ljudi. Na formiranje ove sposobnosti naročito utiče kvalitet veza, formiranih tokom prve tri godine života (Armstrong, 2006). Socijalna inteligencija se prikazuje u mirnom rješavanju sukoba, sticanju prijateljskih veza i njihovom održavanju, kao i u prihvatanju odbijanja. Ova vrsta inteligencije je veoma važna (Kiss, Vučinić, 2021). Unapređivanje interpersonalnih sposobnosti moguće je kroz

²⁶ U knjizi „Pametniji si nego što misliš“ (Armstrong, 2004), autor koristi sintagme poput slikovna pamet ili muzička pamet i slične pojednostavljene izraze, kako bi približio djeci Gardnerovu teoriju.

²⁷ *U zdravom tijelu zdrav duh* (Armstrong, 2004, str. 61).

²⁸ Taj čī je sistem pokreta osmišljenih radi unapređenja ravnoteže, snage, koordinacije pokreta i odabira optimalnog trenutka za izvršenje određene djelatnosti (Armstrong, 2004).

vježbanje pregovaranja, predvođenja, volonterski rad, posmatranje ljudi, ostvarivanja novih društvenih kontakata i slično (Armstrong, 2004).

U okviru personalnih inteligencija, Gardner opisuje pored interpersonalne i intrapersonalnu inteligenciju. Ono po čemu se personalne inteligencije razlikuju od ostalih je kulturni faktor. Naime, manifestacije personalne inteligencije jedne kulture, mogu biti čudne pripadnicima druge kulture (Gardner, 1993, prema Krnjaić, 2017). Intrapersonalna inteligencija odnosi se na sposobnost posmatranja i razumijevanja sebe, svojih misli, želja, namjera, umijća i slično (Armstrong, 2006). Na višim nivoima, podrazumjeva razvijenu introspekciju i samorefleksiju (Krnjaić, 2017).

Početna koncepcija višestrukih inteligencija podrazumijevala je postojanje sedam tipova inteligencija. Naknadno, Gardner je dodao još dvije – prirodnjačku i egzistencijalnu i spiritualnu. Zbog nedovoljne količine dokaza o postojanju egzistencijalne i duhovne inteligencije²⁹, uvodi se sljedeća oznaka $8\frac{1}{2}$, koja simbolički predstavlja viševrsne inteligencije (Ziegler i Heller, 2000). Gardner nije isključio mogućnost proširenja spiska inteligencija, već je zastupao stav da je ovakvo poimanje inteligencije kvalitetnije u odnosu na ranija unitaristička, ali i pluralistička rješenja (Chen & Gardner, 1998). Da bi se neka sposobnost mogla definisati kao inteligencija, neophodno je da ispuni određene kriterijume: slabljenje određene sposobnosti usljed povreda na mozgu uz nepromijenjenost drugih, mogućnost javljanja očigledne razlike između visokih postignuća u okviru jedne sposobnosti i niskog nivoa funkcionisanja u okviru ostalih sposobnosti (kao kod savanata), specifični razvojni put, ukorijenjenost u filogenezi, psihometrijska potvrda, dokazi eksperimentalne psihologije, posebne operacije koje rukovode aktivnostima i postojanje jedinstvenog sistema simbola (Armstrong, 2006; Armstrong, 2006 i Gardner, 2010, prema Brđanović, 2016).

Naturalistička inteligencija obilježava sposobnost prepoznavanja različitih biljnih i životinjskih vrsta, razumijevanje prirodnih pojava, opservaciju okruženja, recikliranje i slično.

²⁹ Neki autori govore o egzistencijalnoj (Armstrong, 2006), neki o spiritualnoj (King & DeCicco, 2009) a neki i postojanju egzistencijalne i spiritualne inteligencije (Šimić Šašić, Proroković, Klarin, i Šimunić, 2020). Gledano iz ugla nekih autora (Sharii, Matore, 2019), duhovna egzistencija je zamijenjena egzistencijalnom ili inteligencijom velikih pitanja. U ovom radu, egzistencijalna i duhovna inteligencija će biti proučavane zajedno radi lakšeg razumijevanja.

Individue koje imaju razvijenu naturalističku inteligenciju razmišljaju o ekološkim pitanjima, vole kampovanje ili pješačenje, vode brigu o životinjama i slično (Armstrong 2004, 2006).

Egzistencijalna inteligencija se ogleda u preispitivanju sopstvenih stavova o krupnim pitanjima ljudskog bitisanja. Obuhvata smisao života, smrt, ljubav, mjesto čovjeka u svijetu, potpune predanost umjetničkom radu (Armstrong, 2006). Duhovna inteligencija obuhvata promišljanje o transcendentnom, doživljavanje duhovnih stanja, osvježavanje svakodnevnih iskustava, pristupanje problemima kroz duhovnu dimenziju i vrline (King & DeCicco, 2009).

2.1.6. Renzulijska teorija tri prstena

Polazna tačka teorije odražava razlike u procjenjivanju djeteta. Sa jedne strane, postoji procjena koja se bazira na kognitivnim postignućima i rezultatima na testovima. Sa druge strane, mogu se analizirati i kapaciteti³⁰ – intresovanja, kooperativnost, radoznalost, samoregulacija, stilovi učenja, osjećaj zadovoljstva tokom učenja (Renzulli & Reis, 2021). Školska/testovna darovitost ili darovitost za školsko postignuće se temelji većinski na istim sposobnostima, koje dominiraju u tradicionalnoj nastavi. Međutim Renzulijska koncepcija, teorija tri prstena (*razvojni model kreativne produktivnosti*) odnosi se na tzv. kreativno-produktivnu darovitost. Ta vrsta darovitosti se pojavljuje na presjeku tri prstena (Altaras, 2006). Elem, na osnovu troprstenaste teorije, transcendentna slika darovitosti dobija svoj odraz koji je moguće sagledati kroz ponašanje (Maksić, 1998/2007), a ova bihevioralna komponenta predstavlja spoj natprosječnih intelektualnih sposobnosti (opštih ili specifičnih), visokog nivoa posvećenosti zadatku i visokog nivoa kreativnosti. Opšte sposobnosti se odnose na proces obrade informacija, adekvatno reagovanje u novim situacijama na osnovu integrisanog iskustva i apstraktno mišljenje (Renzulli & Reis, 2021). Opšte sposobnosti obuhvataju i verbalno i numeričko rezonovanje, pamćenje, verbalnu fluentnost, kao i ekspeditivnu i selektivnu transmisiju (Maksić, 1998/2007). Specifične sposobnosti objedinjuju nadprosječno znanje, umijeće ili vještine vezane za jednu oblast ili više njih, kao što su astronomija, statistika, briga o djeci, poezija, kuvanje, novinarstvo, crtanje mapa, vajarstvo, dizajniranje nakita i slično. Neke specifične sposobnosti (poput liderstva ili fotografije) se mogu mjeriti posebnim testovima, druge mogu procjenjivati kompetentni posmatrači (Renzulli & Reis, 2021). Uključuju i sposobnosti samostalnog pronalaženja informacija i primjenu

³⁰ Potencijal je teže izmjeriti od reprodukovano materijala. Ipak, kreativnost je uslovljena kapacitetima (Renzulli & Reis, 2021).

naučenog, te strategije koje su efikasne u rješavanju određenih problema (Maksić, 1998/2007). Opšte sposobnosti se mogu prepoznati i u tradicionalnoj školi, a mjere se testovima inteligencije. Inteligenciju, međutim, treba razmatrati i van akademskog postignuća (Renzulli & Reis, 2021). Štaviše, školska inteligencija nije optimalni prediktor uspjeha (Sternberg, 1996). Renzuli, dakle, ukazuje na razliku između školske i kreativno-produktivne darovitosti. Školska darovitost je vidljiva naročito na časovima matematike i jezika i književnosti, ali se ispoljava i kroz ostale predmete (Šimić Šašić i saradnici, 2020). Zanimljivo je da je Gardner smatrao da se psihološkim testovima uglavnom mjeri lingvistička i logičko-matematička inteligencija (Chen & Gardner, 1998), kao i da vaspitno-obrazovni program podstiče razvoj navedene dvije vrste inteligencije, dok se značaj ostalih vrsta zanemaruje (Kodžopejić i Pekić, 2017). Renzuli, takođe navodi da se školska inteligencija može mjeriti pomoću tradicionalnih psihometrijskih testova (Šimić Šašić i saradnici, 2020). Ova vrsta inteligencije i praktična inteligencija nisko koleriraju, koeficijent korelacije je minimalan (oko nule). Visoku praktičnu inteligenciju odlikuje poznavanje sopstvenih dobrih strana i slabosti, visoka motivacija, postavljanje ciljeva, sprovođenje misli u djelo i slično, ipak, postoje izvjesne distinkcije u ispoljavanju praktične inteligencije u odnosu na domen (Sternberg, 1996). Elem, kreativno-produktivna darovitost učenika uslovljena je njegovim/njenim sposobnostima, intresovanjima i stilom učenja. Pritom, treba napraviti razliku između situacione kreativnosti i realno-produktivne. Dok se situaciona kreativnost javlja prilikom rješavanja problema zadatog od strane druge osobe, realno-produktivnu kreativnost determinišu autentični izbor problema, metodologije i produgovanje jedinstvenog rješenja. Priroda kreativne produkcije zavisi od oblasti u okviru kojeg se izvodi kreativna aktivnost (na primjer umjetnost ili matematika), kao i od konteksta – kulturnog miljea, uzrasta, socioekonomskog statusa i slično (Maksić, 1998/2007). Kreativna produkcija se može razložiti na dvije komponente – predanost zadatku (definisanu kroz samovrednovanje učinka, upornost, izdržljivost, samopouzdanje i slično) i kreativnost – sa dvije značajne stavke: originalnost i vrijednost produkta (Šimić Šašić i saradnici, 2020).

Posvećenost zadatku je termin koji je osmislio Renzuli (1978). U posljednje vrijeme raste broj istraživanja koja potkrepljuju posvećenost zadatku kao činilac koji utiče na darovitost. Opisuje ga istrajnost, izdržljivost, naporan rad u određenom segmentu. Značajnu ulogu u

povećanju uspješnosti u ovom polju imaju i egzekutivne funkcije³¹ (Renzulli & Reis, 2021). Predanost zadatku inkorporira zainteresovanost, zanos, fasciniranost nekom temom, preciznost u odgovorima, težak rad, displinovanost, stabilnost ega i vjerovanje u sopstvene sposobnosti, umijeće identifikacije problema u pojedinim oblasitima, samokritičnost i prihvatanje kritike, kao i estetski senzibilitet i usmjerenost ciju (Maksić, 1998/2007).

Kreativnost obuhvata kreativnost sa velikim *k* i kreativnost sa malim *k*. Prvi oblik kreativnosti podrazumijeva viši nivo kreativnosti, eminentna rješenja, a niži nivo kreativnosti, kreativnost sa malim *k*, obuhvata ideje djece i studenata i neka manje značajne, ali svakako inovativne zamisli, rješenja svakodnevnih problema (Kaufman & Beghetto 2009; Richards, 1990, prema Renzulli & Reis, 2021). Kreativnost kao komponenta troprstenaste teorije podrazumjeva novitet, originalnost, radoznalost, domišljatost, nekoformizam (Beghetto & Kaufman, 2007; Csikszentmihalyi, 1996, prema Renzulli & Reis, 2021), kao i fleksibilnosti, prijemčivost za nova iskustva i ideje, divergentno mišljenje, spekulativnost, senzibilitet za detalje, iskazivanje sopstvenih zamisli, avanturistički duh, preuzimanje rizika i slično (Maksić, 1998/2007).

Kreativnost i predanost zadatku su varijabilni entiteti, dok su izvanprosječne sposobnosti uglavnom stabilne. Niska varijabilnost opsega sposobnosti je naročito uočljiva u školskoj inteligenciji. Primordijalno je i saznanje da glavne tri komponente prstenaste teorije ne moraju nužno biti jednake. Napredniji prsten kompezuje eventualne nedostatke manje naprednog. Osim tri glavna faktora, na razvoj darovitosti³² utiču i dvije grupe činilaca koji nisu kognitivni. To su ličnosni faktor³³ i faktor okruženja³⁴. Kompleksnost mreže faktora i njihovih interakcija navode na zaključak da su darovite individue, stoga i daroviti učenici, raznolika grupa, te se očekuje heterogeno investiranje sopstvenih kapaciteta u mentalni razvoj, akademska i kreativna postignuća (Renzulli & Reis, 2021).

³¹ Egzekutivne funkcije su izvršne funkcije, one omogućavaju svrsishodne postupke, ponašanje usmjereno ka cilju, planiranje. Za razliku od kognitivnih funkcija koje se specifične, egzekutivne su globalne (Berger, 2009).

³² Renzulli ne smatra da DNK predisponiranih pojedinaca krije *zlatni hromozom* koji implicira razvoj darovitosti, već da se na njen razvitak može uticati (Renzulli & Reis, 2021).

³³ Tu spadaju: optimizam, hrabrost, zainteresovanost za temu, empatija, fizička i mentalna snaga, težnja ka cilju (Renzulli & Reis, 2021).

³⁴ Podsticajno okruženje stimuliše razvoj kreativnosti i posvećenosti zadatku, a identifikacija darovitih i njegovanje sposobnosti ima pozitivan uticaj na dalji razvoj (Renzulli & Reis, 2021).

2.2. Implicitne teorije

Kao i prilikom opažanja objekata, tako i tokom opažanja ljudi, tumačenje je uslovljeno prethodnim znanjem i iskustvom. Pređašnje znanje i iskustvo utiče na odabir bitnih informacija, kao i na njihovu organizaciju i upamćivanje. Na opažanje utiče i socijalna sredina. U prilog tome govori nalaz da Miler-Lajerova iluzija³⁵ ne javlja u onim kulturama gdje su ravne linije i pravi uglovi trivijalne odrednice. Socijalna percepcija³⁶ se bazira na istim postulatima³⁷ koji određuju i percepciju objekata (Pennington, 2008). Elem, različiti ljudi će usmjeriti pažnju na različite pojave ili objekte, a ukoliko sagledavaju isti fenomen, objašnjenja će biti heterogena (Hastorf & Cantrill, 1954, prema Pennington, 2008). Takođe, pretpostaviće se da se određene pojave ili osobine ličnosti javljaju zajedno. U skladu sa tim je shvatanje koje su zastupali Bruner i Tagiuri (1954) da svaka individua kreira implicitnu teoriju ličnosti – vlastitu teoriju, koja nije zasnovana na empirijskim dokazima, a koja definiše koje će se osobine ličnosti koegzistirati. Teza je detaljnije proučena u istraživanju koje su obavili Rozenberg i saradnici (1968). Izdvojene su dvije dimenzionalne varijable – inteligencija i socijalnost. Različite osobine bi pretpostavljale još neke. Na primjer, pridjev srdačan korelira sa nižim nivoom inteligencije i višim nivoom društvenosti, a pretpostavlja da je individua i srećna i dobronamjena (Pennington, 2008). Te razlike uslovljavaju brojni faktori. Na stavove koje pojedinac ima o nekoj grupi, utiče položaj koji taj pojedinac zauzima (Rot, 2010). Sve u svemu, na percipiranje drugih utiče i samoopažanje. Ono što pojedinac misli o sebi, kako vrednuje svoje postupke, osobine ima uticaja na odnose sa drugim ljudima. Vitkin (1966) zapaža da ljudi koji su nezavisni od polja³⁸ vide sebe odvojeno od drugih, sagledavaju razlike između drugih i sebe, odnosno da ljudi zavisni od polja sebe sličnijim drugima (Pennnington, 2008). Sklonost ljudi da sagledaju u pozitivnom svjetlu osobe slične njime se naziva *efekat neko sličan meni* i predstavlja jednu od perceptivnih predrasuda. Takođe, ljudi teže da se ponašaju obazrivije prema onima koje vide sličnima sebi. Proces razumijevanja drugih, nerijetko prati i halo efekat³⁹. Takođe, ljudi imaju težnju da pripadnicima određenih grupa pripišu posjedovanje neke

³⁵ Optička varka koja dovodi do toga da se otvorena linija opaža kao duža u odnosu na zatvorenu (Pennington, 2008).

³⁶ Socijalna percepcija reprezentuje način na koji ljudi percipiraju druge ljude i sebe (Pennington, 2008).

³⁷ Opažanje je uslovljeno prethodnim iskustvom posmatrača, vrijednošću koju posmatrač pripisuje objektu posmatranja. Treći značajni faktor je emocionalna privrženost (Pennington, 2008).

³⁸ (Ne)zavisnost od polja je kovanica koju je koristio Vitkin, dijeleći ljude na one koji su sposobniji da izvoje likove skrivene na slici (nezavisni od polja) i one koje ometa cjelina slike (zavisni od polja), što je doveo u vezu sa društvenim interakcijama (Witkin i saradnici, 1966; prema Pennington, 2008).

³⁹ Pojava da jednom formirano mišljenje utiče na naredna razmišljanja o istoj osobi (Grinberg i Baron, 1998).

karakteristike, te su stereotipi jedna od dvije primordijalne, promjenjive kategorije posmatrača. Društveno opažanje, stoga, obuhvata karakteristike subjekta i varijabilne dimenzije posmatrača (Grinberg i Baron, 1998).

Značajna varijabla vezana za posmatrača je zadovoljstvo poslom. Profesija ima veliki uticaj na samoopažanje, a korelira i sa opštim zadovoljstvom životom. Organizacione determinante (kao što su plata, dopunska primanja, stimulanti, te percipirani kvalitet kontrole, decentralizacija moći, nivo radne i socijalne stimulacije, kao i prijatni radni uslovi) i lične determinante zadovoljstva poslom tj. samopoštovanje, model ponašanja tipa A⁴⁰, rezilijentnost na stres, profesionalni intresi i sveukupno zadovoljstvo životom su faktori koji utiču na zadovoljstvo poslom. Nadalje, stavovi ljudi prema poslu utiču na kvalitet njihovog angažovanja, odnosno na produktivnost (Grinberg i Baron, 1998). Mjera u kojoj su nastavnici zadovoljni svojim poslom ima snažan uticaj na uspjeh učenika. Studija sprovedena u Hrvatskoj, nalaže da je najveći izvor zadovoljstva nastavnika angažman sa djecom, zatim slijede odnos sa učenicima, motivacija učenika, uspjeh u nastavi i vaspitno djelovanje, potom trajanje praznika, mogućnosti za samoostvarivanje, odnos sa kolegama. Na nezadovoljstvo utiče psihičko opterećenje, te mogućnosti za dalji razvoj vaspitno-obrazovnog sistema, uticaj posla na zdravlje, sigurnost očuvanja radnog mjesta, onda mogućnost napredovanja, pa plata i ugled.⁴¹ (Pernjek i Matić, 2016). Ostorov je takođe ukazala na uticaj koji zadovoljstvo nastavnika ima na uspjeh učenika⁴² (Grinberg i Baron, 1998).

Zašto je bitno razumjeti implicitne teorije nastavnika i faktore koji utiču na njihovu posvećenost učenicima? Već je pomenuto da odnos nastavnik–učenik predstavlja komplementarnu realnost, kao i da je darovitost rijedak fenomen, stoga je značajna identifikacija darovitih učenika. Nominacije nastavnika, vođene njihovim pretpostavkama i implicitnim teorijama o darovitosti predstavljaju značajan instrument procjene⁴³ (Milanović, 2017). Neki autori navode da nastavnici

⁴⁰ Ljudi koji pripadaju tipu A su veoma ambiciozni, u konstantnoj su žurbi, završavaju zadatak prije roka, često govore ubrzano, naporno rade, energični su. Pretjerano opterećivanje i užurbanost može imati negativan uticaj na zdravlje ovog tipa ljudi (Grinberg i Baron, 1998).

⁴¹ U ovoj studiji su učestvovali samo profesori njemačkog jezika koji predaju u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj (Pernjak i Matić, 2016).

⁴² Ostorov je do nalaza došla na osnovu istraživanja u SAD-u i Kanadi, u kojem je učestvovalo 298 škola (Grinberg i Baron, 1998).

⁴³ Mišljenja nastavnika i roditelja su najčešće ključni za izdvajanje potencijalno darovitih učenika, odnosno za obavljanje testiranja. Takođe, mogu se pridružiti i sudovi drugih učenika, kao i samoprocjene učenika (Maksić,

imaju tendenciju da zanemare razliku između darovitosti i motivacije ili samopouzdanja, kao i da na nastavničke pretpostavke utiču socio-ekonomske karakteristike učenika. Takođe, preuveličavaju sposobnosti učenika koji su mirni, kooperativni i imaju visoke ocjene. Ipak, kada se uključi program specijalne obuke i jasno istaknu kriterijumi i karakteristike učenika koje ukazuju na darovitost, umijeće prepoznavanja darovitih se značajno povećava (Gros, 1999; Hadawaz & Marek-Schroer, 1992, prema Altaras, 2006).

Uspjeh u školi se nekada vidi kao mjerilo sposobnosti. Darovita djeca mogu postizati izvanredni školski uspjeh, međutim shodno tome da je obrazovni program prilagođen prosječnom učeniku, visoke ocjene ne zahtjevaju izvanprosječne sposobnosti, pa bi pozivanje na školski uspjeh dovelo do pojave „lažno pozitivnih“ slučajeva. Pored toga, mnogi daroviti učenici ne postižu odličan uspjeh, već podbacaju, tako da postoje i *lažno negativni* slučajevi prilikom odabira ove metode selekcije. Dakle, navedena metoda značajna je prilikom diferencijacije uspješnih darovitih od onih koji podbaciju (Altaras, 2006). Pored toga, proces ocjenjivanja je uslovljen socijalnom percepcijom, te ovaj proces ne može biti oslobođen subjektivnih stavova i nepristrasan. Ljudi često ocjenjuju druge u odnosu na svoja očekivanja. Ocjenjivanje je uslovljeno i prirodom odnosa između osobe koja ocjenjuje i osobe koju ocjenjuje. Prema tome, ocjene su pod uticajem internih atribucija nastavnika (Grinberg i Baron, 1998). Ukoliko je učenik miran i izvršava za zadatke, lakše je uočiti znakove darovitosti. Nekada su daroviti učenici veoma živahni, pa se aktivna darovitost može neispravno protumačiti kao poremećaj pažnje i hiperaktivnosti (ADHD)⁴⁴. Darovite učenice se mogu okarakterisati kao nametljive ili agresivne zbog stereotipa društvenih i porodičnih uloga. *Dvostruko izuzetni*⁴⁵ učenici često ostaju neotkriveni, što se posebno odnosi na učenike sa poteškoćama u učenju. Takođe, smetnje se mogu javiti i kod učenika čiji je maternji jezik drugačiji od onoga koji se govori na prostoru gdje se nalazi škola. Pored verbalnih poteškoća, javljaju se i razlike u odnosu na dominantnu kulturu, koje mogu narušiti njihovo samopouzdanje,

1998/2007). Zatim, školske ocjene se koriste kao indikator darovitosti, premda ih je bolje koristiti isključivo za dodatnu trijažu. U posljednje vrijeme se primjenjuju alternativne metode identifikacije darovitih (Altaras, 2006).

⁴⁴ Krucijalna razlika između ADHD-a i aktivne darovitosti se ogleda u tome da darovita djeca ne pokazuju problematično ponašanje u svim situacijama. Takvo ponašanje predstavlja posledicu nedostatka intelektualnog izazova ili sistem ne ispunjava potrebe djeteta ili dijete ima neki specifični cilj. Na primjer, ukoliko učenik ne prati na času, uzrok može biti neprilagođeni nastavni program (Walker, 2007).

⁴⁵ Maksić koristi termin dvostruko etiketirani. Dvostruko etiketirani učenici pored talenta imaju i neki nedostatak koji maskira talenat. Klasifikacija Beta i Najhartove, osim dvostruko etiketiranih, uključuje i uspješne, izazivače, blokirane, otpadnike i samostalne. Samo uspješni i samostalni izvršavaju školske obaveze bez poteškoća (Betts & Neihart, 1988, prema Maksić, 1998/2007).

stoga bi trebalo staviti verbalne mogućnosti u drugi plan, odnosno obratiti pažnju na druge karakteristike. Na primjer, da li su učenici nezavisni, koliko brzo uče, kakvo je njihovo pamćenje, da li umiju da prenesu ideju (čak i neverbalno) i slično. Još jedna poteškoća na putu prepoznavanja dječjeg potencijala može biti nizak socioekonomski status. Tada treba sagledati sljedeće aspekte: učenje, motivaciju, liderstvo, kreativnost i adaptaciju, odnosno uvidjeti posebnu umješnost u jednom ili više navedenih područja (Walker, 2007).

3. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Socijalni psiholozi su prilikom proučavanja validnosti percipiranja osobina drugih ljudi najčešće koristili upitnike koje je ispunjavala osoba x i druga osoba o osobi x. Vernon (1933) je koristio testove inteligencije i upitnike ličnosti. Ispitanici su imali zadatak da popune isti test za sebe i druge. Došao je do zaključka da neki ljudi bolje procjenjuje sebe, a neki druge ljude i to je povezao sa inteligencijom, humorom i smislom za umjetnost. Ipak, istraživanja nisu dala dovoljno statistički značajnih podataka u prilog tezi da neki ljudi opažaju karakteristike drugih ljudi bolje od ostalih (Pennington, 2008).

Temeljno proučavanje implicitnih teorija inteligencije, kreativnosti i mudrosti, vodeći se pretpostavkom da je njihovo izučavanje jednako značajno kao i izučavanje eksplicitnih teorija, započeo je Sternberg (1985). Implicitne teorije pomažu da se razumije mišljenje grupe ljudi, ali takođe mogu uticati na razvoj eksplicitnih teorija, kada nema dovoljno jasno definisanih eksplicitnih teorija i konstrukata. Replikacijom istraživanja iz 1921, uz malu promjenu, odnosno uz uključivanje laika u uzorak, dobijeni su isti faktori u obje grupe (grupi laika i grupi stručnjaka). Analizom opisa inteligencije, izdvojeni su sljedeći faktori: rješavanje problema, verbalne i socijalne sposobnosti. Proučavanje tematike vodilo je ka utvrđivanju teza oko kojih se organizuju istraživanja, a to su: razumijevanje implicitnih teorija inteligencije, kreativnosti i mudrosti u različitim populacijama i povezanosti tih konstrukata, uticaj (implicitnih) teorija na formiranje sudova o sebi i drugima, kao i sličnost tih predstava sa psihometrijskim podacima. Vođen time, Sternberg je izveo četiri eksperimenta. Subjekti su uglavnom percipirali inteligenciju i mudrost kao sličnije u odnosu na inteligenciju i kreativnost ili mudrost i kreativnost. Ocjenjivane su i pozitivne i negativne strane svake dimenzije (Sternberg, 1985). Nadalje, u cilju stvaranja adekvatnih uslova za školovanje darovite djece, istraživanja se usmjeravaju ka proučavanju implicitnih teorija darovitosti i talenata, prosuđivanju o svojoj i tuđoj darovitosti. Subjekti u

istraživanjima su bili daroviti učenici i učenici koji nisu daroviti, njihovi roditelji i nastavnici. Rezultati istraživanja izvedenog u Beogradu pokazuju da čak 58,8% ispitanika sebe smatra darovitim (što nije neobično s obzirom na to da dvije trećine uzorka pohađa specijalne srednje škole). Dok 70,4% učenika smatra da ih roditelji vide darovitim, što je u skladu sa stavom roditelja (68,2%), svega 25,5% učenika vjeruje da ih nastavnici prepoznaju kao darovite. Zanimljivo je da 66,4% nastavnika misli da je manjina darovita, a kada je u pitanju predmet koji predaju (specifična darovitost) nastavnici iskazuju još strože sudove. Predmet koji nastavnik predaje utiče na njegove kriterijume darovitosti. Ukoliko je predmet matičan za školu, utoliko će nastavnik češće sagledati darovitost kroz svoj predmet. Takođe, utvrđeno je da nastavnici koji kraće u radnom odnosu, češće navode kreativnost kao indikator darovitosti u odnosu na one sa većim iskustvom (Maksić, 1995).

Na uspješnost identifikacije darovitih učenika od strane nastavnika u višim i nižim razredima utiče obrazovanje nastavnika i iskustvo u radu sa darovitom djecom. Nastavnici prepoznaju darovite učenike, ali njihova procjena nije dovoljno pouzdana. Razlog za to, između ostalog, leži u činjenici da nastavnici često usmjeravaju pažnju na učenike koji postižu ispodprosječne rezultate ili na one sa eksternalizovanim formama poremećaja ponašanja (Blažić i Stanojević, 2014).

Prilikom analize opisa darovitosti izdvajaju se sljedeće kategorije: sposobnosti, učenje, postignuće, motivacija, kreativnost, osobine ličnosti. Nastavnici pridaju veći značaj sposobnostima i kreativnosti nego učenici i roditelji. Nastavnici i roditelji češće navode motivaciju kao značajnu karakteristiku u odnosu na učenike. Kao najznačajniji faktor svi subjekti izdvajaju sposobnosti (Maksić, 1995). Nalazi Ruselovog istraživanja pokazuju da su nastavnici najznačajnije figure za darovitu djecu. Rezultati pokazuju da nastavnici smatraju da je potencijal za darovitost urođen, ali da je neophodna stimulativna sredina za razvoj tog potencijala. Takođe, smatraju da je tradicionalno shvatanje inteligencije rigidno i da u definicije treba uključiti oblasti poput umjetnosti i sporta. Iako nisu poznavali stručnu literaturu (o čemu govori i podatak da nisu koristili naučnu terminologiju), njihova shvatanja su u skladu sa teorijom tri prstena. Iako to nije bila primarna svrha istraživanja, uspostavljena je veza između darovitosti procjenjivača i percepcije darovitog djeteta (Russell, 2018). Međutim, istraživanje sprovedeno u Bahreinu pokazuje da nastavnici prepoznaju školsku darovitost, a uglavnom ne priznaju da se darovitost može uvidjeti u neakademsom postignuću, poput sporta. Naročito ističu motivaciju za učenjem

određenog predmeta i ispoljavanje kreativnosti na nastavi, dok za darovitost smatraju da je urođena (Ngara & Al Mahdi, 2016).

Specifične sposobnosti je teže otkriti u odnosu na opštu. Podaci pokazuju da su nastavnici neuspješni prilikom prepoznavanja učenika sa visokom muzičkom inteligencijom, čak i kad su im prezentovani indikatori za prepoznavanje darovitosti u ovoj oblasti (Svalina, Bačlija Sušić & Lapat, 2021). Nasuprot tome, likovnu darovitost uspješnije sagledavaju. Ipak, postoje određene činjenice koje su učiteljima manje poznate. Istraživanje koje je nedavno sprovedeno u Hrvatskoj, pokazuje da svega 19,4% učitelja zna da dijete koje je nadareno za likovnu umjetnost izvanredno crta, a svega 35,3% učitelja zna da djeca koja su talentovana za likovnu umjetnost uglavnom potiču iz stimulativnih sredina (Ravlić, 2018). Implicitne teorije darovitosti učenika u oblasti stranog jezika obuhvataju tri komponente: opštu inteligenciju, kreativnost/stvaralaštvo i specifične sposobnosti za strane jezike. Učitelji i nastavnici stranih jezika naglašavaju da treba pratiti darovite učenike, obezbijediti im materijal za rad i više vremena. Učenici pak ističu intrinzičnu motivaciju, percepciju sebe i samopouzdanje (Truck Biljan, 2011). Nalazi istraživanja, u kom je učestvovalo 849 učenika i njihovi nastavnici, pokazuju da nastavnici očekuju da će djevojčice češće posjedovati lingvističku darovitost, dok predviđaju da će dječaci biti uspješniji u matematičkim zadacima (Upadyaya & Eccles, 2014). Istraživanje sprovedeno u Doboju ukazuje da nastavnici poistovjećuju darovitog učenika sa učenikom koji je u simbiozi sa vaspitno-obrazovnim sistemom, odnosno da je to učenik koji je vrijedan, poslušan, tih, miran, koji ostvaruje izvanredan uspjeh u školi i na takmičenjima (Vasić i Drobac Pavićević, 2021). Međutim, daroviti učenici ne postižu nužno odličan uspjeh. Istraživanja ukazuju da postoji statistički značajna razlika u školskom postignuću između darovitih, darovitih podbacivača i ostalih učenika. Rezultati istraživanja realizovanog na uzorku gimnazijalaca iz Beograda pokazuju da su najniže postignuće imali daroviti podbacivači (AS=2,30), najviše daroviti (AS=4,48) dok je središnja vrijednost (AS=3,27) vezana za ostale učenike (Jovanović, Teovanović, Mentus i Petrović, 2010).

Pozitivan uticaj na kompetencije za procjenu sposobnosti ima poznavanje Teorije višestrukih inteligencija, a u osmišljavanju programa za rad sa darovitom djecom više uspjeha imaju nastavnici sa pet ili više godina radnog iskustva (Jeremić i Milenović, 2017). Nasuprot tome, neka istraživanja ukazuju da nastavnici koji imaju manje od deset godina radnog staža bolje uočavaju indikatore darovitosti od kolega sa deset i više godina radnog staža (Osmanović i

Milanović, 2020). Sedam vrsta inteligencije koje predstavljaju početne komponente Gardnerove teorije proučavane su pomoću dva instrumenta (predškolske procjenjivačke aktivnosti i smjernica za opservaciju) u okviru projekta pod nazivom *Spektar*. Smjernice su osmišljene tako da naglašavaju bitne segmente u različitim oblastima i da ih nastavnici mogu slijediti tokom nastave (Chen & Gardner, 1998). Istraživanje sprovedeno u Masačusetsu, pokazuje da je program adekvatno pomoćno sredstvo za otkrivanje oblasti učinkovitog rada problematičnih učenika (Chen, 1993).

4. ISTRAŽIVAČKI DIO

4.1.Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj istraživanja je utvrđivanje glavnih komponenti nastavnikove definicije darovitosti. Dobijeni podaci biće sagledani iz ugla Gardnerove teorije višestrukih inteligencija i Renzulijeve teorije tri prstena. Implicitne teorije učitelja i nastavnika utiču na njihova očekivanja, a učenici će u zavisnosti od toga šta odrasli očekuju od njih, formirati svoja očekivanja. Uzajamno djelovanje ličnih faktora (na primjer, uvjerenja), fizičke i socijalne sredine i ponašanja Bandura naziva recipročnim determinizmom (Vulfolk i saradnici, 2014b). Pored toga, inteligencija i kreativnost učenika su tijesno povezani sa kvalitetom nastave koji zavisi od učitelja i nastavnika (Drobac Pavićević, 2020). Istraživanje je obavljeno u cilju proučavanja stavova učitelja i nastavnika o darovitoj djeci.

Polazeći od Gardnerovog stava, u kojem je važno prepoznati i njegovati raznolike inteligencije radi prevazilaženja mnogih problema u životu (Gardner, 1987, prema Armstrong, 2006), Renzulijevog trokomponentnog modela i implicitnih teorija darovitosti, značajna su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kako učitelji i nastavnici opažaju darovite učenike? Koje indikatore koriste u prepoznavanju darovitih?
2. Koju vrstu darovitosti učitelji i nastavnici najlakše i najtačnije opažaju?
3. Koji aspekt darovitosti učitelji i nastavnici najčešće prepoznaju – natprosječne intelektualne sposobnosti, posvećenost zadatku ili kreativnost? Da li se neki od segmenata izjednačava sa darovitošću?

4. Koji faktori utiču na implicitne teorije učitelja i nastavnika o darovitom djetetu (uzrast djeteta, radni staž učitelja/nastavnika, zadovoljstvo poslom)?

Svrha istraživanja je stvaranje podsticaja da se daroviti učenici prepoznaju u skladu sa naučnim teorijama kako bi se napravio prvi korak u formiranju uslova za razvoj njihovih potencijala. Daroviti učenici su trenutno zanemarena grupa u vaspitno-obrazovnom sistemu, iako postoje različiti pristupi u radu sa njima. Nestimulativna sredina ne podstiče dalji razvoj njihovih sposobnosti. Takođe, talenti mogu ostati nezapaženi (Altaras, 2006). Upitan je i uticaj takve sredine na socijalni i emocionalni aspekt ličnosti.

4.2. Hipoteze

H1: Pretpostavlja se da će učitelji i nastavnici darovitost češće prepoznati kroz visoke sposobnosti u odnosu na motivaciju i kreativnost. Ljudi povezuju mudrost sa inteligencijom, prije nego sa kreativnošću. Najčešće se o darovitosti zaključuje na osnovu procjene opšte inteligencije. Uspjeh u školi se nekada vidi kao mjerilo sposobnosti. Drugi faktori: verbalni faktor, faktor opšteg rezonovanja, faktor rješavanja problema i stvaralaštvo su povezani sa školskim uspjehom (Sternbeg, 1985; Altaras 2006, Kvašček, 1981).

H2: Očekuje se da će učitelji i nastavnici prije prepoznati darovitost u oblasti matematike i maternjeg jezika u odnosu na ostale oblasti. Školska darovitost je vidljiva naročito na časovima matematike i maternjeg jezika. Prilikom ispitivanja povezanosti školskog postignuća i inteligencije, pored opšteg uspjeha, varijable koje se koriste su ocjene iz matematike i maternjeg jezika (Šimić Šašić i saradnici, 2020, Pokropek, Marks & Borgonovi, 2021).

H3: Očekuju se razlike u shvatanju darovitosti u odnosu na uzrast učenika. Rezultati istraživanja ukazuju da stariji daroviti učenici postižu bolji školski uspjeh od mlađih. Tokom boravka u vrtiću, vaspitači uglavnom ne primjećuju znakove intelektualne superiornosti kod djece. Na tom uzrastu bi, na primjer, bilo teško otkriti likovne kompetence i od strane stručnjaka zbog nedovoljno razvijene motorike (Letić i Lungulov, 2016; Blanuša, Rodić, & Knežević, 2019, prema Barzut, Blanuša, Krstić, 2020; Nikolić, 2017).

H4: Očekuju se razlike u percepciji darovitosti u odnosu na zadovoljstvo poslom. Nastavnici koji vole svoj posao i koriste raznolik sadržaj i metode su uspješni u radu sa darovitom djecom.

Implicitno se pretpostavljalo da će lakše uočiti darovito dijete (Maksić i Đurišić Bojanović, 2005, prema Vasić i Drobac Pavićević, 2021).

H5: Ne očekuju se razlike u sagledavanju darovitosti u odnosu na dužinu radnog staža. Nalazi istraživanja nisu dosljedni. Shodno nekim istraživanjima, učitelji i nastavnici koji imaju manje od deset godina radnog staža bolje procjenjuju aspekte darovitosti od kolega sa deset ili više godina radnog staža. Druga, pak nalažu da će u osmišljavanju programa za darovite uspješniji biti nastavnici sa više godina radnog staža (Osmanović i Milanović, 2020; Jeremić i Milenović, 2017).

4.3. Metod

4.3.1. Uzorak i procedura

Prikupljanje podataka je trajalo od 20. decembra 2022. do 17. maja 2023. godine. U istraživanju su učestvovali učitelji i nastavnici, zaposleni u osnovnim i srednjim školama, na teritoriji Crne Gore. Inicijalno stanje je podrazumijevalo dvadeset i pet škola. Za svaku opštinu, pojedinačno, napravljena je lista slučajnih brojeva (odvojeno za osnovne i srednje škole) radi generisanja članova uzorka. Pomoću te liste najprije je odlučeno da li će u istraživanju učestvovati nastavnici koji predaju u osnovnoj ili u srednjoj školi (1 = osnovna škola; 2 = srednja škola), a zatim je na isti način određena i konkretna škola. Broj je biran pomoću programa za tabelarne proračune (Microsoft Excel). Odabir uzorka na osnovu liste škola je imao za cilj da svaki član populacije dobije približno jednaku šansu da učestvuje u istraživanju. Ispitanicima je objašnjeno da je učešće dobrovoljno i da svakom trenutku mogu odustati od istraživanja, kao i da podaci biti korišteni u istraživačke svrhe, u okviru izrade master rada.

Početni uzorak je obuhvatao 1240 učitelja i nastavnika, dok je svega 280 zaposlenih vratilo validno ispunjen upitnik. Petnaest upitnika je isključeno iz istraživanja iz različitih razloga (ukoliko je preskočeno više pitanja, ukoliko se identičan odgovor pojavio kod više ispitanika ili ako je utvrđeno da ispitanik nije pročitao upitnik, na primjer ukoliko je umjesto predmeta koji predaje upisao ime škole ili ako je na sva pitanja, bez obzira na smjer varijable, zaokružio isti broj). Broj subjekata koji su obuhvaćeni analizom iznosi 19% odabranog skupa.⁴⁶ Kako bi se povećao obim uzorka nakon toga su, pomoću liste slučajnih brojeva, odabrane nove škole. Iz svake geografske regije su dodate po dvije škole – jedna osnovno i jedna za srednje obrazovanje. Shodno

⁴⁶ Rezultati su prikazani u *Prilogu A1*.

tome, da iz jedne škole nije stigao ni jedan odgovor, ta škola je isključena iz uzorka. Kao što pokazuje *Prilog A2*, od 283 zaposlenih, upitnik je adekvatno ispunilo 50 lica⁴⁷, odnosno 18% uzorka (1 upitnik je nevažeći). Dakle, u istraživanju je ukupno učestvovalo 296 ispitanika, od kojih je 280 idealno ispunjeno, te su upisani u bazu podataka. U južnoj i sjevernoj regiji je odaziv približno sličan. Na jugu je upitnik ispunilo 20% željene populacije (91 ispitanik), a na sjeveru 131 ispitanik, tj. 22% (ukoliko se uvrsti škola u kojoj nije bilo odgovora, taj procenat iznosi 21%). Centralni dio karakteriše drastično manja angažovanost u istraživanju, odnosno upitnik je ispunilo svega 12% željenog uzorka, odnosno 58 ispitanika. Većina ispitanika je ženskog pola (N = 205; f = 73%). Broj ispitanika muškog pola iznosi 75 (27%).

Tabela 1

Tabela raspodjele frekvencije za zaposlenje

Radim kao:	N	f	K
nastavnik/ca u osnovnoj školi	118	42,14	42,14
nastavnik/ca u srednjoj školi	106	37,86	80,00
učitelj/ica u osnovnoj školi	56	20,00	100,00
nema podataka	0	0,00	
ukupno	280	100,00	

Uzorak je varijabilan u odnosu na uzrast učenika (Tabela 1). 56 ispitanika (f = 20%) predaje razrednu nastavu (učitelji), 118 nastavnika (f = 42,14%) predaje u osnovnoj školi, a 106 u srednjoj (f = 37,86%). Najviše nastavnika predaje u gimnaziji (N = 49, f = 17,5%), zatim u srednjoj

⁴⁷ Dio ispitanika nije vratio upitnik.

mješovitoj školi (N = 34, f = 12,14%), u ekonomskoj (N = 9), kao i u muzičkoj⁴⁸ (N = 8) predaje oko 3%, u medicinskoj 2,5% (N = 7), dok u turističkoj školi predaje manje od 1% ispitanika (N = 2). U uzorku je najviše učitelja (N = 56, f = 20%), zatim nastavnika matematike (N = 34, f = 12,14%), pa Crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti (N = 31, f = 11,07), a onda engleskog jezika (N = 26, f = 9,29%). O tome svjedoče podaci prikazani u Prilogu B.

Najviše ispitanika je zaposleno više od 20 godina (N = 100, f = 35,7%). Zatim, 93 ispitanika je zaposleno 10 ili manje godina (f = 33,2%); dok 87 ispitanika radi u školi više od 10, a manje od 21 godinu (f = 31,1%). U odnosu na varijablu *Zadovoljstvo* poslom, najbrojniji su ispitanici koji su zadovoljni poslom (N = 229, f = 81, 76%), zatim oni koji ne ispoljavaju ni zadovoljstvo, ni nezadovoljstvo (N = 47, f = 16,79%), dok je najmanje nezadovoljnih (N = 4, f = 1,43%).

4.3.2. Instrumenti

Upitnik je napravljen u dvije verzije – elektronskoj (*google forms*) i klasičnoj (papir-olovka). Ispitanici su mogli samostalno da izaberu način popunjavanja. Dok je 101 ispitanik popunio upitnik pomoću gubl upitnika, 179 ispitanika je izabralo klasični način. Instrument se sastoji iz šest dijelova, koji obrazuju dvije cjeline⁴⁹. Prva cjelina je namijenjena prikupljanju ličnih podataka i procjenjivanju motivacije odnosno zadovoljstva poslom. Prvi upitnik sadrži sedam čestica koje se odnose na: pol, godine starosti, grad u kojem subjekt obavlja svoj posao, broj godina radnog staža, predmet koji predaje, razred koji podučava, dužnost koju obavlja (učitelj/nastavnik u osnovnoj školi/nastavnik u srednjoj školi). Naredni upitnik ima za cilj sagledavanje motivacionih snaga za obavljanje posla, procjenu organizacionih i personalnih indikatora zadovoljstva poslom. Upitnik je osmišljen za potrebe ovog istraživanja, po uzoru na *Skalu za mjerenje izvora nastavničkog stresa* (Mikulandra i Sorić, 2004), *Skalu psiholoških zahtjeva i kontrole posla* (Gregov i Šimunić, 2012), *Skalu dosade na nastavi* (Trogrlić i Sorić, 2014) i *Skale težnje ka postignuću* (Nikolić, Pavela i Šimić, 2014). Upitnik sadrži osamnaest čestica. Ispitanici su popunjavali upitnik, zaokruživanjem željenog broja na skali Likertovog tipa, koja broji pet podioka (1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem). Metrijske karakteristike su provjerene programom JASP 17.2.0⁵⁰.

⁴⁸ Specifičnost muzičke škole u Tivtu ogleda se u tome što je to ujedno osnovna i srednja škola.

⁴⁹ Instrument je prikazan u prilogu – *Prilog C*.

⁵⁰ Isti program će se koristiti kako bi se provjerile metrijske karakteristike upitnika za procjenu stavova o naturalističkoj i spiritualno-egzistencijalnoj inteligenciji, kao i za obradu podataka o ispitanicima.

Kako je tvrdnja pod rednim brojem tri „Moj posao je jednoličan i dosadan” formulisana u suprotnom smjeru u odnosu na druge, prvo je izvršeno njeno rekodovanje, a zatim je provjerena pouzdanost. Koeficijent interne konzistencije je prihvatljiv ($\alpha = 0,776$), o čemu svjedoči *Prilog Č1*. Uočeno je da treća (rekodovana) tvrdnja i stavka pod rednim brojem devet snižavaju indeks unutrašnje pouzdanosti (*Prilog Č2*). Kada bi se uklonila deveta tvrdnja „Uspjeh na poslovnom planu se ogleda u količini novca koji zaradim” afla bi iznosila 0,792; dok bi nakon uklanjanja treće tvrdnje „Moj posao je jednoličan i dosadan” iznosila 0,801; odnosno unutrašnja pouzdanost bi bila smatrana veoma dobrom. U konačnici, dobijeni indeks ukazuje da je pouzdanost kreiranog mjernog instrumenta prihvatljiva.

Između 18 ajtema nije pronađen dovoljan broj korelacija koje su veće od 0,3⁵¹. Prema tome faktorska analiza ne bi bila logički nužan korak. Međutim, Bartletov test pokazuje statistički značajnu vrijednost ($\chi^2 = 1496,214$; $df = 153$; $p < 0,001$) pa je faktorka analiza ipak sprovedena. Imajući u vidu prethodno rečeno, dobijene podatke treba sagledati sa dozom opreza. Eksplanatornom faktorskom analizom, uz primjenu Varimaks rotacije, dobijena su tri faktora koja objašnjavaju 38,8% varijanse (F1 objašnjava 14,2% varijanse, F2 13%, a F3 11,6%)⁵². Prvom faktoru je dodjeljen naziv *lične determinante*, drugom *uspjeh učenika* a trećem *organizacione determinante*. U Prilogu⁵³ je prikazana tabela koja pokazuje zasićenja veća od 0,4. Prvi faktor najbolje objašnjava ajteme Z10 „Rad sa djecom mi stvara osjećaj ispunjenost.”, Z18 „Učenici/e imaju priliku da pohađaju dopunsku i/ili dodatnu nastavu koju organizujem”, Z1 „Posao koji obavljam je moj primarni izbor (pozicija učitelja/ice ili nastavnika/ce), a ne posljedica nepovoljnih okolnosti”, Z8 „Saradnja sa roditeljima mi ne predstavlja problem.”, Z7 „Spreman/na sam da organizujem razne sekcije, u skladu sa sposobnostima i intresovanjima učenika/ca.” i Z4 „Spreman/a sam na pohađanje dodatnih kurseva/posjećivanje seminara u cilju unapređenja znanja”, dok Z9 „Uspjeh na poslovnom planu se ugleda u količini novca koji zaradim.” pokazuje negativnu korelaciju sa prvim faktorom, što je očekivano s obzirom na to da novac predstavlja organizacionu determinantu i spoljašnju motivaciju. Tvrdnje Z14 „Moji učenici/ce su visoko plasirani na takmičenjima.”, Z13 „Moji učenici/ce učestvuju u takmičenjima na opštinskom i državnom nivou.” i Z15 „Moji učenici/e učestvuju međunarodnim takmičenjima.” su najviše

⁵¹ Prilog Č3

⁵² Prilog Č4

⁵³ Prilog Č5

zasićne drugim faktorom. Najveće zasićenje trećom faktorom imaju sljedeće tvrdnje Z5 „Zalaganje i trud uložen u podučavanje se veoma cijeni.”, Z2 „Smatram da mi je dostupan potreban prostor i nastavna sredstva za realizaciju nastave.”, Z12 „Zadovoljan/na sam saradnjom sa kolegama/inicama.”, zatim Z11 „Napredovanje u karijeri smatram jednim od prioriteta.” Z6 „U okviru posla imam dovoljno prostora da iskažem sopstvenu kreativnost.” i Z16 „Većina učenika/ca je zainteresovana za teme koje obrađujemo i prati na časovima.” Rekodovana tvrdnja Z3, tvrdnje Z9 i Z17 „U školi u kojoj predajem vodim sekciju/e za koju/e sam stručan/na.” imaju mala faktorska opterećenja, ispod 0,4 što je potkrepljeno Prilogom Č6.

Zbir svih stavki predstavlja sumarni skor na skali zadovoljstva. Rezultat ispitanika se dobija tako što se sumarni skor podijeli brojem 18. Mogući opseg rezultata je od 1 do 5. Niske vrijednosti (1 i 2) pretpostavljaju nezadovoljstvo. Ispitanici čiji je rezultat najbliži broju 3 su neutralni. Ispitanici čiji je skor blizak broju 4 ili 5 su svrstani u kategoriju ispitanika koji su zadovoljni poslom. Na osnovu Grafikona prikazanog u *Prilog Č7*, može se zaključiti da distribucija blago odstupa od normalne, i na horizontalnoj, i na vertikalnoj osi. Skorovi su grupisani oko viših vrijednosti, a to potvrđuje i razlika između aritmetičke sredine i medijane ($M = 3,84 < Me = 3,89$), kao i negativna vrijednost skjunita ($-0,554$). Implicitno se pretpostavlja da je diskriminativnost bolja za niže skorove. Negativna asimetrija se može objasniti time što je očekivano da su nastavnici koji su pristali da učestvuju u istraživanju uglavnom oni koji su motivisani za obavljanje svog posla. Nadalje, tzv. korigovani kurtozs (eng. excess kurtosis) je pozitivan i iznosi 0,760. To aludira na leptokurtičnu distribuciju odnosno, u upitniku postoji veći broj tvrdnji koje većina ispitanika ocjenjuje umjereno ili je neodlučna. Međutim, ukoliko se rezultati ne posmatraju shodno strožem kriterijumu koji zahtjeva da skjunit i kurtozis budu u rasponu od -0,5 do 0,5; ovakva raspodjela se može smatrati normalnom (prema blažem kriterijumu variranja mjera asimetrije i spljoštenosti od -1,96 do 1,96)⁵⁴. Q-Q plot (*Prilog Č9*) pokazuje linearnost u srednjem dijelu, dok zakrivljenja na krajevima oslikavaju prisustvo outlajera. Odstupanje od horizontalne linije i gomilanje tačaka na Q-Q plotu, takođe, upućuje na blagu asimetričnost.

⁵⁴ Mjere centralne tendencije i mjere varijabilnosti su prikazane u tabeli, u *Prilogu Č8*.

Druga cjelina je namjenjena procjeni implicitnih teorija darovitosti učitelja i nastavnika i sagledavanja u kojoj mjeri se rezultati preklapaju sa Renzulijevom trokomponentnom teorijom i Garnerovom teorijom višestruke inteligencije.

Kako bi se sagledala kompatibilnost Gardnerove i Renzulijeve teorije i implicitnih teorija prosvjetnih radnika koji su učestvovali u istraživanju, korištena su tri upitnika. Prvi je *Renzulijev Upitnik indikatora darovitosti*, drugi *Skala za procjenu potencijalne darovitosti kod djece*⁵⁵, a treći je dopuna druge skale (Klarin, Šimić Šašić i Šušić, 2020).

Renzulijev Upitnik indikatora darovitosti je namijenjena nastavnicima. Sadrži 30 tvrdnji koje treba ocijeniti od 1 do 5, u odnosu na to koliko je neka konstatacija bitan pokazatelj darovitosti prema ličnom shvatanju nastavnika. Upitnik mjeri koliko su u poimanju nastavnika prisutne sve tri dimenzije darovitosti, pojedinačno – sposobnost, motivacija i kreativnost. Za sve tvrdnje dati su odgovori u obliku petostepene skale Likertovog tipa (gdje 1 znači *uopšte mi nije bitno*, 2 – *nije mi bitno*, 3 – *nisam siguran*, 4 – *bitno mi je*, 5 – *veoma mi je bitno*). Kategorije se uvijek smjenjuju istim redom, prva teza se odnosi na sposobnosti, druga na motivaciju (posvećenost zadatku), a treća na kreativnost.

Teorijska osnova Skale za procjenu potencijalne darovitosti je Renzulijevo poimanje darovitosti. Renzulijevo shvatanje darovitosti, kao što je već rečeno, podrazumijeva simultanu prisutnost visokih sposobnosti (opštih ili specifičnih), posvećenosti zadatku i kreativnosti. Gardnerov multidimenzionalni model podrazumijeva da su inteligencije međusobno nezavisne, odnosno da nisko postignuće u okviru jedne vrste inteligencije ne podrazumijeva ekvivalentan uspjeh u kontekstu druge, te je Gardnerova interpretacija inteligencije uzeta za osnovu jednog od prstena, odnosno za shvatanje visokih sposobnosti. Skala je konstruisana u cilju unapređenja nominacija učitelja. Sadrži 86 tvrdnji koje su raspoređene u 13 subskala, dok 11 skala mjeri različite sposobnosti (verbalnu, logičko-matematičku, prostornu, muzičku, tjelesno-kinestetičku, intrapersonalnu, interpersonalnu, tehnološku, dramsku, pažnju), u fokusu preostale dvije skale su motivacija (predanost zadatku) i kreativnost. Eksploratorna faktorska analiza je uglavnom potvrdila postojanje faktora koji su prethodno teorijski pretpostavljeni. Ipak, pokazale su se i neke razlike. Naime, lingvistički i spacijalni aspekt je obilježila značajna saturacija logičko-

⁵⁵ Autori su dali dozvolu da se Skala koristi za istraživačke svrhe i za identifikaciju darovitih učenika (Šimić Šašić i saradnici, 2020).

matematičkog faktora. Zatim, dio varijanse intrapersonalnog segmenta, koje se djelimično poklapa sa interpersonalnim, kao i područja pažnje, se može objasniti faktorom motivacije (predanosti zadatku). Potom, uvrđena je relativno dobra osjetljivost svih skala, jedino odstupanje se odnosi na to da rezultati ne pokazuju normalnu distribuciju ni na jednoj skali. Interna konzistentnost je dobra, određena je pomoću Kronbahove alfe i iznosi preko 0,9; osim za intrapersonalno područje, gdje je Kronbahova alfa 0,72. (Šimić Šašić i saradnici, 2020). Za potrebe ovog istraživanja, promijenjeno je samo upustvo, dok je skala ostala ista. Umjesto za procjenu učenika ponaosob, skala je korištena za razmatranje implicitnih teorija. Prema tome, subjekti istraživanja su imali zadatak da zamisle prototip darovitog učenika i da daju odgovore u skladu sa zamišljnom slikom.

Shodno tome da Skala za procjenu potencijalne darovitosti kod djece ne procjenjuje stavove o naturalističkoj i spiritualno-egzistencijalnoj inteligenciji, konstruisana je još jedna skala. Teorijska osnova za konstrukciju nove skale je Gardnerov model inteligencije. Radi bolje formulacije stavki, kao orijentir korištene su knjige eksperta za specijalno obrazovanje, dr Tomasa Armstronga „Višestruke inteligencije u razredu“ i „Pametniji si nego što misliš“. Teorijski su pretpostavljena dva faktora. Logički nužan korak je faktorska analiza. Prije faktorske analize, provjerena je prikladnost podataka. Vrijednost dobijena Bartletovim testom sferičnosti je statistički značajna ($\chi^2 = 4100,623$; $df = 231$; $p < 0,001$). Sve korelacije između varijabli veće su od 0,3 (*Prilog Ć1*) što potvrđuje opravdanost faktorske analize. Ipak, mali broj pitanja (ispod 50) nalaže da se rezultati posmatraju sa dozom opreza. Eksplorativnom faktorskom analizom je potvrđena pretpostavka o postojanju dva faktora. Za postizanje jednostavnije strukture, primijenjena je Varimaks rotacija. Prvi faktor označava duhovno-egzistencijalno područje, dok drugi faktor predstavlja prirodnjačko područje (*Prilog Ć2*). Može se uočiti da je dio stavki iz prirodnjačkog područja saturisano faktorom 1, kao i da dio varijanse spiritualno-egzistencijalnog područja objašnjava drugim faktorom. Sa jedne strane, tvrdnje naturalističkog područja „Pravi herbarijume i/ili insektarijume“ i „Kuvanje mu/joj pruža zadovoljstvo“ su dijelom saturisane prvim faktorom. Sa druge strane, na osnovu latentne strukture je jasno da ajetmi duhovno-egzistencijalne subskale „Iznosi svoja zapažanja/stavove o granicama kosmosa, obliku Zemlje, funkcionisanju prirode i slično.“ i „Pohađa časove vjeronauke.“ mogu djelimično biti objašnjeni prirodnjačkim faktorom. Na osnovu rečenog postaje jasno zašto neke čestice pored specifične varijanske sadrže i dio zajedničkog opterećenja sa drugom subskalom. Korelacija između subskala (*Prilog Ć3*) je izražena Pirsonovim koeficijentom korelacije koji je statistički značajan i iznosi 0,727. Sve ovo

upućuje na postojanje višeg faktora. Prvi faktor objašnjava 28,7% varijanse, a drugi 27,4%. Slijedi, da zajedno objašnjavaju 56,1% varijanse (*Prilog Ć4*).

Sprovedena analiza pouzdanosti tipa interne konzistencije je mjerena Kronbahovim indeksom. Kronbahova alfa je veoma visoka i iznosi 0,953 za cijelu skalu. Za subskalu naturalističkog područja iznosi 0,925; a za duhovno-egzistencijalnu subskalu 0,923. Kao što pokazuje *Prilog Ć5*, uklanjanje bilo koje čestice bi smanjilo pouzdanost skale.

Pokazatelji osjetljivosti su prikazani za obje subskale – *Prilog Ć6*. Odnos aritmetičke sredine i medijane ukazuju na tendenciju grupisanja oko viših skorova u i prirodnjačkoj oblasti, i u duhovno-egzistencijalnoj oblasti. Mjera asimetrije za obje subskale, takođe, ukazuje na grupisanje oko viših skorova odnosno naginjanje ka negativnoj asimetriji, dok mjera spljoštenosti ukazuje na veći broj vrijednosti oko aritmetičke sredine od očekivanog. Ipak, razlike između aritmetičke sredine i medijane su veoma male, a mjere asimetrije i spljoštenosti se nalaze u prihvatljivom okviru ($\pm 1,96$), pa se može zaključiti da je distribucija normalna (simetrična i mezokurtična). Rezultati kurtosisa za obje subskale su prihvatljivi i po strožem kriterijumu koji nalaže da se ove vrijednosti nalaze u opsegu $\pm 0,5$. Međutim, po istom kriterijumu, vrijednosti skjunisa impliciraju umjereno odstupanje od normale, odnosno blagu negativnu asimetriju. Normalnost distribucije je provjerena i Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Vrijednost testa iznosi 0,095 za subskalu duhovno-egzistencijalne inteligencije i rezultat nije značajan na nivou značajanosti $p < 0,01$, a za skalu prirodnjačke inteligencije iznosi 0,114 i statistički je značajan na nivou značajanosti $p < 0,01$. Ipak, na nivou značajanosti $p < 0,05$ ni jedan rezultat nije statistički značajan, odnosno, shodno ovom nivou značajanosti, distribucija je normalna. Grafikoni distribucija su prikazani za obje skale u *Prilozima Ć7 i Ć8*.

4.4. Rezultati

Početni korak u ispitivanju prve hipoteze je analiza varijabli Upitnika indikatora darovitosti, metodama deskriptivne statistike (Tabela 2). Sve vrijednosti su veće od četiri, a interkvartilni raspon ukazuje da se podaci grupišu oko medijane. Deskriptivna statistika ukazuje na to da prosvjetni radnici ređe prepoznaju ajteme vezane za posvećenost zadatku u odnosu na ajteme visokih sposobnosti. Ipak, razlike su veoma male.

Tabela 2*Deskriptivna statistika*

	M	SD	IQR	Min	Max
Visoke sposobnosti	4,17	0,50	0,62	2,60	5.00
Posvećenost zadatku	4,16	0,48	0,70	2,60	5.00
Kreativnost	4,08	0,53	0,70	1,90	5.00

Izračunavanjem vrijednosti t-testa za zavisne uzorke (Tabela 3) nije dobijena statistički značajna razlika između vrijednosti varijable koja oslikava stav o značajnosti visokih sposobnosti i varijable koja predstavlja stav o značaju posvećenosti zadatku za prepoznavanje darovitosti.

Tabela 3*T-test za zavisne uzorke*

M1	M2	Test	Vrijednost testa	z	df	p	PL	SE PL	EV	SE EV
VS	PZ	Student	0,670		279	0,252	0,011	0,017	0,040	0,035
		Wilcoxon	14947,500	0,801		0,211	$1,310 \times 10^{-5}$		0,060	0,075

5

M1 – mjera 1; M2 – mjera 2; PL – parametar lokacije; SE – standardna greška; EV – efekat veličine; VS – visoke sposobnosti; PZ – posvećenost zadatku

Za Studentov t-test, efekat veličine je dat pomoću Kronbahove alfe, dok je za Vilkoksonov test, efekat veličine izračunat pomoću Rank-biserijalne korelacije.

Za Studentov t-test, parametar lokacije je izračunat pomoću MD (razlike između aritmetičkih sredina), a za efekat veličine za Vilkoksonov test korišten je Odžis-Leman procjena razlike između medijana.

Šapiro-Vilikovim testom za testiranje pretpostavke o normalnosti dobijen je statistički značajan rezultat ($W = 0,965$; $p < 0,001$), odnosno, utvrđeno je da raspodjela odstupa od normale, te je analiza ponovljena neparametarskim pandanom t-testa, Vilkoksonovim testom. Rezultati su prikazani u Tabeli 3. Vilkoksonov test potvrđuje podatke dobijene t-testom.

Na osnovu analize deskriptivnih pokazatelja (Tabela 2), vidi se da je razlika u odgovorima veća kada se uporede stavovi o visokim sposobnostima i kreativnosti, u odnosu na razliku između skorova na varijabli koja predstavlja stavove o visokim sposobnostima i posvećenosti zadatku. To potvrđuje pretpostavku koja je dalje u radu provjerena kroz t-test i Vilkoksov test. Tabela 4 prikazuje dobijene rezultate. Shodno tome da Šapiro-Vilikov test pokazuje značajna odstupanja od normalnosti ($W = 0,929$, $p < 0,001$), ponovljeno je testiranje hipoteze Vilkoksonovim testom, koji je statistički značajan. Dakle, ispitanici više cijene visoke sposobnosti u odnosu na kreativnost, a razlika je statistički značajna.

Tabela 4

<i>T-test za zavisne uzorke</i>										
M1	M2	Test	Vrijednost	z	df	p	PL	SE	EV	SE EV
			testa					PL		
VS	K	Student	3,712		279	< 0,001	0,085	0,023	0,222	0,046
		Wilcoxon	17965,500	4,209		< 0,001	0,100		0,318	0,075

Napomena. M1 – mjera 1; M2 – mjera 2; PL – parametar lokacije; SE – standardna greška; EV – efekat veličine; VS – visoke sposobnosti; K – kreativnost

Za Studentov t-test, efekat veličine je dat pomoću Kronbahove alfe, dok je za Vilkoksonov test, efekat veličine izračunat pomoću Rank-biserijalne korelacije.

Za Studentov t-test, parametar lokacije je izračunat pomoću MD (razlike između aritmetičkih sredina), a za efekat veličine za Vilkoksonov test korišten je Odžis-Leman procjena razlike između medijana.

U Tabeli 5 prikazani su osnovni deskriptivni pokazatelji subskala kojima se ispituje stav nastavnika o Gardnerovoj teoriji. Predlog autora Skale za procjenu potencijalne darovitosti je da

se prilikom procjene darovitosti, prihvate vrijednosti koje su veće od tri (Šašić Šašić i saradnici, 2020). Analogno, može se primijeniti isto i na značaj stavova. Kao što pokazuje Tabela 5, aritmetičke sredine svih skala su veće od tri. Taj podatak upućuje na pretpostavku da prosvjetni radnici dobro prepoznaju sve komponente Gardnerove teorije. Ipak, postoje izvjesne razlike između skorova. Najmanja je prosječna vrijednost subskale procjene duhovno-egzistencijalne inteligencije, zatim prirodnjačke, pa tjelesno-kinestetičke.

Tabela 5

Deskriptivna statistika

	M	SD	IQR	Min	Max
L	4.197	0.693	0.857	2.143	5.000
LM	4.114	0.814	1.111	1.556	5.000
VS	3.943	0.879	1.000	1.000	5.000
Mz	3.621	1.175	1.500	1.000	5.000
TK	3.507	1.184	1.600	1.000	5.000
Intra	3.768	0.793	1.000	1.000	5.000
Inter	3.795	0.895	1.222	1.000	5.000
T	3.777	1.028	1.250	1.000	5.000
PDU	3.680	1.084	1.500	1.000	5.000
Lik	3.605	1.136	1.500	1.000	5.000
P	3.459	1.102	1.250	1.000	5.000
DE	3.408	1.051	1.308	1.000	5.000

Napomena. L – lingvistička inteligencija; LM – logičko-matematička inteligencija; VS – vizuelno-spacijalna inteligencija; Mz – muzička inteligencija; TK – tjelesno-kinestetička inteligencija; Intra – intrapersonalna inteligencija; Inter – interpersonalna inteligencija; Lik – likovna inteligencija; T – tehnološko područje; PDU – dramsko područje; DE – duhovno-egzistencijalna inteligencija.

Tabela sugerše da prosvjetni radnici najviše vrednuju verbalne sposobnosti, a zatim logičko-matematičke, te vizuelno-spacijalne. Samo prva dva faktora prelaze brojčanu vrijednost četiri. Tjelesno-kinestetičkoj subskala ima jedan od najmanjih prosječnih skorova, te najveći IQR, odnosno raspršenost podataka. Samo prve dvije subskale ni jedan ispitanik nije ocijenio kao nevažne za identifikovanje darovitih učenika, dok je maksimalni rezultat pronađen na svim subskalama kod nekog od ispitanika.

Tabela 6

T-test za zavisne uzorke

M1	M2	Test	Vrijednost testa	z	df	p
L	VS	Student	4,905	5,105	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,967			< 0,001
		Wilcoxon	23161,000			< 0,001
	Mz	Student	8,561	7,438	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,933			< 0,001
		Wilcoxon	26358,000			< 0,001
	TK	Student	10,482	9,515	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,943			< 0,001
		Wilcoxon	28513,500			< 0,001
	Intra	Student	8,838	8,566	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,978			< 0,001
		Wilcoxon	28514,000			< 0,001
	Inter	Student	8,187	7,958	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,968			< 0,001
		Wilcoxon	28130,500			< 0,001
	Lik	Student	8,908	7,969	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,963			< 0,001
		Wilcoxon	26637,000			< 0,001
	P	Student	12,057	10,598	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,957			< 0,001
		Wilcoxon	31692,500			< 0,001
	DE	Student	12,226	40,422	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,969			< 0,001
		Wilcoxon	31887,000			< 0,001

Napomena. M1 – mjera 1; M2 – mjera 2; L – lingvistička inteligencija; LM – logičko-matematička inteligencija; VS – vizuelno-spacijlana inteligencija; Mz – muzička inteligencija; TK – tjelesno-kinestetička inteligencija; Intra – intrapersonalna inteligencija; Inter – interpersonalna

inteligencija; Lik – likovna inteligencija; T – tehnološko područje; PDU – dramsko područje; DE – duhovno-egzistencijalna inteligencija.

Parametri pokazuju tendenciju grupisanja oko viših skorova na svim subskalama. Isto je uočeno i za Renzulijev upitnik indikatora darovitosti, prilikom testiranja prethodne hipoteze, što upućuje na asimetričnu raspodjelu. Međutim, ostali pokazatelji, ranije prikazani, pokazali su relativno dobru osjetljivost skala.

U daljoj analizi, t-testovima je provjerena razlika u percipiranom značaju pojedinačnih komponenti Gardnerove teorije. Kao što prikazuju tabele 5 i 6, lingvistička i logičko-matematička inteligencija su ocijenjene kao najznačajnije komponente. Ispitanici nešto veći značaj pridaju lingvističkoj inteligenciji ($t = 1,774$), ali ta prednost nije statistički značajna na nivou značivosti $p < 0,01$ ($p = 0,039$). Nakon što je Šapiro-Vilik test dao značajan rezultat ($W = 0,955$, $p < 0,001$), analiza je ponovljena Viloksonovim testom ($W = 19065,000$, $z = 1,730$), čija vrijednost nije statistički značajna na nivou značivosti $p < 0,01$. Ipak, obje vrijednosti su značajne na nivou $p < 0,05$. Stoga se zaključuje da ispitanici najveći značaj pridaju verbalnoj inteligenciji.

Šapiro-Vilik je dao značajne rezultate za sve testove, osim prilikom poređenja logičko-matematičke inteligencije sa intrapersonalnom (Tabela 7), te je značajnost provjerena neparametarskim pandanom t-testa za zavisne uzorke – Viloksonovim testom. Zanimljivo je da su sve vrijednosti statistički značajne na nivou značivosti $p < 0,01$. Dakle, ispitanici daju veći značaj indikatorima logičko-matematičke i lingvističke inteligencije u odnosu na pokazatelje drugih inteligencija. Najveća vrijednost t-testa, zabilježena je prilikom poređenja lingvističke/logičko-matematičke inteligencije sa duhovno-egzistencijalnom. To bi se, sa jedne strane, moglo dovesti u vezu sa time da je upravo uslijed nedostatka dokaza za postojanje spiritualne i egzistencijalističke inteligencije, uvedena oznaka $8\frac{1}{2}$ za viševrsne inteligencije. Sa druge strane, ovaj nalaz može biti samo prikaz stavova prosvjetnih radnika u Crnoj Gori.

Tabela 7

T-test za zavisne uzorke

M1	M2	Test	Vrijednost testa	z	df	p
LM	VS	Student	4,042	4,269	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,958			< 0,001
		Wilcoxon	20112,000			< 0,001
	Mz	Student	7,443	7,021	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,944			< 0,001
		Wilcoxon	23897,000			< 0,001
	TK	Student	9,112	8,076	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,954			< 0,001
		Wilcoxon	26025,000			< 0,001
	Intra	Student	6,087	5,240	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,994			0,338
		Wilcoxon	22008,500			< 0,001
	Inter	Student	5,369	7,632	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,976			< 0,001
		Wilcoxon	24957,500			< 0,001
	Lik	Student	7,740	8,40	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,952			< 0,001
		Wilcoxon	26365,500			< 0,001
	P	Student	9,940	9,437	279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,963			< 0,001
		Wilcoxon	30818,500			< 0,001
	DE	Student	10,547		279	< 0,001
		Shapiro-Wilik	0,978			< 0,001
		Wilcoxon	30818,500			< 0,001

Napomena. M1 – mjera 1; M2 – mjera 2; L – lingvistička inteligencija; LM – logičko-matematička inteligencija; VS – vizuelno-spacijlana inteligencija; Mz – muzička inteligencija; TK – tjelesno-kinestetička inteligencija; Intra – intrapersonalna inteligencija; Inter – interpersonalna

inteligencija; Lik – likovna inteligencija; T – tehnološko područje; PDU – dramsko područje; DE – duhovno-egzistencijalna inteligencija.

Budući da je Gardner ostavio prostora za uvođenje novih vrsta inteligencija i da su autori Skale za procjenu potencijalno darovite djece za učitelje, dodali još dva područja, provjerene su i njihovi odnosi sa lingvističkom i sa logičko-matematičkom inteligencijom. Rezultati pokazuju da ispitanici potenciraju crte lingvističke inteligencije. Uporodivanjem procjena lingvističke inteligencije i tehnološkog područja, dobija se statistički značajna razlika – $t = 6,829$; $p < 0,001$ ($W = 9,940$; $p < 0,001$); $W = 25048,000$; $z = 6,371$; $p < 0,001$. Srodnu tendenciju pokazuje i poređenje sa područjem dramske umjetnosti – $t = 8,608$; $p < 0,001$ ($W = 0,953$; $p < 0,001$); $W = 26156,000$; $z = 8,031$; $p < 0,001$.

Slične podatke daje i poređenje logičko-matematičke subskale sa dramskim ili tehnološkim poljem. Poređenje logičko-matematičke inteligencije sa dramskim područjem daje sljedeće rezultate: $t = 6,340$; $p < 0,001$ ($W = 0,936$; $p < 0,001$); $W = 23443,500$; $z = 5,616$; $p < 0,001$. Srodna je procjena tehnološkog područja u odnosu na logičko-matematičku subskalu – $t = 6,481$; $p < 0,001$ ($W = 0,967$; $p < 0,001$); $W = 23462,500$; $z = 6,058$; $p < 0,001$.

Na osnovu rečenog, zaključuje se da su posjedovanje lingvističke i logičko-matematičke inteligencije osnovni kriterijumi prosvjetnih radnika za nominovanje učenika za darovitog. Ipak, do sada nije utvrđeno da li postoje neke razlike u stavovima između grupa ispitanika. Kako bi se utvrdilo da li uzrast kojem nastavnici predaju utiče na sud o darovitosti, napravljena je nova varijabla *Uzrast učenika*, koja je određena u odnosu na posao koji ispitanik obavlja (učitelj, nastavnik u osnovnoj ili nastavni u srednjoj školi). Skorovi procjene sva tri prstena Renzulijske teorije, viši su od četiri na svim nivoima varijable *Uzrast učenika*. Najveća razlika između aritmetičkih sredina, uočena je za procjenu kreativnosti, koju najviše cijene učitelji. Mjere deskriptivne statistike su prikazane u *Prilogu D1*. Ipak, razlike u procjeni pojedinačnog prstena u odnosu na uzrast učenika nije značajna ni u jednom slučaju, o čemu svjedoči ANOVA (Tabela 8). S obzirom na veličinu uzorka, za provjeru veličine efekta za ANOVU, korišten je parcijalni eta kvadrat (η^2_p). Vrijednosti za prve dvije zavisne varijable su trivijalne, a za kreativnost je mala. Zatim je ispitana pretpostavka o homogenosti Leveneovim testom (Tabela 9), a o normalnosti Q-Q plotom (*Prilog D2*).

Tabela 8

ANOVA

Zavisna varijabla	Slučajevi	Suma kvadrata	df	M kvadrata	F	p	η^2_p
Visoke sposobnosti	Uzrast R	0,501 67,807	2 277	0,250 0,245	1,022	0,361	0,007
Posvećenost zadatku	Uzrast R	0,609 63,970	2 277	0,305 0,231	1,319	0,269	0,009
Kreativnost	Uzrast R	1,192 75,572	2 277	0,596 0,273	2,185	0,114	0,016

Napomena. R – reziduali

Na nivou značajnosti $p < 0,001$, ni jedna vrijenost Leveneovog testa nije značajna na nivou značajnosti $p < 0,01$. Statistička vrijednost je 2,211 za visoke sposobnosti ($df_1 = 2$; $df_2 = 277$; $p = 0,111$). Leveneov test za posvećenost zadatku iznosi 3,119 ($df_1 = 2$, $df_2 = 277$; $p = 0,045$), a za kreativnost $F = 1,056$ ($df_1 = 2$; $df_2 = 277$; $p = 0,349$). Nadalje, Q-Q plotovi ukazuju da su podaci raspodijeljeni uglavnom u blizini referentne linije, te mali broj autlajera na krajevima referentne linije koji se nalaze ispod linije što ukazuje na mogućnost ispitivanja vrijednosti Kurtozisa. Ipak, odstupanja nisu značajna, te nije neophodno sprovoditi Kraskal-Volisov test.

Razlike su provjerene i kroz upoređivanje stavova i Gardenove teorije. Uočava se tendencija učitelja da na svakoj skali zabilježe najveći skor, zatim slijede nastavnici koji predaju u osnovnoj školi, a najmanje ocjene na subskalama daju nastavnici koji predaju u srednjim školama (*Prilog D3*). Kako bi se utvrdilo da li je razlika značajna i na kojoj subskali sprovedena je ANOVA. Kao što prikazuje Tabela 9, šest subtestova pokazuje značajne razlike između grupa.

Tabela 9

ANOVA

Korekcija homogeno sti	Zavisna varijabla	Slučajevi	Suma kvadrata	df	M kvad rata	F	p	η^2p
Nijedna	Lingvistička	Uzrast	2,960	2	1,480	3,128	0,045	0,022
	inteligencija	R	131,038	277	0,473			
Nijedna	Logičko-	Uzrast	9,827	2	4,941	7,772	< 0,001	0,053
	matematička	R	175,121	277	0,632			
	inteligencija							
Brown-	Logičko-	Uzrast	9,827	2	4,914	8,920	< 0,001	0,053
Forsythe	matematička	R	175,121	270,333	0,648			
	inteligencija							
Nijedna	Vizuelno-	Uzrast	17,819	2	8,909	12,48	< 0,001	0,083
	spacijalna					7		
	inteligencija	R	197,642	277	0,714			
Nijedna	Muzička	Uzrast	19,535	2	9,767	7,401	< 0,001	0,051
	inteligencija	R	365,571	277	1,320			
Brown-	Muzička	Uzrast	19,535	2	3,767	8,251	< 0,001	0,051
Forsythe	inteligencija	R	365,571	264,034	1,385			
Nijedna	Tjelesno-	Uzrast	43,819	2	21,90	17,47	< 0,001	0,112
	kinestetička				9	5		
	inteligencija	R	347,287	277	1,254			
Nijedna	Intrapersonalna	Uzrast	4,279	2	2,140	3,461	0,033	0,024
	inteligencija	R	171,232	277	0,618			
Nijedna	Interpersonalna	Uzrast	5,259	2	2,630	3,337	0,037	0,024
	inteligencija	R	218,276	277	0,788			
Nijedna	Likovna	Uzrast	22,011	2	11,00	9,016	< 0,001	0,061
	inteligencija				6			
		R	338,131	277	1,211			

Brown-Forsythe	Likovna inteligencija	Uzrast	22,011	2	11,006	12,111	< 0,001	0,061
		R	338,131	273,283	1,237			
Nijedna	Prirodnjačka inteligencija	Uzrast	17,773	2	8,886	7,672	< 0,001	0,052
		R	320	277	1,158			
Nijedna	Duhovno-egzistencijalna inteligencija	Uzrast	2,688	2	1,344	1,218	0,297	0,009
		R	305,638	277	1,103			

Napomena. R – reziduali.

Homogenost podataka provjerena je Leveneovim testom (Tabela 10), dok je distribucija provjerena Q-Q (*Prilog D4*). Testovi su sprovedeni za sve skale ponaosob. Distribucija ne odsupa značajno od normale ni na jednom subtestu. Ipak, uočeno je prisustvo autlajera na krajevima krivulje. Nivo značajnosti Leveneovog testa ($p < 0,001$), koji je dobijen na tri subskale, zahtjeva sprovođenje Braun-Foristovog ili Velšovog testa za korekciju homegenosti. Za dalju analizu odabrana je Braun-Foristova korekcija rezultata (Tabela 9). Broj stepeni slobode između grupa se nije promijenilo, ali jeste broj stepeni slobode unutar grupa. Unutar varijable *Likovna inteligencija*, razlika iznosi nešto manje od tri stepena, za logičko-matematičku inteligenciju razlika je veća i iznosi skoro sedam stepeni, dok razlika između ANOVE i Braun-Foristovog testa za muzičku skalu iznosi skoro trinaest cijelih stepeni. Rezultati pokazuju značajnu razliku u aritmetičkim sredinama za sva tri subtesta, tj. uočava se da postoje razlike u percipiranju darovitosti od strane učitelja, nastavnika u osnovnoj i nastavnika u srednjoj školi u pogledu, logičko-matematičke, muzičke i likovne inteligencije. Uočeno je da učitelji imaju dosta veći skor na stavovima koji su vezani za logičko-matematičku, muzičku i likovnu inteligenciju, ali i vizuelno-spacijalnu, tjelesno-kinestetičku i prirodnjačku u odnosu na skor nastavnika srednjih škola (razlika je statistički značajna na nivou $p < 0,001$). Posmatrano u odnosu na nivo značajnosti $p < 0,01$ značajna je i razlika u stavu učitelja i nastavnika iz osnovne škole o logičko-matematičkoj inteligenciji. Takođe, nastavnici iz osnovne škole pridaju veći značaj tjelesno-kinestetičkoj ($p < 0,001$) i vizuelno-spacijalnoj inteligenciji ($p < 0,01$) u odnosu na nastavnike koji su zaposleni u srednjim školama. Parcijalni eta kvadrat je blizak velikom efektu za vizuelno-spacijalnu inteligenciju, dok za ostale subskale, uglavnom, ukazuje na srednje ili male efekte (*Prilog D5*). Duhovno-egzistencijalnu subskalu odlikuje mali skor na ovoj alternativnoj mjernoj veličini efekta.

Tabela 10*Test jednakosti varijanse (Leveneov test)*

Zavisna varijabla	F	df1	df2	p
Lingvistička inteligencija	1,005	2	277	0,367
Logičko- matematička inteligencija	8,022	2	277	< 0,001
Vizuelno spacijalna	4,396	2	277	0,013
Muzička inteligencija	7,216	2	277	< 0,001
Tjelesno- kinestetička inteligencija	3,887	2	277	0,022
Intrapersonalna inteligencija	0,941	2	277	0,392
Interpersonalna inteligencija	0,114	2	277	0,893
Likovna inteligencija	7,889	2	277	< 0,001
Prirodnjačka inteligencija	2,470	2	277	0,086
Duhovno- egzistencijalna inteligencija	0,252	2	277	0,778

Sljedeća značajna varijabla je *Zadovoljstvo poslom*. Na osnovu upoređivanj aritmetičkih sredina⁵⁶, zaključuje se da sva tri prstena najviše ističu ispitanici koji su zadovoljni poslom.

⁵⁶ Deskriptivna statistika je data u *Prilogu Dž1*.

Najmanji rezultat na sve tri sub skale odlikuje ispitanike koji iskazuju neutralan stav prema poslu. Tabela 11 (ANOVA) ukazuje gdje treba tražiti značajne razlike. Raspodjela podataka je provjerena Q-Q plotovima (*Prilog Dž2*) i ne pokazuje značajna odstupanja od normalne.

Tabela 11

ANOVA

Korekcija homogenost i	Zavisna varijabla	Slučajev i	Suma kvadrat a	df	M kvadrat a	F	p	η^2_p
Nijedna	Visoke sposobnosti	ZP	3,563	2	1,781	7,62	<	0,05
						1	0,00	2
		R	64,745	277	0,234		1	
Nijedna	Posvećenost zadatku	ZP	2,837	2	1,419	6,36	0,00	0,04
						4	2	4
		R	61,742	277	0,223			
Brown- Forsythe		ZP	2,837	2	1,419	2,19	0,20	0,04
						9	5	4
		R	61,742	5,11	12,068			
				6				
Nijedna	Kreativnost	ZP	3,159	2	1,580	5,94	0,00	0,04
						5	3	1
		R	73,604	277	0,266			
Brown- Forsythe		ZP	3,159	2	1,580	1,54	0,30	0,04
						4	9	1
		R	73,604	4,48	16,426			
				1				

Napomena. ZP – zadovoljstvo poslom. R – reziduali,

Rezultat Leveneovog testa za visoke sposobnosti ($F = 1,859$; $df_1 = 2$; $df_2 = 277$) nije statistički značajan ($p = 0,158$) za razliku od podataka dobijenih za posvećenost zadatku ($F = 6,941$; $df_1 = 2$; $df_2 = 277$; $p < 0,001$) i kreativnost ($F = 8,774$; $df_1 = 2$; $df_2 = 277$; $p < 0,001$), što znači da je kod dvije posljednje varijable narušena pretpostavka o homogenosti, te zahtjevaju da se ANOVA koriguje uz pomoć Braun-Foristovog testa (Tabela 11). Dakle, zaključuje se da postoji statistički značajna razlika samo u procjeni visokih sposobnosti. Ambivalentni ispitanici manje cijene visoke sposobnosti u odnosu na zadovoljne, gdje razlika između aritmetičkih sredina iznosi $-0,302$ ($SE = 0,077$; $t = -3,904$; $p_{\text{tukey}} < 0,001$). Razlike između nezadovoljnih i neodlučnih (M razlika $= 0,256$; $SE = 0,252$; $t = 1,016$; $p_{\text{tukey}} = 0,567$) i nezadovoljnih i zadovoljnih (M razlika $= -0,046$; $SE = 0,244$; $t = -0,190$; $p_{\text{tukey}} = 0,980$) su manje izražene.

Deskriptivna statistika pokazuje da ispitanici koji nisu ni u kategoriji zadovoljnih, ni u kategoriji ispitanika nezadovoljnih poslom pretenduju da daju manje ocjene na svim subskalama⁵⁷. Normalnost raspodjele je ispitana uz pomoć Q-Q plota (*Prilog Dž5*), a jednakost varijanse kroz Leveneov test (*Prilog Dž4*). Leveneov test je pokazao značajan rezultat samo za lingvističku inteligenciju ($F = 8,875$; $df_1 = 2$; $df_2 = 277$; $p < 0,001$) što znači da je narušena pretpostavka o homogenosti varijansi i da je neophodno izvjestiti o Braun-Foristovom testu, koji pokazuje da u okviru ove subskale nema značajnih razlika (Tabela 12). Grafici nagovještavaju određena odstupanja i zbog togaje korišten i neparametarski Kraskal-Volisov test. Za tjelesno-kinestetičku inteligenciju ($H(2) = 8,049$; $p = 0,018$) nije dobijen statistički značajan rezultat, dok za vizuelno-spacijalnu ($H(2) = 15,537$; $p < 0,001$) i muzičku ($H(2) = 13,453$; $p = 0,001$) jeste. Na osnovu rečenog i Tabele 12, zaključuje se da su neophodne dalje analize da bi se utvrdilo gdje se nalaze statistički značajne razlike. Gejms-Haulov test je pokazao da zadovoljni ispitanici više uvažavaju vizuelno-spacijalnu i muzičku inteligenciju u odnosu na ispitanike koji imaju neutralan stav prema poslu. Takijevim testom su utvrđeni viši skorovi na indikatorima logičko-matematičke i interpersonalne inteligencije ispitanika zadovoljnih poslom u odnosu na one koji ne pokazuju ni izrazito zadovoljstvo, ni nezadovoljstvo. Svi rezultati su statistički značajni (*Prilog Dž6*).

⁵⁷ *Prilog Dž3*.

Tabela 12

ANOVA

Korekcija homogen osti	Zavisna varijabla	Slu čaje vi	Suma kvadrata	df	M kvadrata	F	p	η^2_p
Nijedna	Lingvistička inteligencija	ZP	12,127	2	6,063	13,782	< 0,001	0,091
		R	121,870	277	0,440			
Brown- Forsythe		ZP	12,127	2,000	6,063	6,252	0,027	0,091
		R	121,870	7,084	17,204			
Nijedna	Logičko- matematička inteligencija	ZP	7,219	2	3,610	5,626	0,004	0,039
		R	177,729	277	0,642			
Nijedna	Vizuelno- spacijalna inteligencija	ZP	12,172	2	6,086	8,293	< 0,001	0,056
		R	203,088	277	0,734			
Nijedna	Muzička inteligencija	ZP	14,600	2	7,300	5,458	0,005	0,038
		R	370,507	277	1,338			
Nijedna	Tjelesno- kinestetička inteligencija	ZP	13,587	2	6,794	4,985	0,007	0,035
		R	377,519	277	1,363			
Nijedna	Intrapersonal na inteligencija	ZP	0,771	2	0,385	0,611	0,544	0,004
		R	174,740	277	0,631			
Nijedna	Interpersonal na inteligencija	ZP	8,072	2	4,036	5,187	0,006	0,036
		R	215,556	277	0,778			
Nijedna	Likovna inteligencija	ZP	11,181	2	5,591	4,438	0,013	0,031
		R	348,961	277	1,260			

Nijedna	Prirodnjačka inteligencija	ZP	21,262	2	10,631	9,279	< 0,001	0,063
		R	317,348	277	1,146			
Nijedna	Duhovno- egzistencijal na inteligencijaa	ZP	4,705	2	2,353	2,146	0,119	0,015
		R	303,621	277	1,096			

Napomena. ZP – zadovoljstvo poslom. R – reziduali.

Još jedno značajno pitanje jeste da li radni staž utiče na procjenu darovitosti. Skor je izražen u broju godina radnog staža. Ispitanci su svrstani u tri kategorije (0 – 10 godina radnog iskustva, 11 – 20 i 21 ili više). Podaci deskriptivne statistike su prikazani u *Prilogu D1*. Prosječni odgovori u svim kategorijama veći su od četiri. Ispitanici iz druge kategorije daju najviše procjene. Međutim, kao što pokazuje Tabela 13, ni jedna razlika nije statistički značajna. Normalnost uzorka je ispitnita uz pomoć Q-Q plota (*Prilog D2*). Kao što pokazuju grafikoni, nema značajnih odstupanja. Homogenost je ispitana Leveneovim testom. F statistik za visoke sposobnosti iznosi 0,088 (df1 = 2; df2 = 277; p = 0,916); za posvećenost zadatku 0,118 (df1 = 2; df2 = 277; p = 0,889), a za kreativnost 0,717 (df1 = 2; df2 = 277; p = 0,489). Dakle, nema značajnih rezultata koji bi uputili na odbacivanje pretpostavke o homogenosti, te se mjere dobijene u Tabeli 13 prihvataju.

Tabela 13

ANOVA

Zavisna varijabla	Slučajevi	Suma kvadrata	df	M kvadrata	F	p	η^2_p
Visoke sposobnosti	RS R	0,370 67,938	2 277	0,185 0,245	0,755	0,471	0,005
Posvećenost zadatku	RS R	0,912 63,668	2 277	0,456 0,230	1,984	0,1410	0,014
Kreativnost	RS R	0,554 76,210	2 277	0,277 0,275	1,007	0,367	0,007

Napomena. RS – radni staž. R – reziduali

ANOVOM je provjeren i značaj godina radnog staža za prosuđivanje o Gardnerovim inteligencijama. Ispitanici koji su zaposleni od jedanaest do dvadeset godina, daju najviše ocjene na većini subkala⁵⁸. Ipak, kao što pokazuje Tabela 14, nema značajnih rezultata na nivou značajnosti $p < 0,01$. Nadalje, parcijalni eta kvadrat odlikuju trivijalne ili male vrijednosti, a kao što pokazuju *Prilozi D4 i D5*, nema sumnje u homogenost i normalnost podataka. Zaključuju se da radni staž nije značajan faktor za procijenjivanje koje inidkatore koriste prosvjetni radnici da bi prepoznali darovitog učenika.

U instrument je uključeno jedno pitanje otvorenog tipa. Ispitanicima je rečeno da zamisle i opišu prototip, odnosno tipičnog darovitog učenika. Prilikom obrade je korišten metod utemeljene analize, s tim što su kategorije izvedene iz postojećih teorijskih formulacija⁵⁹. Za teorijsku osnovu su uzete Renzulijeva trokomponentna teorija i Gardnerova teorija višestrukih inteligencija, a kategorije su formirane u skladu sa pojašnjenjem Renzulijeve teorije koje je predočila Maksić (1998/2007) u knjizi „Darovito dete u školi“, koje je navedeno u teorijskom dijelu rada i „Skale za procjenu potencijalne darovitosti kod djece“ (Klarin i saradnici, 2020). Uzeviši u obzir teorije, podaci su kodirani i stavovi su grupisani u kategorije na osnovu ključnih karakteristika, bilo da je riječ o deskriptivnim ili analitičkim nazivima. Kategorije su osmišljene na osnovu naizmjeničnog pronalaženja sličnosti i razlika između podataka, odnosno korištena je neprekidna komparativna analiza. Pored komparativne analize, korištene su sljedeće strategije: analiza negativnog slučaja, tj. identifikovani su slučajevi koji se ne uklapaju u teorije i pisanje zabilješka. Strategije su modifikovane budući da je riječ o postojećim teorijama, a ne o teoriji u nastajanju.

⁵⁸ Podaci deskriptivne statistike dati su u *Prilogu D3*.

⁵⁹ Metodologija utemeljenih teorija se obično koristi u cilju stvaranja nove teorije i shodno tome autor istraživanja samostalno kreira kategorije na osnovu odgovora ispitanika (Vilgig, 2016). Ipak, osnova našeg istraživanja su Gardnerova i Renzulijeva teorija, te su kategorije osmišljene na osnovu navedenih shvatanja. Elem, zadatak je da se sagledaju implicitne teorije ispitanika iz ugla ovih formulacija.

Tabela 14

ANOVA

Zavisna varijabla	Slučajevi	Suma kvadrata	df	M kvadrata	F	p	η^2_p
Lingvistička inteligencija	RS R	0,294 133,703	2 277	0,147 0,483	0,305	0,737	0,002
Logičko- matematička inteligencija	RS R	0,535 184,413	2 277	0,268 0,666	0,402	0,669	0,003
Vizuelno- spacijalna inteligencija	RS R	1,774 213,687	2 277	0,887 0,771	1,150	0,318	0,008
Muzička inteligencija	RS R	8,452 376,655	2 277	4,226 1,360	3,108	0,046	0,022
Tjelesno- kinestetička inteligencija	RS R	6,519 384,587	2 277	3,260 1,388	2,348	0,097	0,017
Intrapersonalna inteligencija	RS R	1,261 174,250	2 277	0,631 0,629	1,002	0,368	0,007
Interpersonalna inteligencija	RS R	2,038 221,591	2 277	1,019 0,800	1,274	0,281	0,009
Likovna inteligencija	RS R	3,659 356,483	2 277	1,830 1,287	1,422	0,243	0,010
Prirodnjačka inteligencija	RS R	6,546 332,063	2 277	3,273 1,199	2,730	0,067	0,019
Duhovno- egzistencijalna inteligencija	RS R	5,376 302,950	2 277	2,688 1,094	2,458	0,087	0,017

Napomena. RS – radni staž. R – reziduali.

Od 280 ispitanika, na posljednje pitanje odgovorilo njih 226, odnosno 80,72% (Prilog E)⁶⁰. Prema tome, procenat je izračunat saglasno sa brojem odgovora ($N = 226$, $f = 80,72$). Dva ispitanika ($f = 0,88\%$) su dala odgovore koji su se odnosili na karakteristike ankete, dok je deset ispitanika ($f = 4,42\%$) napisalo iskaze koji ne odgovaraju na postavljeno pitanje, poput „To je moje dijete“ ili „Nemam predubjedjenja“. U narednom koraku kvalitativna analiza je obuhvatila 214 ispitanika, tj. 76,43%. Dakle, u daljim iskazima će se prilikom izračunavanja procenta sagledavati prethodno naveden broj ispitanika (214) kao uzorak ($f = 100\%$).

Odgovor na prvo istraživačko pitanje podrazumjeva prepoznavanje indikatora koje ispitanici prepoznaju kao značajne znakove darovitosti. 195 odgovora ($f = 91,12\%$) je ispunilo uslove da budu smješteni u jednu ili više Renzulijevih prstenova. Kao što pokazuje Prilog F, 41 ispitanik ($f = 19,16$) je dao odgovor koji sadrži sve tri komponente Renzulijeve teorije. 36 odgovora ($f = 16,82$) se odnosilo na visoke sposobnosti i posvećenost zadatku, 22 ($f = 10,28\%$) na visoke sposobnosti i kreativnost, a 26 ($f = 12,15$) na posvećenost zadatku i kreativnost. Kada je riječ o pojedinačnim prstenovima, izdvojeno je 22 odgovora ($f = 10,28\%$) koji darovitost opisuju isključivo kroz visoke sposobnosti, zatim 34 odgovora ($f = 15,89\%$) u čijem je središtu posvećenost zadatku i svega 14 odgovora ($f = 6,54\%$) koji darovitost objašnjavaju samo kroz kreativnost. Prebrojavanjem ispitanika koji su istakli određeni prsten, zaključuje se da je posvećenost zadatku najfrekventnija komponenta Renzulijeve teorije. 137 ispitanika ($f = 64,02\%$) navodi posvećenost zadatku prilikom objašnjenja prototipa darovitog djeteta, 121 odgovor ($f = 56,54\%$) sadrži jedan ili više opisa darovitosti kroz visoke sposobnosti, a 103 ispitanika ($f = 48,13\%$) govori o kreativnosti. Neki ispitanici su opisali više od jedne komponente, što objašnjava ukupan broj odgovora unutar kategorija.

Tablela 15 pokazuje koliko su često ispitanici navodili pojedinačne kategorije. Varijabla *Uzrast učenika* pokazuje varijabilitet. Naime, učitelji najčešće navode kreativnost. Od 42 odgovora učitelja⁶¹, 26 sadrži kreatinost u opisu ($f = 61,90\%$), visoke sposobnosti 25 ($f = 59,52\%$), a najmanje posvećenost zadatku ($N = 23$, $f = 54,76\%$). Premda se ne uočava velika razlika u učestalosti odgovora, ovakav redosljed prstenova je suprotan u odnosu na frekvencu odgovora

⁶⁰ Svi odgovori su dati u originalu, onako kako su ih ispitanici zapisali.

⁶¹ Kao što prikazuje Prilog F, 14 učitelja, 32 nastavnika koji su zaposleni u osnovnoj i 20 nastavnika koji predaju u srednjoj školi nisu dali odgovor na ovo pitanje. Samim tim, ukupan broj ispitanika u pojedinačnim kategorijama je niži od broja subjekata u opisu uzorka.

nastavnika u osnovnoj i srednjoj školi. Zatim, 59 nastavnika koji podučavaju učenike osnovne škole navode posvećenost zadatku ($f = 68,60\%$), 42 ($f = 48,84\%$) visoke sposobnosti, a 36 kreativnost ($f = 41,86\%$). Nadalje, 55 nastavnika zaposlenih u srednjoj školi ($f = 60,44\%$) darovitost objašnjavaju kroz posvećenost zadatku, 54 ($f = 62,79\%$) kroz visoke sposobnosti, a 41 nastavnik ($f = 47,67\%$) govori o kreativnosti.

Podaci dobijeni analizom odgovora na osnovu rezultata na testu o zadovoljstvu poslom pokazuju da zadovoljni ispitanici pokazuju opštu tendenciju dobijenu na uzorku, tj. da najčešće navode posvećenost zadatku ($N = 118$, $f = 66,29\%$), zatim visoke sposobnosti ($N = 97$, $f = 54,49\%$), pa kreativnost ($N = 81$, $f = 45,51\%$)⁶². Ispitanici čiji su rezultati jednaki relativnoj nuli na testu o zadovoljstvu poslom, najčešće navode visoke sposobnosti kao indikator darovitosti ($N = 22$, $f = 68,75\%$) zatim kreativnost ($N = 20$, $f = 62,50\%$), a najređe posvećenost zadatku ($N = 18$, $f = 56,25\%$). Ispitanici koji iskazuju nezadovoljstvo poslom podjenako cijene visoke sposobnosti i kreativnost ($N = 2$, $f = 50\%$), a manje posvećenost zadatku ($N = 1$, $f = 25\%$). Ipak, samo kod ispitanika koji su zadovoljni poslom postoje velike razlike.

Posljednja kategorija, iskazana u godinama radnog staža, razlikuje se od prethodne dvije po tome što nisu uočene razlike između potkategorija. Ova podjela se nije pokazala kao primordijalna za sagledavanje razlike među ispitanicima u sagledavanju Renzulijevih prstenova. Sve kategorije pokazuju isti raspored indikatora, tačnije, najfrekventniji su odgovori koji ističu posvećenost zadatku, zatim visoke sposobnosti, dok je kreativnost najmanje prisutna. Ispitanici koji su zaposleni manje od 10 godina su naveli predanost zadatku u 43 odgovora ($f = 69,36\%$), visoke sposobnosti su naveli 38 puta ($f = 61,29\%$), a kreativnost 27 ($f = 43,54\%$). Odgovori subjekata koji su zaposleni preko 10, a manje od 21. godine u 61,11% slučajeva sadrže posvećenost zadatku ($N = 44$), u 54,17% visoke sposobnosti ($N = 39$), a u 45,83% kreativnost ($N = 33$). Ispitanici sa najdužim radnim stažom posvećenost zadatku navode u 50 odgovora ($f = 62,50\%$), visoke sposobnosti u 44 ($f = 55\%$), a kreativnost u 43 ($f = 53,75\%$).

⁶² Od 229 zadovoljnih ispitanika, na ovo pitanje je odgovorilo njih 178, zatim 32 ispitanika koja su imala nedefinisane odgovore na upitniku zadovoljstva poslom (od ukupno 47) kao i svi nezadovoljni ispitanici iz uzorka (4). Učestalost pojedinih prstena se gleda uzevši u obzir broj ispitanika u pojedinačnim kategorijama zadovoljstva nakon uklanjanja onih koji nisu odgovorili na pitanje.

Tabela 15*Učestalost odgovora*

kategorija		posvećenost zadatku	visoke sposobnosti	kreativnost
ukupno		137	121	103
uzrast učenika	učitelj/ica u osnovnoj školi	23	25	26
	nastavnik/ca u osnovnoj školi	59	42	36
	nastavnik/ca u srednjoj školi	55	54	41
zadovoljstvo poslom	zadovoljan/na	118	97	81
	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	18	22	20
	nezadovoljan/na	1	2	2
radni staž	0 – 10	43	38	27
	11 – 20	44	39	33
	21+	50	44	43

Pored toga što je sagledano koliko ispitanika naglašava visoke sposobnosti/motivaciju/kreativnost, iz svakog odgovora su aprstahovani svi epiteti koji upućuju na jedan od prstena i nakon toga je sagledano koje karakteristike se najčešće navode u okviru svakog pojedinačnog prstena (Prilog G). Dakle, ako je ispitanik naveo više od jedne stavke koje se odnose na istu komponentu, u ovom dijelu analize, svaka pojedinačna stavka je kodovana. Prilikom opisivanja visokih sposobnosti 22 ispitanika je izdvojilo visok IQ, njih 15 je naglasilo da su daroviti učenici svestrani, da pokazuju mnoštvo sposobnosti, da su dobri i u prirodnim i u društvenim naukama. Oponentno stanovište je iskazano u odgovorima 36 ispitanika se eksplicitno navodi talenat za neku oblast odnosno visoke sposobnosti u specifičnom području. Najčešće je navođena nadarenost za umjetnost ($f = 6$)⁶³, a zatim za matematiku ($f = 4$). Lingvistička nadarenost se pominje dva puta, a nadarenost za muziku, slikanje, sport, ples, tehnologiju, prirodu, istoriju i filozofiju po jednom. Pored navedenog postoje odgovori koji upućuju na određene opšte ili specifične sposobnosti, navođenjem nekog odraza opštih odnosno posebnih sposobnosti. Ispitanici su naveli ukupno 158 kriterijuma opštih sposobnosti. Većina odgovora se odnosi na visok nivo apstraktnog mišljenja, verbalno i numeričko rezonovanje. Česte tvrdnje su: razvijeno logičko mišljenje ($f = 26$), brzo učenje ($f = 10$) i postojanost pamćenja ($f = 13$), kao i verbalna fluentnost ($f = 16$). Nerijetko su navođene i adaptacija na nove situacije i automatizacija informacionih procesa (selektivno, uspješno i brzo prenošenje informacija). Nasuprot tome, 51 premisa sadrži određenja posebnih sposobnosti. Više od polovine iskaza odnosi se na logiku i tehnike i strategije u rješavanju zadataka, a ostale se odnose na visoke sposobnosti unutar neke druge specifične oblasti ljudskog djelanja.

Gardner smatra sve inteligencije punopravnim. U Skali za procjenu potencijalne darovitosti kod djece prisutne su tri Renzulijeve kategorije, a za kreiranje subskala visokih sposobnosti autori su koristili Gardnerovu teoriju. Prema tome, u ovom dijelu rada je odvojena analiza zasnovana na Renzulijevoj teoriji od one koja se vodi Gardnerovom. Svrha toga je mogućnost svrstavanja istog iskaza u različite kategorije u zavisnosti od teorije, što je očekivano ukoliko se sagleda priroda obje teorije. Tako bi teze koje se odnose na verbalno rezonovanje prema shvatanju Renzulija bile dio opštih sposobnosti, dok bi ih Gardner smatrao pokazateljima lingvističkih sposobnosti. Orijentacija u prostoru bi takođe, po uzoru na trokomponentnu teoriju

⁶³ Ranije u tekstu, f je označavao procenat, odnosno relativnu frekvencu pomnoženu sa 100. U ovom dijelu predstavlja apsolutnu frekvencu.

smatrana opštom sposobnošću dok je u viševrsnoj teoriji dio prostorne, kao i naturalističke inteligencije. Neke tvrdnje poput obimnog znanja iz područja intresovanja ukazuju na posvećenost zadatku, dok bi saglasno gledištu Gardnera to bila karakteristika visokih sposobnosti tj. lingvističke inteligencije.

Najzastupljeniji su odgovori koji ukazuju na prisustvo logičko-matematičke inteligencije. Apstrahovano je čak 84 rečenice ili sintagmi koje se odnose na logičko-matematičku inteligenciju. Nastavnici za darovite smatraju učenike koji brzo misle ($f = 15$) i logički zaključuju ($f = 27$), koji povezuju staro gradivo sa novim ili činjenice iz različitih oblasti ($f = 11$), brzo rješavaju matematičke zadatke ($f = 9$), one koji apstraktno misle ($f = 4$), umiju da formulišu problem ($f = 1$) i shvataju uzročno-posljedične veze ($f = 1$). Često je navođena i lingvistička inteligencija ($f = 41$). Pojašnjenja pretpostavljaju bogat rječnik ($f = 16$), obilje informacija iz specifičnog područja interesa ($f = 9$), ljubav prema čitanju ($f = 4$), sposobnost definisanja pojmova ($f = 1$), ranije umijeće čitanja u odnosu na ostale učenike ($f = 1$) i slično. Komentari sadrže i naznake koje se odnose na interpersonalnu ($f = 49$) i intrapersonalnu ($f = 14$) inteligenciju. Najčešće su navođeni sljedeći prediktori razvijene interpersonalne inteligencije: empatija ($f = 9$), humanost ($f = 8$), društvenost ($f = 7$), komunikativnost ($f = 4$), timski radnik, lider, omiljeno dijete. Odraz intrapersonalne inteligencije su: stremljenje ka sopstvenim ciljevima ($f = 14$), razvijena introspekcija ($f = 3$), izgrađen identitet ($f = 2$), visoka emocionalna inteligencija ($f = 2$), visoko samopoštovanje ($f = 1$). Vještine u fizičkim aktivnostima i sportu su apstrahovane iz devet odgovora. Uglavnom se navodi energičnost ($f = 4$), dok su ljubav prema sportu, razvijene senzomotorne sposobnosti, nadarenost za sport ili vještine u fizičkim aktivnostima zabilježene u po jednom odgovoru. Spiritualno-egzistencijalna inteligencija je pomenuta kroz zainteresovanost za ključna životna pitanja ($f = 6$), promišljanje o sudbini i pitanjima smisla života ($f = 3$), želju da doprinese opštem dobru ($f = 2$), otkrivanje smisla onoga čime se bavi ($f = 1$) i naglašenu duhovnu dimenziju ličnosti. Takođe, zaokupiranost umjetnošću obuhvaćena je ovom kategorijom ($f = 4$). Osim toga, navodi se promišljanje o sudbini ($f = 1$) što može biti pokazatelj i duhovno-egzistencijalne, ali i prirodnjačke inteligencije. Indikatori prirodnjačke inteligencije, kao i indikatori vizuelno-spacijalne i muzičke inteligencije su manje učestali. Posmatranje okruženja je navedeno kao kriterijum dva puta, a orijentacija u prostoru samo jednom. Pretpostavka dobre orijentacije u prostoru može biti razmatrana kao kriterijum vizuelno-prostorne inteligencije. Pored nje je samo jednom navedena precizno istaknuta odlika, odnosno talenat za slikarstvo. Dakle, jedan ispitanik je naglasio da se

odgovor odnosi na likovnu umjetnost, dok u ostalim odgovorima ($f = 6$) nije bilo naznaka da li se misli na umjetnost uopšteno ili na neki pojedinačni segment. Jasno istaknute specifikacije muzičke inteligencije su takođe naznačene samo u dva odgovora koja su se odnosila na ljubav prema muzici ($f = 1$) i posjedovanje talenta ($f = 1$). Van područja koja je Gardner izdvojio, u jednom odgovoru su zastupljene tehnološke vještine. Shodno tome da je Gardner ostavio mogućnost izdvajanja novih inteligencija (Armstrong, 2006), te da jedna subskala u Skali za procjenu potencijalne darovitosti kod djece predstavlja ovu vrstu inteligencije (Klarin i saradnici, 2020), ona je uklopljiva u teoriju.

Najdominatniji kriterijum u klasteru predanosti zadatku je zainteresovanost (za nauku, za jednu ili više oblasti), što je navedeno čak 60 puta. Upornost je pisutna u 40 odgovora. Značajno je i da je dijete vrijedno. Ovaj odgovor se javlja 31 put. Posvećenost nauci i uključenost u tok naučnih dostignuća odlikuje 15 odgovora. Preko 10 puta su navedeni i intrizična motivacija i zadovoljstvo u samom procesu učenja i istraživanja ($f = 25$), koncentrisanost ($f = 13$) i odgovornost ($f = 12$). Značaj pokazatelj je i da učenik pažljivo sluša gradivo ($f = 12$). Treba pomenuti i izvršavanje obaveza na vrijeme, aktivnost na času, praćenje nastave, učestvovanje u vannastavnim aktivnostima, pohađanje dodatne nastave, vjeru u sopstveni uspjeh, zainteresovanost za umjetnost, temeljnost u radu i preciznost u odgovorima, postavljanje pitanja, posvećenost obavezama, dobru organizaciju, usmjerenost ka svom jasnom cilju, razmatranje i prihvatanje savjeta od drugih, traženje, ambicioznost i pronalaženje informacija o zadatku. S obzirom na to da je kapacitet za pronalaženje informacije koje su u vezi sa određenim problemom posebna sposobnost (Maksić, 1998/2007), ova stavka se graniči za visokim sposobnostima. Ovi odgovori su navedeni manje od 10 puta. Zaključuje se da nastavnici više govore o radu nego o darovitosti kao nečemu što je urođeno. Nativističko shvatanje je, pored već pomenutih talenata (posebne sposobnosti), eksplicitno navedeno u svega četiri odgovora. Tri ispitanika su pisali o „prirodnoj nadarenosti“ dok je jedan ispitanik definisao darovitost kao kombinaciju naslijeđa i ličnog rada i zalaganja.

Treći prsten – kreativnost, kao što je već rečeno, opisuje 103 ispitanika. Ispitanici pretežno, navode radoznalo dijete kao prototip darovitog ($f = 37$), zatim ističu kreativnost ($f = 30$), originalna rješenja i ideje ($f = 29$). Uz sintagmu *daroviti učenik*, dodaju epitet kreativan ($f = 28$). Takođe, darovitosti pripisuju divergentno mišljenje ($f = 24$) i smisao za humor ($f = 12$). Katkad se navodi i posjedovanje i iznošenje sopstvenih promišljanja ($f = 8$), otvorenost za nove ideje ($f = 6$)

nekomformizam ($f = 6$) i kritičko mišljenje ($f = 6$). Treba pomenuti (premda je navedeno u manje od 5 odgovora) o i neuobičajna pitanja, takmičarski duh, želju za dokazivanjem, skeptičnost, fleksibilnost, inicijativu i lucidnost.

Još jedna dimenzija po kojoj se razlikuju ispitanici jeste isticanje društvenosti, samostalnosti ili izolovanosti (*Prilog H*). 23 ispitanika navode epitete koji definišu darovitost kroz ekstroverziju (navodeći društvenost, komunikativnost, uklapanje u društvo, liderstvo). 22 osobe darovitog učenika vidi kao samostalnog (nekoformistički orjentisanog, nezavisnog), dok 8 prosvjetnih radnika smatra da je daroviti učenik izolovan od društva, povučen, neuklopljen. 16 ispitanika izdvajaju razumijevanje drugih i pomaganje drugima.

Posljednja kategorija odnosi se na pogrešna uvjerenja. Ta kategorija je raznolika. Obuhvata različite odgovore, od smislenih koji ne mogu klasifikovati u odnosu na Renzulijevu i Gardnerovu teoriju, na primjer: „Povremeno se osjeća usamljeno i kao da ga niko ne razumije i ne zna razlog tome.“ do mitova o darovitim (*Teško se uklapa u svakodnevne aktivnosti; vaspitan/kulturan; dobro i pošteno dijete; hrabar; optimista* itd.) i opisa fizičkog izgleda (*neobične frizura, stila, izgleda, dubokog pogleda, učenik sa širom otvorenim očima, propoznatljiv po liku i slično*).

5. DISKUSIJA

Istraživanje se sastoji, kao što je već navedeno, iz dva dijela: kvantitativnog i kvalitativnog. Rezultati do kojih smo došli analizom kvantitativnog dijela pokazuju da učitelji i nastavnici prilikom procjenjivanja darovitosti najčešće ističu visoke sposobnosti. Slični zaključci postoje u prvim značajnim istraživanjima, koji objašnjavaju da ljudi imaju tendenciju da povezuju darovitost prevashodno sa opštom inteligencijom (Stenberg, 1985). Razlike su statistički značajne samo između prosječnih skorova na subskali visoke sposobnosti i subskali kreativnosti. Ipak, kvalitativni dio rada svjedoči o tome da nastavnici (ali ne i učitelji) izdvajaju odnos prema učenju i obavezama, odnosno posvećenost izvršavanju zadatka. Ta posvećenost izvršavanju zadataka se manifestuje kao uspjeh u školi. Izbor ove metode selekcije nije nepoznat. Nastavnici koriste ovu metodu prilikom nominacije darovitih. Međutim, kao što je ranije naznačeno, ovaj postupak je učinkovit samo prilikom odvajanja darovitih koji podbacuju od uspješnih. Ukoliko se koristi za identifikaciju darovitih dovodi do pojave lažno pozitivnih, ali i lažno negativnih slučajeva (Altaras,

2006). Nasuprot tome, kvalitativna analiza pokazuje da učitelji posebno naglašavaju kreativnost. Čak 61,90% učitelja prilikom definisanja prototipa darovitog učenika, zapisuje pokazatelje kreativnosti. Potenciranje kreativnosti može se objasniti time što učitelji imaju veću autonomiju. Učitelji mogu da produže čas, pa da skrate naredni. Zatim, uzrast djece koju podučavaju ostavlja prostora za uključivanje više igre u nastavni proces u odnosu na više razrede. Učitelji podučavaju manji broj učenika od nastavnika, a sa njima provode više vremena i imaju mogućnost da posmatraju rad učenika u različitim oblastima. Sve navedeno omogućava postizanje kreativnosti. Kao što je već rečeno, najfrekventnija kategorija u kvantitativnom dijelu su visoke sposobnosti, a u kvalitativnom posvećenost zadatku. Štaviše, učesnici istraživanja nekada posvećenost zadatku izjednačavaju sa darovitošću. Istražujući ovo pitanje, nameće se zaključak da ne postoji razlika u učestalosti pojedinačnih pokazatelja. Zbog kontradiktornosti rezultata, prva hipoteza ne može se ni potvrditi, a ni odbaciti.

Ukupno 158 nastavnika ističe postojanje opšte sposobnosti, dok svega 51 nastavnika uviđa i navodi postojanje posebnih inteligencija, što korespondira sa podatkom da je teže prepoznati specifične sposobnosti (Svalina & co, 2021). Zanimljivo je dodati da 4 ispitanika eksplicitno navode nativistička viđenja, a svega 1 ispitanik ukazuje na nužnost interakcije faktora herediteta, okruženja i ličnog rada. Navedeno je saglasno sa izdvajanjem posvećenosti zadatku kao značajne karakteristike.

Ni Renzuli, ni Gardner ne daju prednost ni jednom elementu, već ih smatraju podjednako važnim. Dok Gardner inteligencije smatra nezavisnim entitetima, Renzuli tri prstena posmatra kao kompozitni sklop karakteristika. Analizom podataka, utvrđeno je da svega 41 ispitanik navodi sva tri prstena Renzulijeve teorije. Prosvjetni radnici, praktičari, ističu jedan ili više indikatora. Na primjer, uočljiva je tendencija učitelja i nastavnika da darovitost naročito ističu u oblasti koju posebno vrednuju, što se može povezati sa profesijom ispitanika. Važno je istaći da veliki dio ispitanika kao posebno vrijedne, izdvaja logičko-matematičke i lingvističke sposobnosti. Navedene inteligencije su ocjenjene najvišom ocjenom i u numeričkom dijelu procjene, što se može povezati sa jasnim ispoljavanjem ovih inteligencija u vaspitno-obrazovnom sistemu (Chen & Gardner, 1998). Prosječni skor prelazi četiri samo na ovim subskalama. Poređenjem verbalne inteligencije i ostalih subskala, kao i logičko-matematičke sa ostalim subskalama dobijeni su statistički značajni rezultati. Prema tome, druga hipoteza je potvrđena.

Smatrajući da će se shvatanje pojama darovitosti razlikovati u zavisnosti od uzrasta učenika, provjereno je postoje li razlike između poimanja učitelja, nastavnika u osnovnim školama i nastavnika u srednjim školama. Na osnovu mjera deskriptivne statistike, uočena je sljedeća pravilnost. Učitelji daju najviše skorove na svim subskalama, nešto manji su skorovi nastavnika koji predaju u osnovnim školama, a najmanje prosječne ocjene na svim subskalama dali su nastavnici srednjih škola. Stavara se slika da što su učenici nižeg uzrasta, to njihovi nastavnici više cijene sve skupine indikatora. Najveća je razlika na subtestu kreativnosti, gdje najvišu ocjenu daju učitelji. Ipak, ANOVA nije pokazala statistički značajne rezultate. Razlika je uočena i kvalitativnom djelu, gdje učitelji apostrofiraju udio kreativnosti. Statistički značajne razlike uočene su na Skali za procjenu potencijalne darovitosti kod djece. Učitelji su dali višu ocjenu od nastavnika osnovnih škola na subskali logičko-matematičke inteligencije. Takođe, dali su značajniji sud o sljedećim inteligencijama: logičko-matematičkoj, vizuelno-spacijalnoj, muzičkoj, tjelesno-kinestetičkoj, likovnoj i prirodnjačkoj od nastavnika srednjih škola. Nadalje, vizuelno-spacijalnu i tjelesno-kinestetičku inteligenciju više cijene nastavnici osnovnih škola od nastavnika srednjih škola. Svi rezultati su statistički značajni. Prema tome, uzrast učenika je značajna varijabla za procjenjivanje posebnih vrsta inteligencija, dok nema statički značajnog uticaja na procjenu Renzulijevih prstenova. Međutim, razlike su suprotne od onih koje su utvrđene u prethodnim istraživanjima, gdje je dobijeno da će nastavnici bolje uočiti indikatore darovitosti kod starijih učenika (Letić i Lungulov, 2016; Blanuša, Rodić, & Knežević, 2019, prema Barzut, Blanuša, Krstić, 2020; Nikolić, 2017). Ipak, shodno tome da postoje određene statistički značajne razlike, treća hipoteza je potvrđena.

Polazeći od činjenice da zadovoljstvo poslom predstavlja važan faktor u radu nastavnika, četvrtom hipotezom se pretpostavljalo da postoje izvjesne razlike u percipiranju darovitosti u odnosu na stepen zadovoljstva poslom. Kvalitativnom analizom je utvrđeno da oni nastavnici koji iskazuju visoku motivaciju za obavljanje posla najčešće prepoznaju motivaciju kod učenika što nameće zaključak da uočavaju faktor koji je istaknut u njihovom radu. Nešto manji značaj pridaju visokim sposobnostima, a najmanje kreativnosti. Učesnici istraživanja čiji je rezultat u kategoriji neutralnih skorova na skali zadovoljstva naročito naglašavaju visoke sposobnosti, zatim kreativnost, a najmanje posvećenost zadatku. Na kraju, nezadovoljni ispitanici u dva odgovora pominju visoke sposobnosti, kao i kreativnost, dok samo jedan odgovor sadrži posvećenost zadatku. Jedan ispitanik je ostavio prazno polje, a jedan je iskazao stav koji pripada grupi pogrešnih

uvjerenja. Dakle, bilo je svega četiri nezadovoljna ispitanika. Uzrok toga može biti pretpostavka da nezadovoljni prosvjetni radnici vjerovatno nisu ni prihvatili učešće u istraživanju, ali prisutnost svega četiri nezadovoljna subjekta može ukazivati i na nepovjerenje iskazano ispitivanjima (u okviru treće kategorije). U prilog tome govori i tvrdnja da su ispitanici koji su uklonjeni iz uzorka, odbijali da ispune polja koja daju prikaz sociodemografskih karakteristika. Pored toga, na osnovu odgovora četiri ispitanika je nezahvalno govoriti o pravilnostima, iako bi heuristikom zaključivanja moglo da se pretpostavi da nezadovoljni ispitanici neće uočavati posvećenost zadatku. Zanimljiv zaključak je da što su manje zadovoljni, ispitanici više ističu kreativnost u radu. Isti parametri dobijeni su i u kvantitativnom dijelu, prilikom procjene sagledavanja trokomponente teorije. Ipak, jedini statistički značajni podatak je da ispitanici koji nisu jasno procijenili zadovoljstvo poslom pridaju manji značaj visokim sposobnostima od ispitanika koji su zadovoljni poslom. Posmatrano iz ugla Gardnerove teorije, uočene su još neke značajne razlike. Ispitanici koji su zadovoljni poslom više uvažavaju vizuelno-spacijalnu, muzičku, logičko-matematičku i interpersonalnu inteligenciju naspram ispitanika koji nisu izrazili ni naročito zadovoljstvo, a ni nezadovoljstvo. Shodno tome da razlike postoje, hipoteza je potvrđena.

Petom hipotezom je izrečeno da dužina radnog staža ne utiče na činioce na osnovu kojih bi se nominovali daroviti učenici, što se ispostavilo kao tačno. Kvalitativnom analizom, utvrđeno je da je u svim kategorijama najfrekventnija je motivacija, zatim visoke sposobnosti i na kraju kreativnost. Kvantitativnom obradom podataka, ta pravilnost je uočena samo kod ispitanika koji su zaposleni u školi više od dvadeset godina, dok su ispitanici koji su zaposleni dvadeset ili manje godina naglašavali visoke sposobnosti, nešto niže su ocijenili indikatore motivacije, a kao najmanje značajne su odredili pokazatelje kreativnosti. Nije utvrđena nijedna statistički značajna razlika, što govori u prilog pete hipoteze.

Primjećeno je da se nekada ne podudaraju podaci numeričke i kvalitativne obrade, što se može objasniti time da će odgovori ispitanika biti uslovljeni ponuđenim materijalima. Dostupni indikatori daju više opcija za procjenjivanje.

Prikazani podaci mogu stvoriti iluziju o pozitivnijoj slici o implicitnim teorijama o darovitosti. Naime, prije računanja frekvence zastupljenost pojedinačnih kategorija, uklonjeni su ispitanici koji nisu odgovorili na posljednje pitanje (jedino otvorenog tipa), kao i subjekti koji su

ispunili polje, ali tako da zapis ne predstavlja odgovor na pitanje. Takođe, naginjanje negativnim distribucijama bi moglo biti u vezi sa tim što su nastavnici koji su pristali da učestvuju u istraživanju, vjerovatno, više posvećeni radu od onih koji su odbili. Takođe, ta blaga asimetrija je bila očekivana s obzirom na podatke koje su dali autori testa o prethodnom istraživanju (Šimić Šasić i saradnici, 2020), a i tolika odstupanja ne utiču na mijenjanje psihometrijskih testova, odnosno mogu se prihvatiti kao normalna.

U odgovorima ispitanika često se pronalaze obrisi tradicionalnih vrijednosti vaspitanja, pa se kao primjer darovitog učenika navodi dijete koje je vaspitano, pošteno, poslušno, uredno, koje poštuje norme i starije. Pored navedenog, prisutni su i odgovori koji sadrže karakteristike introverzije, ističući je kao blisku darovitosti. Iz ugla autora ovog rada, darovitost se nekada poistovjećuje sa radikalnim vaspitanjem, što je diskutabilno sa naučne tačke gledišta. Ipak, u takvom sagledavanju stvari, može se apstrahovati činjenica da je lakše uočiti darovitost kod mirnih i poslušnih učenika (Walker, 2007). Takođe, nastavnici često ističu kooperativnost i odličan uspjeh. Slične zaključke navodi i Altaras (2006). Isto tako, prisutni su i odgovori koji opisuju odnos prema životu, poput optimizma i vedrine ili hrabrosti. Takvi odgovori su nekognitivni činiooci, odnosno obuhvaćeni su ličnosni faktorom. (Renzulli & Reis, 2021). Među odgovorima koji su neočekivani su i oni koji oslikavaju fizičke karakteristike, na primjer „ima dubok pogled i širom otvorene oči“. Pretpostavlja se da bi se uzrok pogrešnih shvatanja mogao pronaći u preopterećenosti birokratijom i svakodnevnim obavezama, te da dolazi do toga da zaposleni ne praktikuju redovno čitanje literature i praćenja inovacija u nauci. Neki ispitanici ističu samostalnost kao osobinu darovite djece, a kao epitet veoma često koriste izraz „svoj“. Nameće se zaključak da se od ovakvih učenika očekuje nerealna doza autonomije, što se uklapa u postojeći mit o visokoj samostalnosti darovitih, tolikoj da im nije potrebna pomoć odraslih (Walker, 2007).

6. ZAKLJUČAK

Iako darovita djeca po svim svojim karakteristikama spadaju u grupu djece sa posebnim obrazovnim potrebama, vrlo često im se u obrazovnom sistemu ne pruža adekvatna podrška. Identifikacija darovitih učenika je inicijalni korak u kreiranju podsticajnog ambijenta za učenje i napredovanje. Očekivanja nastavnika utiču na očekivanja učenika, a samim tim i na postignuća. Nestimulativno okruženje ne ostavlja prostora za napredak, stoga je neophodno sagledati trenutnu

situaciju i u skladu sa tim dati smjernice. Pred nastavnicima je težak zadatak koji zahtjeva poznavanje teorije, posvećenost svakom učeniku, praćenje programa i osiguravanje podravajuće klime u učionici.

Posmatrajući istraživanje u globalu, mogu se uočiti izvjesne pravilnosti. Naime, postoji stremljenje ka višim skorovima na svim subskalama. Glavne komponente definicije darovith učenika su: visoke sposobnosti, posvećenost zadatku, kreativnost, lingvistička i logičko-matematička inteligencija. Ukoliko se zanemari otvoreni dio testa, zaključak bi bio da prosvjetni radnici praktičari izvrsno uočavaju pokazatelje darovitosti. Međutim, pitanje otvorenog tipa je dalo prostora da se odgovori sagledaju višedimenzionalno. Nekad u tim odgovorima pronalazimo pokazatelje koji ukazuju na suštinsko nerazumjevanje ili zanemarivanje teorijskih osnova metodičkog rada. Stoga se zaključuje da je prepoznavanje crta darovitosti dovoljno dobro.

Faktori koji su se pokazali kao značajni za stvaranje slike o darovitim učenicima su uzrast učenika i zadovoljstvo poslom, s tim što postoji mogućnost da na procjene učitelja ne utiče samo uzrast učenika, nego i odnos sa učenicima i više mogućnosti prilikom odvijanja nastave. Značajno bi bilo utvrditi još faktora koji djeluju na procjene nastavnika. Kao mogući faktor izdvaja se profesionalno usmjerenje nastavnika. Veoma važno je pohađanje edukacija. Stoga bi, u cilju preciznijeg prepoznavanja darovitih učenika, bilo neophodno je sprovesti svrsishodne obuke nastavnika kako za opšte, tako i za specifične oblasti. Identifikacija darovitih učenika je samo inicijalni korak za usmjerenje razvoja učenika. Idealno rješenje bila bi višestruka procjena koja je diskriminativna, ali nije diskriminušuća, kontinuitet posmatranja učenika i bilježenja podataka i na osnovu toga omogućiti individualizovan vaspitno-obrazovni program i diferencirani sadržaj rada.

LITERATURA:

1. Altaras, A. (2006). *Darovitost i podbacivanje*. Pančevo: Mali Nemo.
2. Armstrong, T. (2004). *Pametniji si nego što misliš. Dečji vodič do višestrukih inteligencija*. Beograd: Kreativni centar.
3. Armstrong, T. (2006). *Višestruke inteligencije u razredu*. Zagreb: Educa.
4. Barzut, V., Blanuša, J., & Krstić, D. (2020). Implicitni stavovi vaspitača prema darovitoj deci. *Tims. Acta: naučni časopis za sport, turizam i velnes*, 14(2), 85 – 92.
5. Berger, J. (2009). *Klinička psihologija*. Beograd: Centar za primjenjenu psihologiju.
6. Blažić, M. i Stanojević, D. (2014). Teachers' understanding of giftedness. *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*, 5, 87 – 100.
7. Brđanović, D. (2016). Uloga glazbe i glazbene inteligencije u školi u kontekstu teorije višestrukih inteligencija. U zborniku *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (Izd.) 120 – 131, Osijek: Grafika d.o.o.
8. Bugarski, R. (1996). *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Čigoja štampa.
9. Chen, J. Q. (1993, april). Building on Children's Strengths: Examination of a Project Spectrum Intervention Program for Students at Risk for School Failure. Rad izlagan na bijenalnoj koferenciji Udruženja za proučavanje razvoja djeteta (Society for research of Child Development), New Orleans, L.A.
10. Chen, J. Q., & Gardner, H. (1998). Alternativno procenjivanje sa stanovišta teorije o viševrsnim inteligencijama. *Psihologija u svetu*, 4, 191 – 206.
11. Dai, D. Y. (2021). Evolving complexity theory (ECT) of talent development: A new vision for gifted and talented education. In *Conceptions of giftedness and talent* (pp. 99 – 122). Cham: Palgrave Macmillan.
12. DeCicco, D. B. K. T. L., & King Teresa, L. (2009). A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. *The International Journal of Transpersonal Studies*, 28 (1), 68 – 85.
13. Drobac Pavićević, M. (2020). *Šta je zapravo kreativnost?* Banja Luka: Imprimatur.
14. Gardner, H. (2011). *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
15. Gregov, Lj. i Šimunić, A. (2012). Skala psiholoških zahtjeva i kontrole posla. Proroković, A. Čubela Adorić, V. Penezić, Z. i Tucak Junaković, I. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak VI (50)*. Zadar: Filozofski fakultet.

16. Grinber, Dž. i Baron, R. A. (1998). *PONAŠANJE U ORGANIZACIJAMA. Razumevanje i upravljanje ljudskom stranom rada*. Beograd: Želnid.
17. Jovanović, V., Teovanović, P., Mentus, T. i Petrović, M. (2010). Daroviti podbacivač u školi: neko ko ima problem ili “buntovnik” koji ima problem. *Psihologija*, 43(3), 263 – 279.
18. Jeremić, B., & Milenović, Ž. (2017). Uloga vaspitača i učitelja u prepoznavanju i pedagoškoj podršci darovitoj deci. U M. Šćepanović *Darovitost – tematski zbornik radova međunarodnog značaja* (pp. 146 – 157). Mensa Serbia.
19. Kiss, I. i Vučinić, H. (2021). Intrapersonalni razvoj djece i mladih promatran kroz teoriju višestrukih inteligencija, U zborniku *XII Međunarodna naučno-stručna konferencija* - link: https://epale.ec.europa.eu/system/files/2021-07/Intrapersonalni%20razvoj_vi%C5%A1estruke%20inteligencije_doc.dr_.sc_.%20Irena%20Kiss_Helena%20Vu%C4%8Dini%C4%87.pdf
20. Kodžopejić, J. i Pekić, J. (2017). *Psihologija u nastavi. Odabrane teme iz psihologije obrazovanja*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
21. Klarin, M., Šimić Šašić, S. i Šušić, V. (2020). Skala za procjenu potencijalno darovite djece za učitelje. Ćubela Adorić, V, Burić, I, Macuka, I, Nikolić Ivanišević, M. i Slišković A. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak X*, (98 – 102) Zadar: Filozofski fakultet.
22. Krnjić, Z. (2017). Intrapersonalna inteligencija: visoki dometi. Institut za psihologiju ISBN: 978-86-7372-244-3, 22 (2017), p.114 – 118 Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu Originalni naučni rad
23. Kvaščev, R. (1981). *Mogućnosti i granice razvoja inteligencije*. Beograd: Nolit.
24. Letić, M. M. i Lungulov, B. S. (2016). Socio-demografski činioci uspešnosti darovitih učenika. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 41(2), 215 – 232.
25. Maksić, S. (1995). Kako učenici, roditelji i nastavnici opažaju i određuju darovitost. U zborniku Instituta za pedagoška istraživanja. (str. 158 – 177). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
26. Maksić, S. (1998). *Darovito dete u školi*. Beograd: Bodex.
27. Maksić, S. (2007). *Darovito dete u školi*. Beograd: Zavod za udžbenike.
28. Matejić Đuričić, Z. (2011). *Psihologija inteligencije*. Beograd: BIG štampa.

29. Mikulandra, I. i Sorić, I. (2004). Skala za mjerenje izvora nastavničkog stresa. . Proroković, A. Lacković-Grgin, K. Ćubela Adorić, V. i Penezić, Z. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak II, (51)*. Zadar: Filozofski fakultet.
30. Milanović, A. (2017). Teorije o darovitima. *Godišnjak pedagoškog fakulteta u Vranju, knjiga VIII, 1/2017*, 191 – 201.
31. Moro, D. (2013). *Gardnerova Teorija Višestruke Inteligencije i nastava engleskog jezika u osnovnim školama*. Сварог, (7), 334 – 341.
32. Ngara, C., & Al Mahdi, O. (2016). An exploratory study of teachers' perceptions of giftedness and talent among students in Bahraini primary schools. *Journal of Teaching and Teacher Education*, 4(01).
33. Nedimović, T. (2013). Podbacivanje darovitih — mogućnosti i ograničenja kvalitativnih istraživanja. U (ur. Gojkov, G. i Stojanović, A). *Metodološki problem istraživanja darovitosti* (ur. Gojkov, G, Stojanović, A). (254 – 261) Vršac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”; Universitatea de Vest “Aurel Vlaicu”
34. Nikolić, B. (2017). Podsticanje razvoja darovitosti, talenta i kreativnosti predškolske dece – likovno nadarena dece u zborniku *Kontinuitet u sistemu vaspitanja i obrazovanja* (str. 16 – 25). Pirot: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
35. Nikolić, M. Pavela, I. i Šimić, N. (2014). Skala težnje ka postignuću. Ćubela Adorić, V. Penezić, Z. Proroković, A. i Tucak Junaković, I. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak VII, (13)*. Zadar: Filozofski fakultet.
36. Osmanović, J. i Milanović, A. (2020). Uslovljenost poznavanja kompleksnosti fenomena i potencijalnih načina identifikovanja darovitih i kreativnih učenika u školskom kontekstu. u: *Grozdana Gojkov, Aleksandra Stojanović (ur.), Kompleksnost fenomena darovitosti i kreativnosti–izazovi: pojedinac i društvo, Tematski zbornik*, 25, 319 – 328.
37. Osmić, N. (2010). Razlike i sličnosti između nadarenosti i talentiranosti. *Novi Muallim*, 41, 64 – 70.
38. Pennington, D. C. (2008). *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada slap.
39. Pernjek, J., & Matić, I. (2015). Zadovoljstvo poslom nastavnika njemačkoga jezika u Hrvatskoj. *Strani jezici: časopis za primijenjenu lingvistiku*, 44(1.), 4 – 28.

40. Pokropek, A., Marks, G. N., & Borgonovi, F. (2021). How much do students' scores in PISA reflect general intelligence and how much do they reflect specific abilities? *Journal of Educational Psychology*.
41. Posavec, M. (2010). Višestruke inteligencije u nastavi. *Život i škola*. 56(24), 55 – 64.
42. Radoš, L. (2019). *Iluminirani rukopisi tzv. Ada grupe, tj. Dvorske škole Karla Velikog* (Doctoral dissertation, University of Zadar. Department of History of Art).
43. Ravlić, D. (2018). Znanja i stavovi učitelja o prilagodbi likovne kulture umjetnički darovitoj djeci. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 64(1), 155 – 168.
44. Renzulli, J. (2005). The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Promoting Creative Productivity. In: Sternberg RJ and Davidson J (Eds.), *Conceptions of Giftedness*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 246 –280.
45. Renzulli J. S., & Reis, S.M. (2021). The Three Ring Conception of Giftedness: A Change in Direction from Being Gifted to the Development of Gifted Behaviors. In Sternberg R. J., & Ambrose, D. (Eds.) *Conceptions of Giftedness and Talent*. (335 – 356). Switzerland: Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-56869-6>
46. Rot, N. (2010). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike.
47. Russell, J. L. (2018). High school teachers' perceptions of giftedness, gifted education, and talent development. *Journal of Advanced Academics*, 29(4), 275 – 303. DOI: 10.1177/1932202X18775658
48. Shaari, S., & Matore, M. E. E. M. (2019). Emphasizing the concept of spiritual intelligence from Islamic and Western perspectives on multiple intelligence. *Creative Education*, 10(12), 2815 – 2830.
49. Sternberg, R. J. (1985). Implicit theories of intelligence, creativity, and wisdom. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 607 – 627.
50. Sternberg, R. J. (1996). IQ counts, but what really counts is successful intelligence. *NASSP Bulletin*, 80(583), 18–23. <https://doi.org/10.1177/019263659608058305>
51. Sternberg, R. J., Kaufman, J. C., & Roberts, A. M. (2019). The relation of creativity to intelligence and wisdom. *The Cambridge handbook of creativity*, 337-352.
52. Stipić, M. i Grandić, R. (2013). *Novi tokovi u istraživanju darovitosti*. Univerzitet u Novom Sadu. Filozofski fakultet. 297 – 306.

53. Svalina, V., Bačlija Sušić, B., & Lapat, G. (2021). Primary school teachers' opinions towards musically gifted students. *Problems of Education in the 21st Century*, 79(1), 133–161.
54. Šimić Šašić, S., Proroković, A., Klarin, M. i Šimunić, A. (2020). Skala za procjenu potencijalne darovitosti kod djece. Ćubela Adorić, V, Burić, I, Macuka, I, Nikolić Ivanišević, M. i Slišković A. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak X*, (87 – 97). Zadar: Filozofski fakultet.
55. Todorović, D. (1998). *Osnovi metodologije psiholoških istraživanja*. Beograd: Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju.
56. Trebješanin, Ž. i Lalović, Z. (2014). *PSIHOLOGIJA 2. Udžbenik za drugi razred opšte gimnazije*. Podgorica: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
57. Trogrlić, I. i Sorić, I. (2014). Skala dosade na nastavi. Ćubela Adorić, V. Penezić, Z. Proroković, A. i Tucak Junaković, I. *Zbirka psihologijskih skala i upitnika. Svezak VII*, (13). Zadar: Filozofski fakultet.
58. Truck Biljan, N. (2011). Darovitost i strani jezik. Postoje li razlike u implicitnim idejama o darovitosti između učitelja i nastavnika stranih jezika i njihovih učenika? *Strani jezici*, 40 (2), 111 – 133.
59. Upadyaya, K., & Eccles, J. S. (2014). Gender differences in teachers' perceptions and children's ability self-concepts. *Gender differences in aspirations and attainment: A life course perspective*, 79 – 100.
60. Vasić, Z. i Drobac Pavićević, M. (2021). Percepcija karakteristika darovitosti učenika iz ugla osnovnoškolskih nastavnika. *Naša škola. 1*, 71 – 94.
61. Vilig, K. (2016). *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.
62. Vilotijević, M. (2000). *Didaktika 3. Organizacija nastave*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Učiteljski fakultet.
63. Vlajković, J. (2009). Od žrtve do preživelog – psihološka pomoć u nesrećama. U knjizi *Od žrtve do preživelog – psihološka pomoć u nesrećama*. (str. 155 – 170). Beograd: IP „Žarko Albulj“.
64. Vujaklija, M. (2006). *Leksikon stranih riječi i izraza*. Beograd: Prosveta.
65. Vulfolk, A, Hjuž, M. i Volkap, V. (2014a). *Psihologija u obazovanju I*. Beograd: Clio
66. Vulfolk, A, Hjuž, M. i Volkap, V. (2014b). *Psihologija u obazovanju II*. Beograd: Clio.

67. Ziegler, A., & Heller, K. A. (2000). Conception of Giftedness from a Meta-Theoretical Perspective In K. Heller, F. Mönks, R. Sternberg & R. Subotnik (Eds.) *Giftedness and talent* (3 – 22). Oxford, Elsevier science.
68. Žiropađa, Lj. (2016). *Uvod u psihologiju*. Beograd: Čigoja štampa.
69. Walker, S. Y. (2007). *Darovita djeca. Vodič za roditelje i odgajatelje*. Zagreb: Veble commerce.

PRILOZI

Prilog A1 – Uzorak

Tabela 16

Pregled podataka o odabiru uzorka – 1

Opština	Škola	Online	Papir-olovka	Broj učitelja i nastavnika zaposlenih u školi	Broj popunjenih upitnika	Procenat
Andrijevisa	OŠ „Bajo Jojić”	0	11	70	11	16%
Bar	OŠ „Srbija”	1	7	50	8	16%
Berane	Gimnazija „Panto Mališić”	2	13	40	15	38%
Bijelo Polje	Gimnazija „Miloje Dobrašinović”	3	0	60	3	5%
Budva	OŠ „Mirko Sržentić”	4	10	19	14	74%
Cetinje	OŠ „Njegoš”	1	6	63	7	11%
Danilovgrad	Gimnazija „Petar I Petrović Njegoš”	0	9	38	9	24%
Gusinje	OŠ „Džafer Nikočević”	1	0	60	1	2%
Herceg Novi	OŠ „Ilija Kišić”	0	11	40	11	28%
Kolašin	Obrazovni centar	4	0	40	4	10%
Kotor	Gimnazija Kotor	3	5	40	8	20%

Mojkovac	SMŠ „Vuksan Đukić”	0	13	40	13	33%
Nikšić	OŠ „Luka Simonović”	7	6	57	13	23%
Petnjica	OŠ „25. maj” Vrbica	2	0	15	2	13%
Plav	OŠ „Hajro Šahmanović”	15	6	80	21	26%
Pljevlja	OŠ „Salko Aljković”	1	10	50	11	22%
Plužine	OŠ „Bečko Jovović”	0	7	8	7	88%
Podgorica	Stručna medicinska škola Podgorica	2	5	65	7	11%
Rožaje	OŠ „Mustafa Pećanin”	8	15	52	23	44%
Šavnik	Obrazovni centar	2	0	25	2	8%
Tivat	Muzička škola Tivat	7	1	60	8	13%
Tuzi	OŠ „Mahmut Lekić”	3	0	100	3	3%
Ulcinj	SMŠ „Bratstvo jedinstvo”	1	5	100	6	6%
Zeta	Srednja mješovita škola	7	4	48	11	23%
Žabljak	OŠ „Dušan Obradović”	0	12	20	12	60%
Ukupno		74	156	1240	230	19%

Prilog A2 – Dopuna uzorka

Tabela 17

Pregled podataka o odabiru uzorka – 2

Opština	Škola	Online	Papir-olovka	Broj učitelja i nastavnika zaposlenih u školi	Broj popunjenih upitnika	Porocnat
Budva	SMŠ „Danilo Kiš”	8	11	65	19	46%
Cetinje	Srednja likovna škola „Petar Lubarda”	2	1	21	3	14%
Danilovgrad	OŠ „Vuko Jovović”	5	0	77	5	6%
Pljevlja	Gimnazija „Tanasije Pejatović”	6	0	30	6	20%
Tivat	OŠ „Drago Milović”	6	11	90	17	19%
Ukupno		27	23	283	50	18%

Prilog B – Profesionalno usmjerenje nastavnika

Tabela 18

Tabela raspodjele frekvencije

Predmet	N	f	K
Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	31	11,07	11,07
biologija	13	4,64	15,71
drugi strani jezik	13	4,64	20,36
ekonomska grupa predmeta	8	2,86	23,21
engleski jezik	26	9,29	32,50
filozofija	2	0,71	33,21
fizičko vaspitanje	12	4,29	37,50
fizika	6	2,14	39,64
geografija	10	3,57	43,21
hemija	11	3,93	47,14
informatika sa tehnikom	10	3,57	50,71

istorija	13	4,64	55,36
istorija, geografija	4	1,43	56,79
latinski jezik	2	0,71	57,50
likovna kultura/likovna grupa predmeta	4	1,43	58,93
matematika	34	12,14	71,07
matematika, informatika sa tehnikom	4	1,43	72,50
medicinska grupa predmeta	2	0,71	73,21
muzički instrument/solfedžo/muzička kultura	10	3,57	76,79
psihologija	5	1,79	78,57
razredna nastava	56	20,00	98,57
sociologija	2	0,71	99,29
turistička grupa predmeta	2	0,71	100,0 0
nema podataka	0	0,00	
ukupno	280	100,00	

Prilog C – Instrument istraživanja

Poštovani/a,

Pred Vama se nalazi upitnik kojim se ispituje Vaša percepcija darovitog djeteta. Istraživanje se obavlja u cilju prikupljanja podataka za izradu master rada (na Studijskom programu za psihologiju, Filozofskog fakulteta, u Nikšiću). Istraživanje je anonimno, a prikupljeni podaci biće korišteni isključivo u naučno-istraživačke svrhe. Učešće je dobrovoljno. Shodno tome, možete odustati od ispitivanja u bilo kom trenutku.

Da li želite da učestvujete u istraživanju? Da/ne.

Molimo Vas da pažljivo pročitate pitanja i odgovorite na njih u skladu sa Vašim uvjerenjima.

1. Pol

a) muški

b) ženski

2. Godine starosti – .

3. Grad u kojem se nalazi škola – .

4. Radni staž (na mjestu učitelja/ce ili nastavnika/ce), izražen u godinama:

(naziv predmeta)

5. U školi predajem

6. Kojem razredu trenutno predajete? .

7. Ja sam:

a) učitelj/ica u osnovnoj školi

b) nastavnik/ca u osnovnoj školi

c) nastavnik/ca u srednjoj školi

Molimo Vas da pažljivo pročitate navedene tvrdnje i da ocjenom od 1 do 5 izrazite u kojoj mjeri se svaka od njih odnosi na Vas.

Ocjene od 1 do 5 označavaju sljedeće:

1 – u potpunosti se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem, niti se ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

1.	Posao koji obavljam je moj primarni izbor (pozicija učitelja/ice ili nastavnika/ce), a ne posljedica nepovoljnih okolnosti.	1	2	3	4	5
2.	Smatram da mi je dostupan potreban prostor i nastavna sredstva za realizaciju nastave.	1	2	3	4	5
3.	Moj posao je jednoličan i dosadan.	1	2	3	4	5
4.	Speman/a sam na pohađanje dodatnih kurseva/posjećivanje seminara u cilju unapređenja znanja.	1	2	3	4	5
5.	Zalaganje i trud uloženi u podučavanje se veoma cijeni.	1	2	3	4	5
6.	U okviru posla imam dovoljno prostora da iskažem sopstvenu kreativnost.	1	2	3	4	5
7.	Spreman/na sam da organizujem razne sekcije, u skladu sa sposobnostima i interesovanjima učenika/ca.	1	2	3	4	5
8.	Saradnja sa roditeljima mi ne predstavlja problem.	1	2	3	4	5
9.	Uspjeh na poslovnom planu se ogleda u količini novca koji zaradim.	1	2	3	4	5
10.	Rad sa djecom mi stvara osjećaj ispunjenosti.	1	2	3	4	5
11.	Napredovanje u karijeri smatram jednim od prioriteta.	1	2	3	4	5

12.	Zadovoljan/na sam saradnjom sa kolegama/inicama.	1	2	3	4	5
13.	Moji učenici/ce učestvuju u takmičenjima na opštinskom i državnom nivou.	1	2	3	4	5
14.	Moji učenici/ce su visoko plasirani na takmičenjima.	1	2	3	4	5
15.	Moji učenici/e učestvuju na međunarodnim takmičenjima.	1	2	3	4	5
16.	Većina učenika/ca je zainteresovana za teme koje obrađujemo i prati na časovima.	1	2	3	4	5
17.	U školi u kojoj predajem vodim sekciju/e za koju/e sam stručan/na.	1	2	3	4	5
18.	Učenici/e imaju priliku da pohađaju dopunsku i/ili dodatnu nastavu koju organizujem.	1	2	3	4	5

U narednom dijelu upitnika, ispitivaće se Vaši stavovi o darovitim učenicima/ama.

Molimo Vas da pažljivo pročitate sljedeće tvrdnje. Za svaku tvrdnju, zaokruživanjem odgovarajućeg broja od 1 do 5, iskažite u kom stepenu se slažete sa tvrdnjom, odnosno prema Vašem mišljenju procijenite važnost svakog navedenog indikatora darovitosti.

1 – uopšte mi nije bitno, 2 – nije mi bitno, 3 – nisam siguran, 4 – bitno mi je, 5 – veoma mi je bitno

učenik POKAZUJE:						
1.	Napredan vokabular za njegovu/njenu dob/razred.	1	2	3	4	5
2.	Mogućnost intezivne usmjerenosti na određen zadatak.	1	2	3	4	5
3.	Sposobnost maštovitog razmišljanja.	1	2	3	4	5
4.	Sposobnost generalizacije o događajima, ljudima ili stvarima.	1	2	3	4	5
5.	Ponašanje koje zahtijeva malo pažnje i upustava od strane nastavnika/ce.	1	2	3	4	5
6.	Smisao za humor.	1	2	3	4	5
7.	Veliki broj informacija o specifičnim temama.	1	2	3	4	5
8.	Istrajnost interesa u određenim temama.	1	2	3	4	5
9.	Sposobnost da dođe do neobičnog, jedinstvenog i pametnog rješenja.	1	2	3	4	5
10.	Sposobnost shvatanja temeljnih načela i principa.	1	2	3	4	5
11.	Istrajnost u pronalaženju informacija o temi iz područja interesa.	1	2	3	4	5
12.	Sklonost preuzimanju rizika i avanturistički duh.	1	2	3	4	5
13.	Shvatanje uzročno-posljedičnih veza.	1	2	3	4	5
14.	Uporan rad na zadatku bez obzira na okolne smetnje.	1	2	3	4	5
15.	Sposobnost davanja velikog broja ideja i rješenja za probleme ili pitanja.	1	2	3	4	5
16.	Razumijevanje zamršenog gradiva pomoću analitičkog rasuđivanja.	1	2	3	4	5

17.	Sklonost situacijama u kojima može preuzeti vlastitu odgovornost za rezultate proizišle iz njegovog/njenog truda.	1	2	3	4	5
18.	Tendenciju da vidi smiješno u situacijama koje se drugima ne moraju činiti smiješnima.	1	2	3	4	5
19.	Veliki broj informacija o različitim temama.	1	2	3	4	5
20.	Prednost zadatku iz područja interesa.	1	2	3	4	5
21.	Sposobnost da poboljša ili prilagodi objekte ili ideje.	1	2	3	4	5
22.	Sposobnost korištenja apstraktnih pojmova.	1	2	3	4	5
23.	Intezivno bavljenje određenim temama ili problemom.	1	2	3	4	5
24.	Nestašnost i sklonost fantaziranju.	1	2	3	4	5
25.	Brzo shvatanje i prisjećanje činjeničnih podataka.	1	2	3	4	5
26.	Prednost projektima dužeg trajanja kada su iz područja interesa.	1	2	3	4	5
27.	Nekomformistički stav, ne boji se biti drugačiji/a.	1	2	3	4	5
28.	Budno i pronicljivo zapažanje.	1	2	3	4	5
29.	Malo potrebe za vanjskom motivacijom da dovrši posao koji mu/joj se na početku svidio.	1	2	3	4	5
30.	Sposobnost prenošenja znanja iz jedne situacije u drugu.	1	2	3	4	5

Dolje su navedene tvrdnje koje opisuju darovitost u različitim područjima, odnosno osobine potencijalno darovite djece. Zamislite prototip (tipičan primjer) darovitog djeteta, kao kad čujete riječ *kuća* i zamislite četiri zida i krov, kad zamislite stablo i krošnju kada čujete riječ *drvo* ili kad zamislite goluba ako čujete riječ *ptica*. Molimo Vas da, u skladu sa Vašom predstavom o

darovitom djetetu, procijenite koliko se svaka od navedenih tvrdnji odnosi na darovitog/u učenika/cu. Pri procjeni koristite se sljedećom skalom:

1 – uopšte se ne odnosi, 2 – donekle se ne odnosi, 3 – osrednje se odnosi, 4 – prilično se odnosi, 5 – u potpunosti se odnosi, x – ne mogu procijeniti

TVRDNJE	PROCJENA					
Ima bogat rječnik.	1	2	3	4	5	x
Jako se dobro služi riječima u usmenom i pismenom izražavanju.	1	2	3	4	5	x
Prepričava/priča bogatu i cjelovitu priču ili događaj, s brojnim iskustvenim detaljima.	1	2	3	4	5	x
Ima velik broj informacija o temama iz područja intresovanja.	1	2	3	4	5	x
Ima velik broj informacija o različitim temama.	1	2	3	4	5	x
Voli čitati.	1	2	3	4	5	x
Traži napredne materijale za čitanje.	1	2	3	4	5	x
Iskazuje snažan osjećaj za brojeve (računa brzo i tačno).	1	2	3	4	5	x
Često rješava matematičke zadatke na apstraktan način bez konkretnih materijala.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje apstraktno mišljenje.	1	2	3	4	5	x
Uživa u izazovnim matematičkim slagalicama, igrama i logičkim zadacima.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje veliku želju za izazovnim matematičkim zadacima.	1	2	3	4	5	x
Razumije nove matematičke koncepte i procese bolje nego drugi/e učenici/e.	1	2	3	4	5	x

Pokazuje sposobnost shvatanja temeljnih načela i principa.	1	2	3	4	5	x
Shvata uzročno-posljedične veze bolje nego druga djeca.	1	2	3	4	5	x

Pokazuje sposobnost prenošenja znanja iz jedne situacije u drugu.	1	2	3	4	5	x
Dobro se snalazi u prostoru.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje sposobnost stvaranja i transformisanja prostornih predstava.	1	2	3	4	5	x
Slaže slagalice brže i bolje od vršnjaka..	1	2	3	4	5	x
Kreira, gradi od kocaka i sličnog materijala (ili na kompjuteru).	1	2	3	4	5	x
Iskazuje interes i smisao za ritam i muziku.	1	2	3	4	5	x
Uočava fine razlike u muzičkom tonu (visinu, jačinu, boju i trajanje).	1	2	3	4	5	x
Pjeva ili svira neki instrument (ili to jako želi).	1	2	3	4	5	x
Sam/a smišlja melodije.	1	2	3	4	5	x
Lako pamti melodije i može ih tačno ponoviti.	1	2	3	4	5	x
Zapaža zvukove u okolini.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje okretnost i spretnost u pokretima ili manipulaciji raznim predmetima (npr. loptom).	1	2	3	4	5	x
Izražajno pokretom reaguje na muzičke i verbalne podsticaje.	1	2	3	4	5	x
Vješto izvodi i usklađuje pokrete tijela.	1	2	3	4	5	x
Rado učestvuje u sportskim aktivnostima.	1	2	3	4	5	x
Voli igre na igralištu.	1	2	3	4	5	x
Dobro razumije sebe i svoje potrebe, sposobnosti, osobine, emocije.	1	2	3	4	5	x
Uporno je u onome čime se bavi.	1	2	3	4	5	x
Ljuti se kada ga/je neko prekida u aktivnosti kojom se bavi.	1	2	3	4	5	x
Svojehlavo je i tvrdoglavo.	1	2	3	4	5	x
Ima razvijenu svijest o sebi. Svjestan/na je svojih dobrih i loših strana (vrlina i mana).	1	2	3	4	5	x
Razumije druge i potrebe drugih.	1	2	3	4	5	x
Preuzima ulogu vođe u društvu vršnjaka.	1	2	3	4	5	x
Organizator je igre ili aktivnosti.	1	2	3	4	5	x

Pokazuje tendenciju usmjeravanja toka aktivnosti u radu s drugom djecom.	1	2	3	4	5	x
Osjetljivo je na potrebe i osjećanja drugih, lako se uživljava u osjećanja drugih.	1	2	3	4	5	x
Brine se za druge.	1	2	3	4	5	x
Pomaže u rješavanju sukoba.	1	2	3	4	5	x
Dobro se slaže s drugom djecom.	1	2	3	4	5	x
Omiljeno je.	1	2	3	4	5	x
Rado učestvuje u likovnim aktivnostima.	1	2	3	4	5	x
Eksperimentiše s različitim materijalima i tehnikama u likovnom izražavanju.	1	2	3	4	5	x
Postiže ravnotežu i red u likovnom izražavanju.	1	2	3	4	5	x
Razrađuje tuđe ideje, koristi se njima kao polazištem, ali ne kopira.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje velik broj tehnoloških vještina.	1	2	3	4	5	x
Samostalno upotrebljava nove softvere bez formalnog poučavanja.	1	2	3	4	5	x
Provodi slobodno vrijeme u sticanju novih tehnoloških vještina.	1	2	3	4	5	x
Koristi se tehnologijom u izradi novih i kreativnih produkata.	1	2	3	4	5	x
Rado se uključuje u razredne predstave.	1	2	3	4	5	x
Vješto je u igranju uloga, improvizaciji, glumi na licu mjesta.	1	2	3	4	5	x
Sposobno je izazvati emocionalne reakcije osoba kojima priča, nasmijati ih, izazvati napetost.	1	2	3	4	5	x
Može imitirati druge, oponašati njihov govor, hod, geste.	1	2	3	4	5	x
Trajanje njegove/njene pažnje je iznad nivoa karakterističnog za njegov/njen uzrast.	1	2	3	4	5	x
Ima istančanu moć zapažanja.	1	2	3	4	5	x
Stalno ga/je zanima zašto i kako.	1	2	3	4	5	x
Ima dobro pamćenje.	1	2	3	4	5	x
Ima dobru koncentraciju.	1	2	3	4	5	x

Utvrđuje koje informacije ili resursi su potrebni za postizanje cilja.	1	2	3	4	5	x
Uzima dovoljno vremena za izvršavanje svih koraka unutar procesa.	1	2	3	4	5	x
Predviđa posljedice neke radnje.	1	2	3	4	5	x
Dobro je u strateškim igrama u kojima je potrebno predvidjeti nekoliko poteza unaprijed.	1	2	3	4	5	x
Završava zadatke na vrijeme.	1	2	3	4	5	x
Dobro je organizovano tokom rješavanja zadataka.	1	2	3	4	5	x
Distraktori (okolni podražaji, nepovoljni uslovi za rad, buka i sl.) ne ometaju ga/je pri rješavanju zadataka.	1	2	3	4	5	x
Pri rješavanju zadataka nije mu/joj potrebna pomoć odraslih.	1	2	3	4	5	x
Sam/a započinje s radom.	1	2	3	4	5	x
Intenzivno je usmjereno na zadatak duže vrijeme.	1	2	3	4	5	x
Uporno je tokom rješavanja zadatka bez obzira na okolne smetnje.	1	2	3	4	5	x
Predano je tokom rješavanja zadatka koji je iz područja njegovog/njenog interesovanja.	1	2	3	4	5	x
Nije mu/joj potrebna vanjska motivacija kako bi dovršio/la posao koji mu/joj se sviđa.	1	2	3	4	5	x
Sklono je situacijama u kojima može preuzeti vlastitu odgovornost za rezultate proizašle iz njegovog/njenog truda.	1	2	3	4	5	x
Maštovito je i domišljato.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje smisao za humor.	1	2	3	4	5	x
Ima sposobnost davanja velikog broja originalnih ideja.	1	2	3	4	5	x
Ima tendenciju vidjeti smiješno u situacijama koje se drugima ne moraju činiti smiješnima.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje nekomformistički stav, ne boji se da bude drugačije.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje znatiželju.	1	2	3	4	5	x

Daje originalne, jedinstvene i neobične odgovore (koristi se originalnim, jedinstvenim i neobičnim načinima rješavanja problema).	1	2	3	4	5	x
Postavlja neuobičajena i originalna pitanja	1	2	3	4	5	x
Mudro je.	1	2	3	4	5	x
Pokazuje smisao za improvizaciju i originalna rješenja problema.	1	2	3	4	5	x

Uočava razliku između različitih biljaka i životinja.	1	2	3	4	5	x
Iskazuje interes za zvijezde, planete, meteore, komete...	1	2	3	4	5	x
Shvata važnost reciklaže i čuvanja životne sredine.	1	2	3	4	5	x
Uživa u kampovanju i pješačenju.	1	2	3	4	5	x
Posjećuje akvarijume, zoološke vrtove i prirodna muzeje.	1	2	3	4	5	x
Pravi herbarijume i/ili insektrarijume.	1	2	3	4	5	x
Brine o kućnom ljubimcu.	1	2	3	4	5	x
Dobro poznaje svoje naselje (prečice, mjesta za odmor)...	1	2	3	4	5	x
Kuvanje mu/joj pruža zadovoljstvo.	1	2	3	4	5	x
Promišlja o smislu života.	1	2	3	4	5	x
Diskutuje o sudbini.	1	2	3	4	5	x
Postavlja temeljna životna pitanja, poput <i>Ko sam ja?</i>	1	2	3	4	5	x
Može biti potpuno okupiran/na umjetničkim radom.	1	2	3	4	5	x
Motivaciju za izučavanje nauke pronalazi u vjerskim, duhovnim ili kosmičkim pitanjima.	1	2	3	4	5	x
Iznosi svoja zapažanja/stavove o granicama kosmosa, obliku Zemlje, funkcionisanju prirode i slično.	1	2	3	4	5	x
Bavi se pitanjem nastanka čovjeka i života uopšte.	1	2	3	4	5	x
Pohađa časove vjeronauke.	1	2	3	4	5	x

Osuđuje postupke protiv čovječanstva u ljudskoj istoriji (ratove, postojanje logora i slično).	1	2	3	4	5	x
Uživa u čitanju knjiga koje se bave smislom života.	1	2	3	4	5	x
Ima sposobnost da doživi različita duhovna stanja.	1	2	3	4	5	x
Razumije značaj etičkih pitanja.	1	2	3	4	5	x
Ljubav i druga duboka iskustva mu/joj predstavljaju bitne aspekte života.	1	2	3	4	5	x

Zamislite prototip (tipičnog/e) darovitog/e učenika/ce. Kako biste ga/je opisali?

Hvala Vam na izdvojenom vremenu!

Ukoliko želite da postavite pitanje u vezi sa istraživanjem, možete me kontaktirati putem mejl adrese: andjaradovic621@gmail.com

Prilog Č1 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (jednodimenzionalna pouzdanost)

Tabela

Skala pouzdanosti shodno frekventističkom zaključivanju

Pokazatelj	Kronbahova α
dobijena vrijednost pokazatelja	0,776
95% p donja granica	0,735
95% p gornja granica	0,812

Napomena. p – nivo vjerovatnoće

Prilog Č2 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (pouzdanost stavki)

Tabela

Pouzdanost pojedinačnih ajtema

Stavka	Ukoliko se izostavi stavka
	Kronbahova α
Z1	0,763
Z2	0,760
Z4	0,764
Z5	0,761
Z6	0,759
Z7	0,752
Z8	0,761
Z9	0,792
Z10	0,762
Z11	0,766

Z12	0,764
Z13	0,755
Z14	0,757
Z15	0,765
Z16	0,758
Z18	0,762
Z3R	0,801

Napomena Z – zadovoljstvo poslom; R – rekodovana tvrdnja

Prilog Č3 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (korelacije između stavki)

Tabela 19

Pirsonov koeficijent korelacije

Varij able	Z1	Z2	Z4	Z5	Z6	Z7	Z8	Z9	Z10	Z11	Z12	Z13	Z14	Z15	Z16	Z17	Z18	Z3	R
Z1	r —																		
	p —																		
Z2	r 0,1	—																	
	87																		
	p 0,0	—																	
	02																		
Z4	r 0,4	0,1	—																
	10	27																	
	p <	0,0	—																
	,00	33																	
	1																		
Z5	r 0,1	0,3	0,1	—															
	43	38	56																

p 0,0 < 0,0 —
 17 ,00 09
 1

Z6 r 0,3 0,3 0,1 0,3 —
 05 66 88 93

p < < 0,0 < —
 ,00 ,00 02 ,00
 1 1 1

Z7 r 0,3 0,2 0,4 0,2 0,3 —
 23 78 25 57 34

p < < < < < —
 ,00 ,00 ,00 ,00 ,00
 1 1 1 1 1

Z8 r 0,3 0,1 0,4 0,1 0,2 0,4 —
 56 41 09 85 67 30

p < 0,0 < 0,0 < < —
 ,00 19 ,00 02 ,00 ,00
 1 1 1 1

Z9 r - 0,1 - 0,1 0,0 - - —
 0,0 03 0,1 46 50 0,0 0,0
 82 36 37 83

p	0,1	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	0,1	—
	70	85	23	14	00	35	64	

Z10	r	0,3	0,0	0,2	0,1	0,2	0,4	0,4	-	—
		96	99	79	38	73	08	37	0,1	
									09	

p	<	0,0	<	0,0	<	<	<	0,0	—
		,00	99	,00	21	,00	,00	,00	69
		1		1		1	1	1	

Z11	r	0,0	0,3	0,2	0,3	0,1	0,2	0,2	0,0	0,2	—
		59	22	43	50	09	60	26	91	04	

p	0,3	<	<	<	0,0	<	<	0,1	<	—
	24	,00	,00	,00	68	,00	,00	31	,00	
		1	1	1		1	1		1	

Z12	r	0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	-	0,3	0,3	—
		04	22	34	72	57	50	80	0,0	73	67	
												32

p	<	<	0,0	<	<	<	<	0,5	<	<	—
	,00	,00	25	,00	,00	,00	,00	89	,00	,00	
	1	1		1	1	1	1		1	1	

Z13	r	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	—
		30	69	36	00	86	49	89	34	04	96	70	

	p	<	0,0	0,0	0,0	0,0	<	0,0	0,0	<	0,1	0,2	—				
		,00	05	23	94	02	,00	01	25	,00	09	46					
		1					1			1							
Z14	r	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,7	—			
		92	84	21	88	72	46	82	49	62	20	03	57				
	p	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	<	0,1	<	0,0	0,0	0,9	<	—			
		25	02	43	41	04	,00	73	,00	06	44	55	,00				
							1		1				1				
Z15	r	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	-	0,4	0,6	—		
		49	06	07	49	70	92	51	90	62	78	0,0	91	20			
												25					
	p	0,4	<	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	<	0,3	0,1	0,6	<	<	—		
		17	,00	73	13	04	01	92	,00	03	90	77	,00	,00			
			1						1				1	1			
Z16	r	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,0	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2	—	
		48	76	78	72	53	53	03	67	56	43	05	75	97	17		
	p	<	<	0,0	<	<	<	<	0,2	<	<	<	0,0	<	<	—	
		,00	,00	03	,00	,00	,00	,00	65	,00	,00	,00	03	,00	,00		
		1	1		1	1	1	1		1	1	1		1	1		
Z17	r	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	—
		77	20	75	95	42	58	93	00	91	64	30	19	00	93	39	

p	0,0	0,0	0,0	0,0	<	<	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	<	<	<	<	—
	03	45	03	01	,00	,00	01	96	01	83	30	,00	,00	,00	,00	
					1	1						1	1	1	1	

Z18	r	0,4	0,1	0,2	0,0	0,2	0,3	0,3	-	0,4	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0	0,3	0,2	—
		16	80	78	72	69	79	64	0,0	40	26	86	33	12	32	10	58	
									98									

p	<	0,0	<	0,2	<	<	<	0,1	<	0,0	<	<	0,0	0,5	<	<	—
	,00	02	,00	30	,00	,00	,00	01	,00	34	,00	,00	62	99	,00	,00	
	1		1		1	1	1		1		1	1			1	1	

Z3R	r	0,1	0,0	0,1	-	-	0,0	0,1	-	0,1	0,0	0,1	-	-	-	-	-	0,1	—
		71	36	41	0,0	0,0	61	28	0,4	26	02	50	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	07	
					38	02			90				42	65	37	05	28		

p	0,0	0,5	0,0	0,5	0,9	0,3	0,0	<	0,0	0,9	0,0	0,4	0,0	<	0,9	0,6	0,0	—
	04	44	18	26	75	10	32	,00	36	80	12	88	06	,00	39	43	75	
								1						1				

Napomena. Z – zadovoljstvo poslom; R – rekodovana tvrdnja.

Prilog Č4 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (faktori)

Tabela 20

Svojstvene vrijednosti i procenti objašnjene varijanse

Nerotirana solucija					Rotirana solucija		
	Svojstvena vrijednost	Suma kvadrata faktorskog opterećenja	Proporcija objašnjene varijanse	K	Suma kvadrata faktorskog opterećenja	Proporcija objašnjene varijanse	K
F1	4,613	4,014	0,223	0,223	2,558	0,142	0,142
F2	2,434	1,931	0,107	0,330	2,340	0,130	0,272
F3	1,646	1,044	0,058	0,388	2,091	0,116	0,388

Napomena. F1– prvi faktor; F2 – drugi faktor; F3 – treći faktor.

Prilog Č5 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (korelacija varijabli i faktora)

Tabela 21

<i>Faktorsko opterećenje (struktura matriksa)</i>			
	F1	F2	F3
Z1	0,576		
Z2			0,521
Z4	0,508		
Z5			0,657
Z6			0,458
Z7	0,520		
Z8	0,562		
Z9			
Z10	0,594		
Z11			0,491
Z12			0,535
Z13		0,736	
Z14		0,885	
Z15		0,703	

Z16 0,436

Z17

Z18 0,578

Z3R

Napomena. Korišteni metod rotacije je varimax. Z – zadovoljstvo poslom; F1– prvi faktor; F2 – drugi faktor; F3 – treći faktor; R – rekodovana tvrdnja.

Prilog Č6 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (faktorsko opterećenje)

Tabela 22

Faktorsko opterećenje (struktura matriksa)

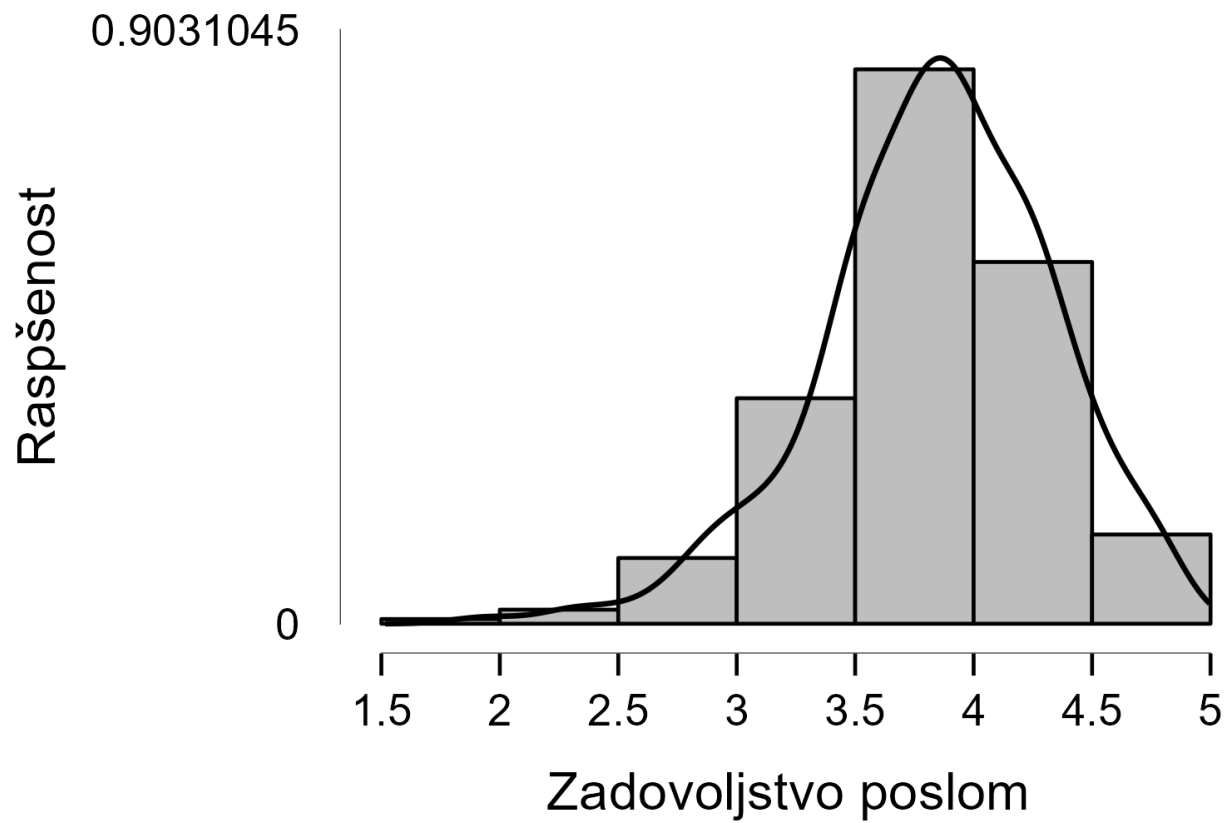
	Lične determinante	Uspjeh učenika	Organizacione determinante
Z1	0,576	0,087	0,159
Z2	0,103	0,149	0,521
Z4	0,508	0,081	0,166
Z5	0,033	0,074	0,657
Z6	0,271	0,168	0,458
Z7	0,520	0,225	0,353
Z8	0,562	0,056	0,244
Z9	-0,385	0,358	0,245
Z10	0,594	0,088	0,241
Z11	0,116	0,043	0,491

Z12	0,290	-0,087	0,535
Z13	0,255	0,736	0,016
Z14	0,092	0,885	0,035
Z15	-0,046	0,703	0,150
Z16	0,282	0,188	0,436
Z17	0,248	0,354	0,191
Z18	0,578	0,100	0,185
Z3R	0,384	-0,283	-0,101

Napomena. Korišteni metod rotacije je varimax, Z – zadovoljstvo poslom; R – rekodovana tvrdnja.

Prilog Č7 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (distribucija)

Histogram 1

Prilog Č8 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (deskriptivne mjere)

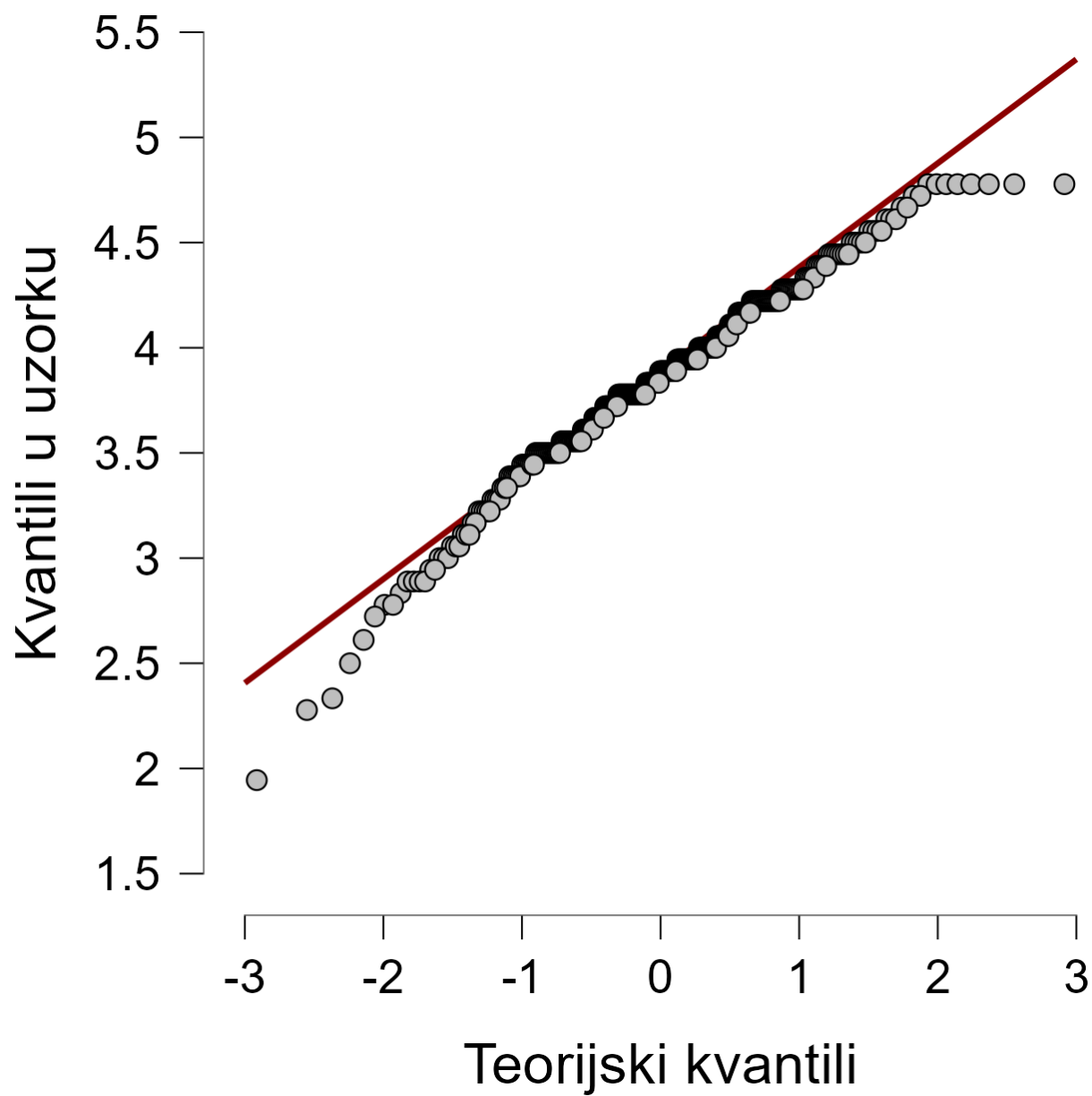
Tabela 23

Deskriptivna statistika

	M o	M e	M e	S D	Skjuni s	Standardn a greška za skjunis	Kurtozis	Standardna greškazakurt ozis	Šapiro- Vilik	p za Šapiro -Vilik	R	Min	M ax
Z	3,7	3,8	3,8	0,4	-0,0	0,146	0,760	0,290	0,978	<,001	2,833	1,94	4,778
												4	
	7	8	3	8	55								
	8	9	9	9	4								

Prilog Č9 – Upitnik o zadovoljstvu poslom (Q-Q plot)

Grafikon 1 – Q-Q Plot

Prilog Ć1 – Upitnik procjene indikatora prirodnjaĉke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (korelacije izmeĊu varijabli)

Tabela 24

Pirsonova korelacja

Varij able	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	DE 1	DE 2	DE 3	DE 4	DE 5	DE 6	DE 7	DE 8	DE 9	DE 10	DE 11	DE 12	DE 13
P1	r —																					
P2	r 0,61	—																				
P3	r 0,58	r 0,60	—																			
P4	r 0,66	r 0,65	r 0,65	—																		
P5	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—																	
P6	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—																
P7	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—															
P8	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—														
P9	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—													
DE 1	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—												
DE 2	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—											
DE 3	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—										
DE 4	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—									
DE 5	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—								
DE 6	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—							
DE 7	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—						
DE 8	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—					
DE 9	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—				
DE 10	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—			
DE 11	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—		
DE 12	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—	
DE 13	r 0,66	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	r 0,65	—

$\mathbb{F} < < \text{---}$
 $,0 \ ,0$
 $01 \ 01$

P4 $r \ 0, \ 0, \ 0, \ \text{---}$
 $53 \ 55 \ 67$
 $0 \ 6 \ 0$

$\mathbb{F} < < < \text{---}$
 $,0 \ ,0 \ ,0$
 $01 \ 01 \ 01$

P5 $r \ 0, \ 0, \ 0, \ 0, \ \text{---}$
 $54 \ 60 \ 65 \ 73$
 $8 \ 8 \ 4 \ 2$

$\mathbb{F} < < < < \text{---}$
 $,0 \ ,0 \ ,0 \ ,0$
 $01 \ 01 \ 01 \ 01$

P6 $r \ 0, \ 0, \ 0, \ 0, \ 0, \ \text{---}$
 $53 \ 54 \ 54 \ 63 \ 69$
 $0 \ 7 \ 1 \ 5 \ 3$

$\mathbb{F} < < < < < \text{---}$
 $,0 \ ,0 \ ,0 \ ,0 \ ,0$
 $01 \ 01 \ 01 \ 01 \ 01$

P7 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 62 60 63 60 67 67
 0 4 9 7 9 5

 < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01

P8 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 50 50 54 53 53 59 65
 0 3 7 2 7 2 9

 f < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01

P9 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 45 53 44 51 51 62 62 54
 7 8 4 2 7 3 0 6

 f < < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01

DE1 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 31 37 39 45 37 43 39 37 50
 0 3 0 5 7 4 4 1 8

$\mathbb{F} < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE2 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 31 45 47 41 44 43 50 37 55 69
 3 0 9 6 2 8 7 8 9 1

$\mathbb{F} < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE3 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 33 45 39 37 38 43 42 34 47 70 73
 3 6 5 5 3 0 7 3 9 3 0

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE4 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 41 50 51 40 43 38 49 40 42 50 59 63
 2 5 3 6 3 1 8 4 6 5 2 5

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE5 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 37 56 37 41 41 51 47 34 56 52 62 54 52
 0 2 7 9 9 0 2 1 8 1 2 0 4

f < < < < < < < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE6 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 43 63 50 46 54 46 52 39 54 49 58 56 51 69
 7 4 4 5 6 6 8 9 5 7 5 4 8 5

f < < < < < < < < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE7 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 42 53 54 50 52 50 55 43 46 54 58 53 51 57 67
 6 0 3 4 7 5 8 7 7 9 9 5 2 9 5

f < < < < < < < < < < < < < —
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE8 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 37 45 36 41 45 48 44 35 50 37 42 41 36 55 44 39
 1 5 3 9 9 3 9 5 3 0 1 8 6 0 9 4

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE9 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 28 33 46 33 35 30 38 39 35 49 51 50 54 39 43 49 32
 6 4 1 5 1 2 5 4 0 7 1 9 1 7 1 0 2

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

19, r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 DE1 34 41 34 39 44 45 49 42 45 46 54 48 47 53 48 55 44 45
 0 2 4 9 7 1 7 7 1 5 8 0 6 0 4 9 5 7 8

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE1 r 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, —
 1 34 43 39 40 42 44 51 35 52 48 59 53 51 62 55 53 55 48 62
 4 6 5 0 3 2 9 2 6 0 8 8 2 1 5 9 8 0 3

$\mathbb{F} < < < < < < < < < < < < < < < < < \text{---}$
 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0 ,0
 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01 01

DE1	r	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	—
2		28	28	34	34	37	32	38	31	36	48	55	53	46	46	42	44	34	55	58	60
		6	1	4	2	7	0	7	3	5	3	3	0	6	8	4	0	6	5	5	4

P	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	—
	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	
	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	

DE1	r	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	0,	—
3		25	34	38	36	34	23	39	30	35	49	57	51	53	46	46	49	35	58	58	61	59
		1	8	8	1	6	3	7	5	8	8	2	7	0	8	4	7	3	8	6	8	5

P	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	<	—
	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	,0	
	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	01	

Napomena. P – prirodnjačka inteligencija; DE – duhovno-egzistencijalna inteligencija,

Prilog Ć2 – Upitnik procjene indikatora prirodnjaĉke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (faktorsko opterećenje)

Tabela 25

Faktorsko opterećenje (struktura matriksa)

	DE	P
P1		0,693
P2		0,710
P3		0,681
P4		0,775
P5		0,796
P6	0,406	0,686
P7		0,679
P8		0,589
P9	0,511	0,591
DE1	0,717	

DE2	0,777	
DE3	0,778	
DE4	0,626	
DE5	0,616	
DE6	0,566	0,405
DE7	0,548	
DE8	0,467	0,431
DE9	0,558	
DE10	0,655	
DE11	0,713	
DE12	0,619	
DE13	0,557	

Napomena. P – prirodnjačko područje; DE – duhovno-egzistencijalno područje,
Korištena metoda rotacije je Varimax.

**Prilog Ć3 – Upitnik procjene indikatora prirodnjaĉke i duhovno-egzistencijalne inteligencije
(interkorelacije izmeĊu subskala)**

Tabela 26

Interkorelacije meĊu zbirnim rezultatima na pojedinim faktorima

Varjiable		SUMP	SUMDE
SUMP	Pearson's r	—	
	p-value	—	
SUMDE	Pearson's r	0,727	—
	p-value	< ,001	—

Napomena. SUMPE – ukupni skor na skali prirodnjaĉke inteligencije; SUMDE– ukupni skor na skali duhovno-egzistencijalne inteligencije.

Prilog Ć4 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (faktori)

Tabela 27

Karakteristike faktora

		Nerotirana solucija			Rotirana solucija		
	Svojstvena vrijednost	Suma kvadrata faktorskog opterećenja	Proporcija objašnjene varijanse	K	Suma kvadrata faktorskog opterećenja	Proporcija objašnjene varijanse	K
D	11,103	10,672	0,485	0,48	6,313	0,287	0,28
E				5			7
P	2,095	1,675	0,076	0,56	6,034	0,274	0,56
				1			1

Napomena. DE – duhovno-egzistencijalno područje; P – prirodnjačko područje.

Prilog Ć5 – Upitnik procjene indikatora prirodnjaĉke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (pouzdanost stavki)

Tabela 28

Pouzdanost pojedinaĉnih ajtema

Ukoliko se izostavi stavka	
Stavka	Kronbahova α
P1	0,952
P2	0,950
P3	0,950
P4	0,951
P5	0,950
P6	0,950
P7	0,950
P8	0,951

P9	0,950
----	-------

DE1	0,951
-----	-------

DE2	0,950
-----	-------

DE3	0,950
-----	-------

DE4	0,950
-----	-------

DE5	0,950
-----	-------

DE6	0,950
-----	-------

DE7	0,950
-----	-------

DE8	0,952
-----	-------

DE9	0,952
-----	-------

DE10	0,951
------	-------

DE11	0,950
------	-------

DE12	0,951
------	-------

DE13 0,951

Napomena. P – prirodnjačko područje; DE – duhovno-egzistencijalno područje.

Prilog Ć6 – Upitnik procjene indikatora prirodnjačke i duhovno-egzistencijalne inteligencije (deskriptivne mjere)

Tabela 29

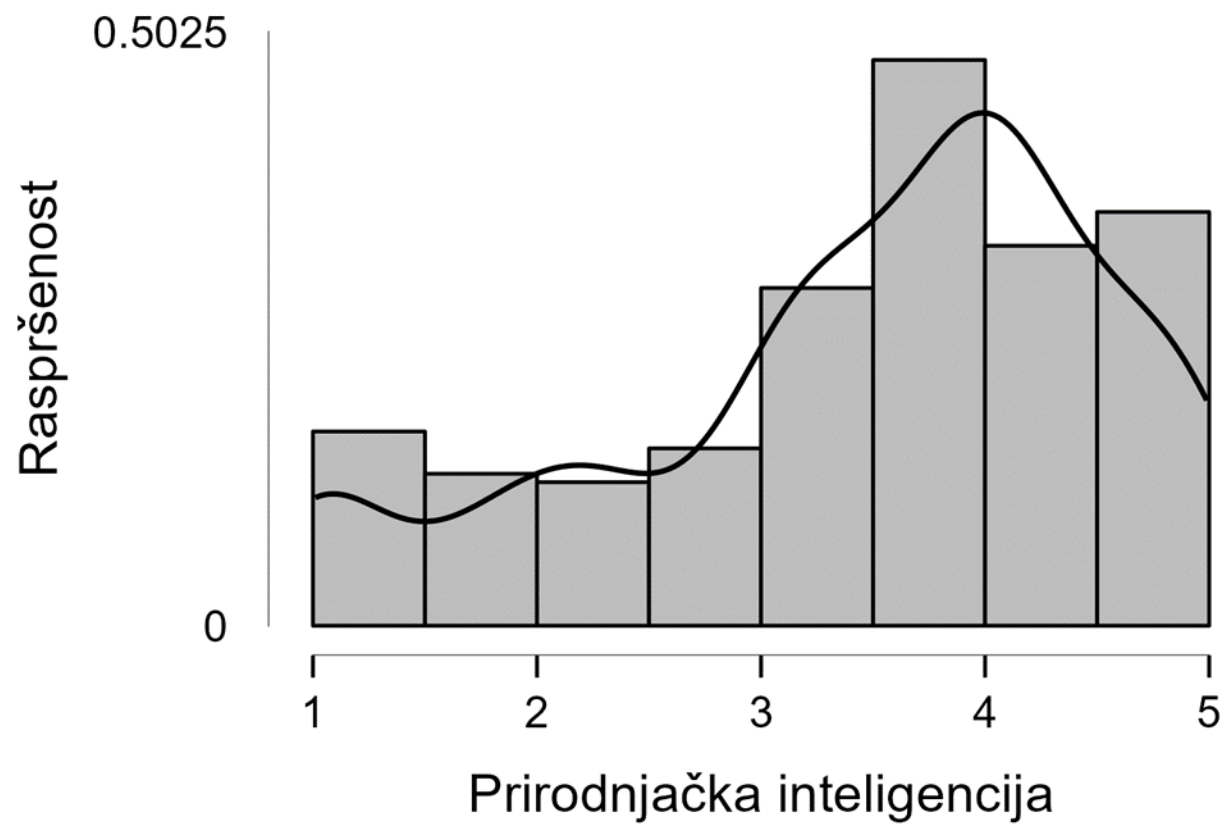
Deskriptivna statistika

	P	DE
Mo	4,000	4,000
Me	3,722	3,615
M	3,459	3,408
SD	1,102	1,051
Skjunis	-0,733	-0,576
Standardna greška za skjunis	0,146	0,146
Kurtozis	-0,281	-0,370
Standardna greška za kurtozis	0,290	0,290
Raspon	4,000	4,000
Minimum	1,000	1,000

Maksimum	5,000	5,000
----------	-------	-------

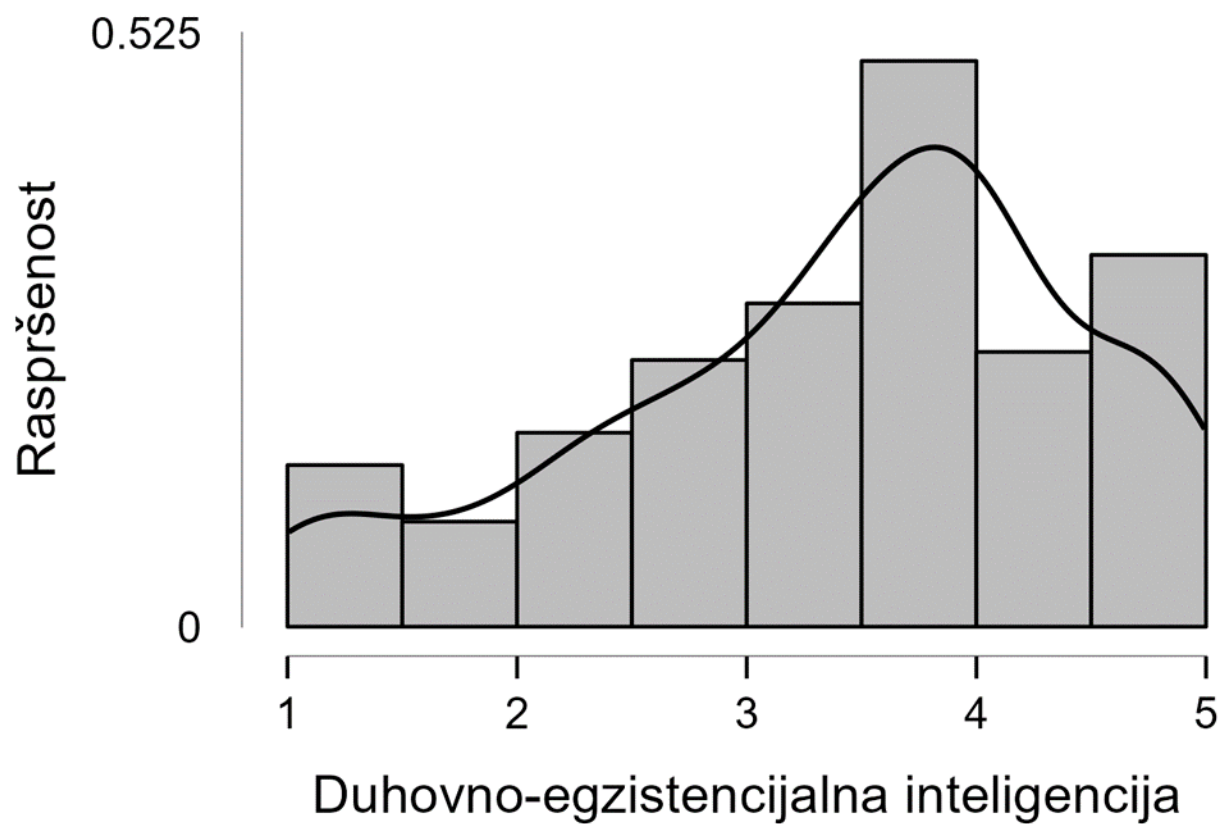
Prilog Ć7 – Subskala prirodnjačke inteligencije (distribucija)

Histogram 2

Prilog Ć8 – Subskala duhovno-egzistencijalne inteligencije (distribucija)

Histogram 3

Prilog D1 – H3: deskriptivna statistika (Renzuli)

Tabela 30

Deskriptivna statistika

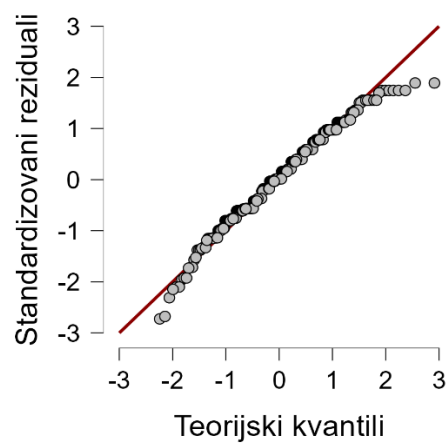
Zavisna varijabla	Uzrast učenika	N	M	SD	SE	Koeficijent varijacije
Visoke sposobnosti	1	56	4,254	0,536	0,072	0,126
	2	118	4,156	0,510	0,047	0,123
	3	106	4,142	0,453	0,044	0,109
Posvećenost zadatku	1	56	4,241	0,531	0,069	0,121
	2	118	4,161	0,516	0,047	0,124
	3	106	4,112	0,418	0,041	0,102
Kreativnost	1	56	4,196	0,528	0,071	0,126
	2	118	4,092	0,548	0,050	0,134
	3	106	4,017	0,488	0,047	0,122

Napomena. 1 – učenici od prvog do petog razreda; 2 – učenici od šestog do devetog; 3 – učenici srednje škole.

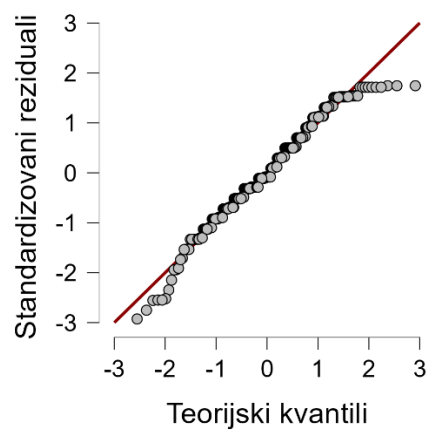
Prilog D2 – H3: normalnost raspodjele (Renzuli)

Grafikon – 4

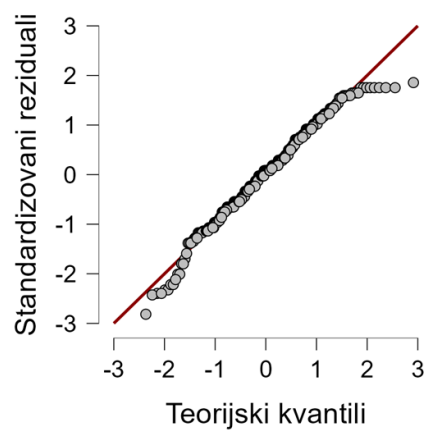
Visoke sposobnosti

Posvećenost zadatku

Kreativnost

Prilog D3 – H3: deskriptivna statistika (Gardner)

Tabela 31

Deskriptivna statistika

Zavisna varijabla	Uzrast učenika	N	M	SD	SE	Koeficijent varijacije
Lingvistička	1	56	4,357	0,620	0,083	0,142
inteligencija	2	118	4,225	0,734	0,068	0,174
	3	106	4,081	0,667	0,085	0,164
Logičko-matematička	1	56	4,462	0,544	0,073	0,122
inteligencija	2	118	4,100	0,812	0,075	0,198
	3	106	3,945	0,882	0,086	0,224
Vizuelno-spacijalna	1	56	4,308	0,718	0,096	0,167
inteligencija	2	118	4,036	0,770	0,071	0,191
	3	106	3,646	0,975	0,095	0,267
Muzička inteligencija	1	56	4,018	0,860	0,115	0,214
	2	118	3,706	1,135	0,104	0,306
	3	106	3,316	1,228	0,125	0,389
Tjelesno-kinestetička	1	56	4,068	0,867	0,116	0,312
inteligencija	2	118	3,663	1,165	0,107	0,318
	3	106	3,038	1,184	0,115	0,390
Intrapersonalna	1	56	3,964	0,870	0,116	0,219
inteligencija	2	118	3,798	0,793	0,073	0,209
	3	106	3,630	0,730	0,071	0,201
Interpersonalna	1	56	3,982	0,914	0,122	0,230
inteligencija	2	118	3,854	0,881	0,081	0,229

	3	106	3,630	0,881	0,086	0,243
Likovna inteligencija	1	56	4,063	0,788	0,105	0,194
	2	118	3,663	1,168	0,108	0,319
	3	106	3,300	1,173	0,114	0,355
Prirodnjačka	1	56	3,823	0,948	0,127	0,248
inteligencija	2	118	3,552	1,119	0,130	0,315
	3	106	3,162	1,090	0,106	0,345
Duhovno-	1	56	3,571	1,043	0,139	0,292
egzistencijalna	2	118	3,424	1,041	0,096	0,304
inteligencija	3	106	3,303	1,064	0,103	0,322

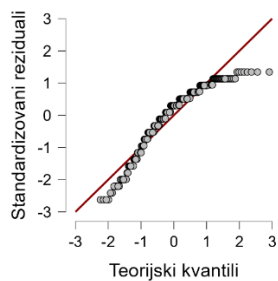
Napomena. 1 – učenici od prvog do petog razreda; 2 – učenici od šestog do devetog; 3 – učenici srednje škole.

Prilog D4 – H3: normalnost raspodjele (Gardner)

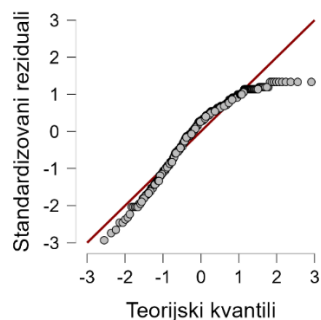
Grafikon 5

Q-Q plotovi

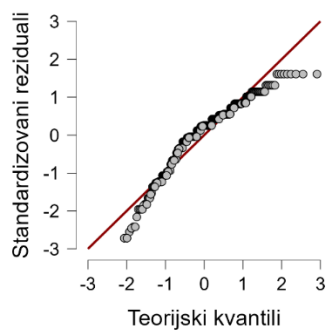
Lingvistička inteligencija

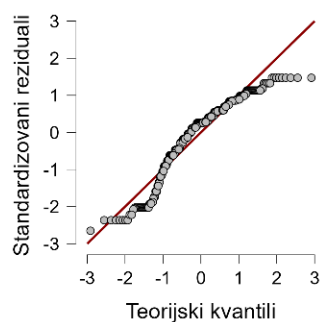
Logičko-matematička inteligencija

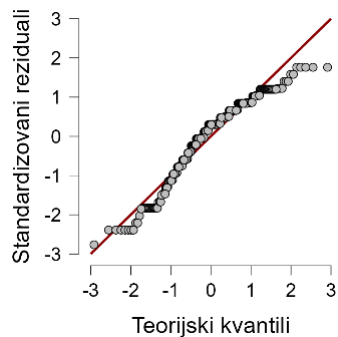
Vizuelno-spacijalna inteligencija

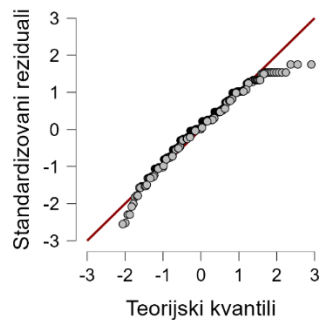
Muzička inteligencija

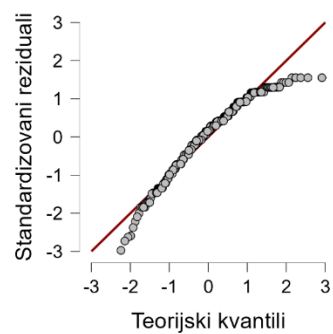
Tjelesno-kinestetička inteligencija

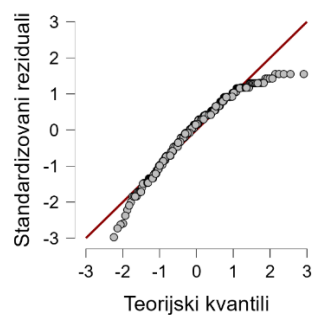
Intrapersonalna inteligencija

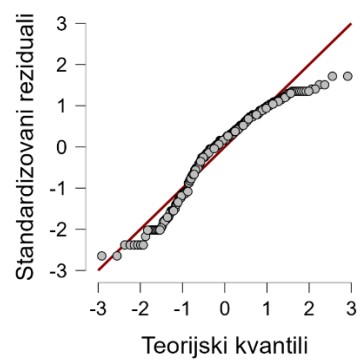
Interpersonalna inteligencija

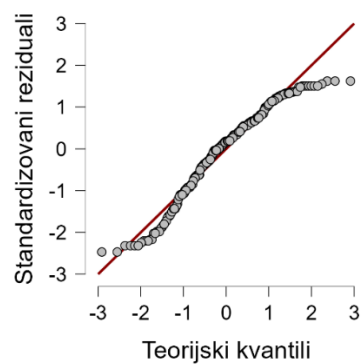
Likovna inteligencija

Prirodnjačka inteligencija

Duhovno-egzistencijalna inteligencija

Prilog D5 – post hoc testiranje treće hipoteze

Tabela 32

Post hoc komparacija

Zavisna varijabla	Post hoc test	Komparacija		Razlika između M	SE	t	df	p_{Tukey}
Logičko- matematička inteligencija	Games- Howell	1-2		0,362	0,104	3,478	152,601	0,002
		1-3		0,517	0,112	4,599	156,158	< 0.001
		2-3		0,154	0,114	1,357	214,220	0.365
Vizuelno- spacijalna inteligencija	Turkey	1	2	0,272	0,137	1,985		0,118
			3	0,662	0,140	4,743		< 0.001
		2	3	0,390	0,113	3,448		0,002
Muzička inteligencija	Games- Howell	1-2		0,312	0,155	2,007	138,908	0,114
		1-3		0,702	0,170	4,132	151,340	< 0.001
		2-3		0,390	0,163	2,394	210,566	0,046
Tjelesno- kinestetička inteligencija	Turkey	1	2	0,405	0,182	2,230		0,068
			3	1,030	0,185	5,569		< 0.001
		2	3	0,625	0,150	4,171		< 0.001
Likovna inteligencija	Games- Howell	1-2		0,99	0,150	2,654	151,843	0,024
		1-3		0,763	0,155	4,918	150,839	< 0.001
		2-3		0,364	0,157	2,321	219,245	0,055
Prirodnjačka inteligencija	Turkey	1	2	0,272	0,175	1,555		0,267
			3	0,661	0,178	3,717		< 0.001
		2	3	0,389	0,144	2,703		0,020

Napomena. 1 – učenici od prvog do petog razreda; 2 – učenici od šestog do devetog; 3 – učenici srednje škole.

Prilog Dž1– H4: deskriptivna statistika (Renzuli)

Tabela 33

Deskriptivna statistika

Zavnisna varijabla	Zadovoljstvo poslom	N	M	SD	SE	Koeficijent varijacije
Visoke sposobnosti	1	4	4,175	0,896	0,448	0,215
	2	47	3,919	0,541	0,079	0,138
	3	229	4,221	0,463	0,031	0,110
Posvećenost zadatku	1	4	4,100	1,000	0,500	0,244
	2	47	3,936	0,569	0,083	0,145
	3	229	4,205	0,438	0,029	0,104
Kreativnost	1	4	3,950	1,303	0,651	0,330
	2	47	3,653	0,634	0,092	0,164
	3	229	4,134	0,468	0,031	0,113

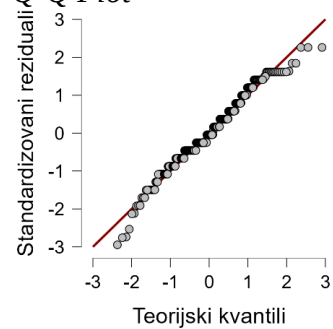
Napomena. 1 – nezadovoljni poslom; 2 – ispitanici koji ne ispoljavaju ni zadovoljstvo, ni nezadovoljstvo; 3 – zadovoljni poslom.

Prilog Dž2 – H4: normalnost raspodjele (Renzuli)

Grafikon 6

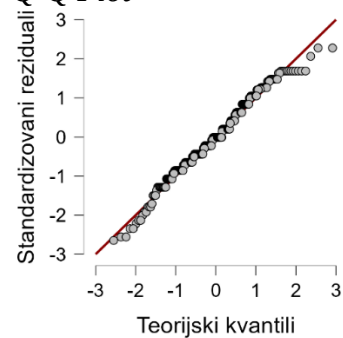
Visoke sposobnosti

Q-Q Plot

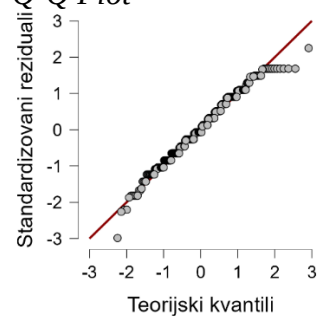
Posvećenost zadatku

Q-Q Plot

Kreativnost

Q-Q Plot

Prilog Dž3 – H4: deskriptivna statistika (Gardner)

Tabela 34

Deskriptivna statistika

Zavisna varijabla	Zadovoljsvo poslom	N	M	SD	SE	Koeficijeent varijacije
Lingvistička	1	4	4,036	1,127	0,564	0,279
inteligencija	2	47	3,739	0,863	0,126	0,231
	3	229	4,294	0,606	0,040	0,141
Logičko-	1	4	4,222	1,267	0,633	0,300
matematička	2	47	3,757	0,924	0,135	0,246
inteligencija	3	229	4,185	0,766	0,051	0,183
Vizuelno-	1	4	4,000	1,500	0,750	0,375
spacijalna	2	47	3,476	1,001	0,146	0,288
inteligencija	3	229	4,037	0,812	0,054	0,201
Muzička	1	4	4,125	1,322	0,661	0,320
inteligencija	2	47	3,124	1,213	0,177	0,388
	3	229	3,714	1,142	0,075	0,308
Tjelesno-	1	4	3,950	1,279	0,640	0,324
kinestetička	2	47	3,026	1,305	0,190	0,431
inteligencija	3	229	3,598	1,136	0,075	0,316
Intrapersonalna	1	4	3,800	1,120	0,560	0,295
inteligencija	2	47	3,651	0,775	0,113	0,212
	3	229	3,791	0,793	0,052	0,209
Interpersonalna	1	4	3,527	1,306	0,653	0,370
inteligencija	2	47	3,428	0,821	0,120	0,240
	3	229	3,874	0,887	0,059	0,229
Likovna	1	4	4,188	1,068	0,534	0,255
inteligencija	2	47	3,181	1,129	0,165	0,355
	3	229	3,682	1,122	0,074	0,305
	1	4	3,722	1,285	0,642	0,345

Prirodnjačka	2	47	2,846	0,979	0,143	0,344
inteligencija	3	229	3,580	1,085	0,072	0,303
Duhovno-	1	4	3,500	1,074	0,537	0,307
egzistencijalna	2	47	3,119	0,876	0,128	0,281
inteligencija	3	229	3,466	1,078	0,071	0,311

Napomena. 1 – nezadovoljni poslom; 2 – ispitanici koji ne ispoljavaju ni zadovoljstvo, ni nezadovoljstvo; 3 – zadovoljni poslom

Prilog Dž4 – H4: ispitivanje homogenosti (Gardner)

Tabela 35

Test jednakosti varijanse (Leveneov)

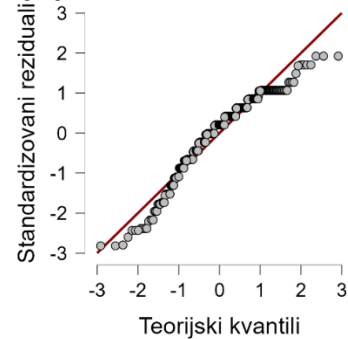
Subskala	F	df1	df2	p
Lingvistička inteligencija	8,875	2	277	< 0,001
Logičko- matematička inteligencija	3,379	2	277	0,035
Vizuelno- spacijalna inteligencija	3,162	2	277	0,044
Muzička inteligencija	0,604	2	277	0,547
Tjelesno- kinestetička inteligencija	1,645	2	277	0,195
Intrapersonalna inteligencija	0,859	2	277	0,425
Interpersonalna inteligencija	0,856	2	277	0,426
Likovna inteligencija	0,212	2	277	0,809
Prirodnjačka inteligencija	0,195	2	277	0,823
Duhovno- egzistencijalna inteligencija	1,606	2	277	0,202

Prilog Dž5 – H4: normalnost raspodjele (Gardner)

Grafikon 7

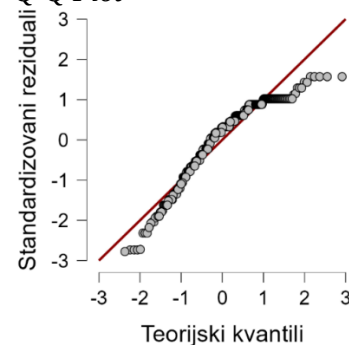
Lingvistička inteligencija

Q-Q Plot

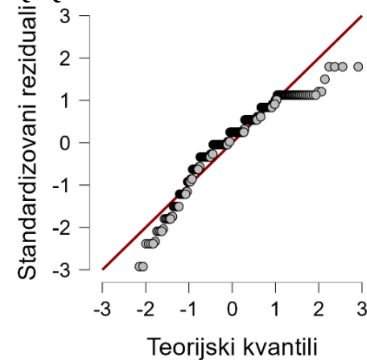
Logičko-matematička inteligencija

Q-Q Plot

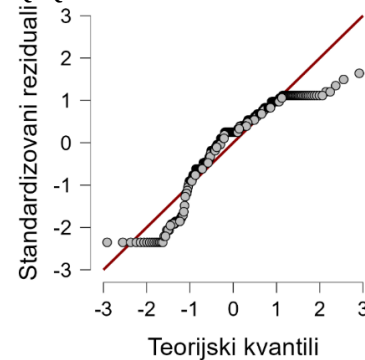
Vizuelno-spacijalna inteligencija

Q-Q Plot

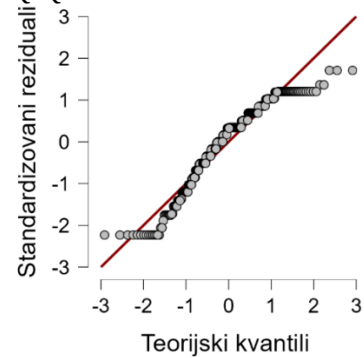
Muzička inteligencija

Q-Q Plot

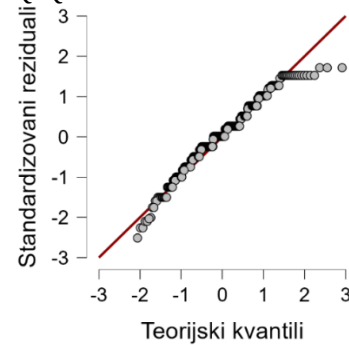
Tjelesno-kinestetička inteligencija

Q-Q Plot

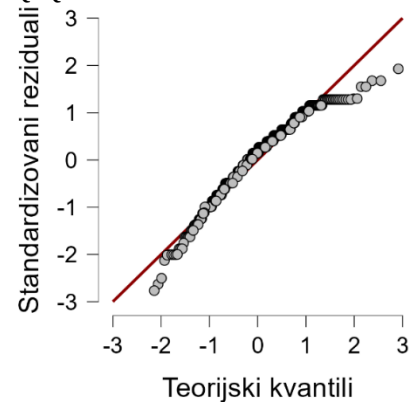
Intrapersonalna inteligencija

Q-Q Plot

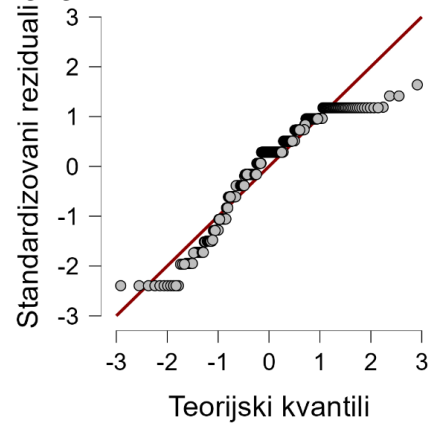
Interpersonalna inteligencija

Q-Q Plot

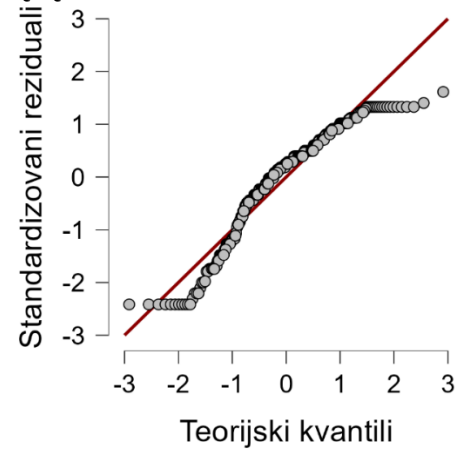
Likovna inteligencija

Q-Q Plot

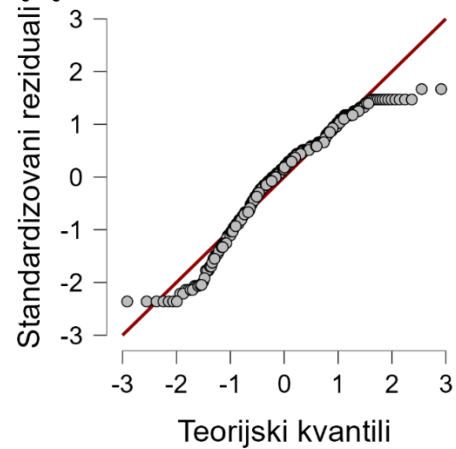
Prirodnjačka inteligencija

Q-Q Plot

Duhovno-egzistencijalna inteligencija

Q-Q Plot

Prilog Dž6 – post hoc testiranje četvrte hipoteze

Tabela 36

Post hoc komparacija

Subskala	Test			M	SE	t	P _{Tukey}
razlika							
Logičko-	Tukey	1	2	0,466	0,417	1,116	0,505
matematička			3	0,037	0,404	0,091	0,995
inteligencija		2	3	-0,429	0,128	-3,343	0,0003
Vizuelno-	Games-	1-2		0,521	0,521	0,764	0,788
spacijalna	Howell	1-3		-0,037	0,752	0,752	0,999
inteligencija		2-3		-0,558	0,156	0,156	0,002
Muzička	Games-	1-2		1,001	0,602	1,662	0,222
inteligencija	Howell	1-3		0,411	0,583	0,705	0,761
		2-3		-0,590	0,185	-3,185	0,005
Interspacijalna	Tukey	1	2	0,100	0,459	0,217	0,974
inteligencija			3	-0,347	0,445	-0,780	0,716
		2	3	-0,447	0,141	-3,163	0,005
Prirodnjačka	Tukey	1	2	0,876	0,557	1,571	0.260
inteligencija			3	0,142	0,540	0,264	0.962
		2	3	-0,733	0,171	-4,279	< 0.001

Napomena. 1 – nezadovoljni poslom; 2 – ispitanici koji ne ispoljavaju ni zadovoljstvo, ni nezadovoljstvo; 3 – zadovoljni poslom

Prilog D1 – H5: deskriptivna statistika (Renzuli)

Tabela 37

Deskriptivna statistika

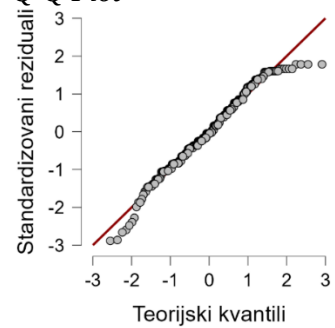
Subskala	Radni staž	N	M	SD	SE	Koeficijent varijacije
Visoke sposobnosti	0 – 10	93	4,122	0,501	0,052	0,122
	11 – 20	87	4,210	0,491	0,053	0,117
	21+	100	4,180	0,049	0,049	0,118
Posvećenost zadatku	0 – 10	93	4,078	0,491	0,051	0,120
	11 – 20	87	4,209	0,475	0,051	0,113
	21+	100	4,189	0,472	0,047	0,113
Kreativnost	0 – 10	93	4,024	0,560	0,058	0,139
	11 – 20	87	4,130	0,535	0,057	0,130
	21+	100	4,102	0,479	0,048	0,117

Prilog D2 – H5: normalnost raspodjele (Renzuli)

Grafikon 8

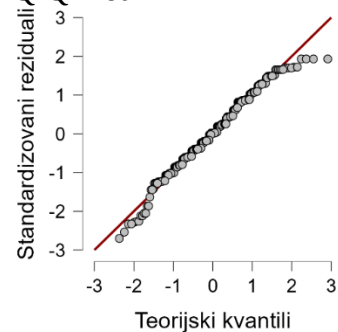
Visoke sposobnosti

Q-Q Plot

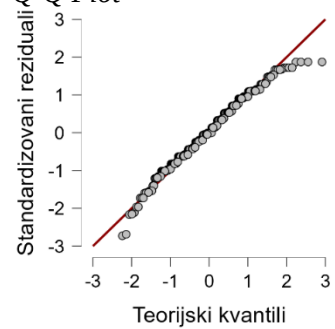
Posvećenost zadatku

Q-Q Plot

Kreativnost

Q-Q Plot

Prilog D3 – H5: deskriptivna statistika (Garden)

Tabela 38

Deskriptivna statistika

Subskala	Radni stsaž	N	M	SD	SE	Koeficijent varijacije
Lingvistička	0 – 10	93	4,167	0,668	0,070	0,163
inteligencija	11 – 20	87	4,179	0,767	0,082	0,183
	21+	100	4,240	0,641	0,064	0,151
Logičko-	0 – 10	93	4,102	0,801	0,083	0,195
matematička	11 – 20	87	4,176	0,803	0,086	0,192
inteligencija	21+	100	4,071	0,841	0,084	0,207
Vizuelno-	0 – 10	93	3,903	0,856	0,089	0,219
spacijalna	11 – 20	87	4,060	0,853	0,091	0,210
inteligencija	21+	100	3,877	0,919	0,092	0,237
Muzička	0 – 10	93	3,425	1,209	0,125	0,353
inteligencija	11 – 20	87	3,856	1,146	0,123	0,297
	21+	100	3,598	1,143	0,114	0,318
Tjelesno-	0 – 10	93	3,320	1,163	0,121	0,350
kinestetička	11 – 20	87	3,701	1,125	0,121	0,304
inteligencija	21+	100	3,512	1,237	0,124	0,352
Intrapersonalna	0 – 10	93	3,690	0,806	0,084	0,218
inteligencija	11 – 20	87	3,857	0,834	0,089	0,216
	21+	100	3,762	0,743	0,074	0,197
Interpersonalna	0 – 10	93	3,687	0,908	0,094	0,246
inteligencija	11 – 20	87	3,899	0,908	0,097	0,233
	21+	100	3,804	0,869	0,087	0,228
Likovna	0 – 10	93	3,462	1,152	0,119	0,333
inteligencija	11 – 20	87	3,747	1,149	0,123	0,307
	21+	100	3,615	1,105	0,110	0,306
	0 – 10	93	3,270	1,082	0,112	0,331

Prirodnjačka	11 – 20	87	3,651	1,068	0,115	0,293
inteligencija	21+	100	3,467	1,129	0,113	0,326
Duhovno-	0 – 10	93	3,271	1,069	0,111	0,327
egzistencijalna	11 – 20	87	3,607	0,989	0,106	0,274
inteligencija	21+	100	3,362	1,072	0,107	0,319

Prilog D4 – H5:homogenost (Gardner)

Tabela 39

Test jednakosti varijanse (Leveneov test)

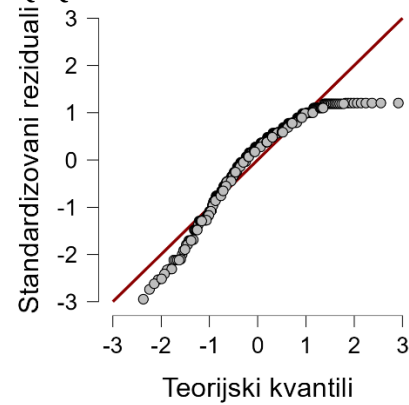
Subskala	F	df1	df2	p
Lingvistička inteligencija	1,926	2	277	0,148
Logičko- matematička inteligencija	0,271	2	277	0,763
Vizuelno- spacijalna inteligencija	0,131	2	277	0,877
Muzička inteligencija	0,693	2	277	0,501
Tjelesno- kinestetička inteligencija	0,717	2	277	0,489
Intrapersonalna inteligencija	1,693	2	277	0,186
Interpersonalna inteligencija	0,440	2	277	0,644
Likovna inteligencija	0,306	2	277	0,737
Prirodnjačka inteligencija	0,317	2	277	0,728
Duhovno- egzistencijalna inteligencija	0,540	2	277	0,583

Prilog D5 – H5: normalnost raspodjele (Garden)

Grafikon 9

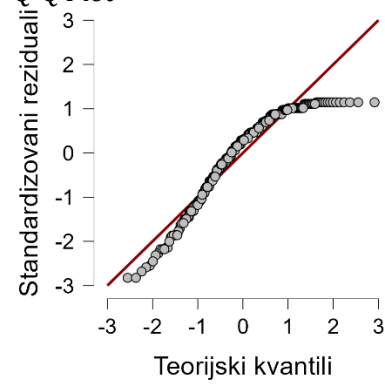
Lingvistička inteligencija

Q-Q Plot

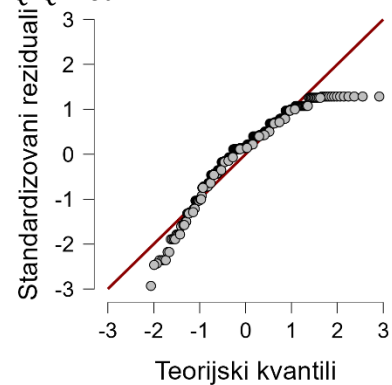
Logičko-matematička inteligencija

Q-Q Plot

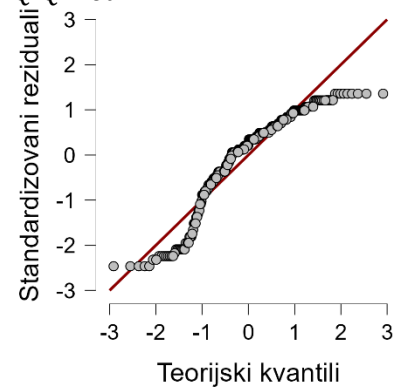
Vizuelno-spacijalna inteligencija

Q-Q Plot

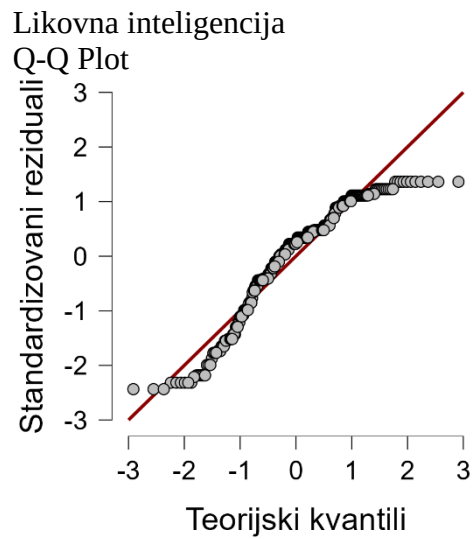
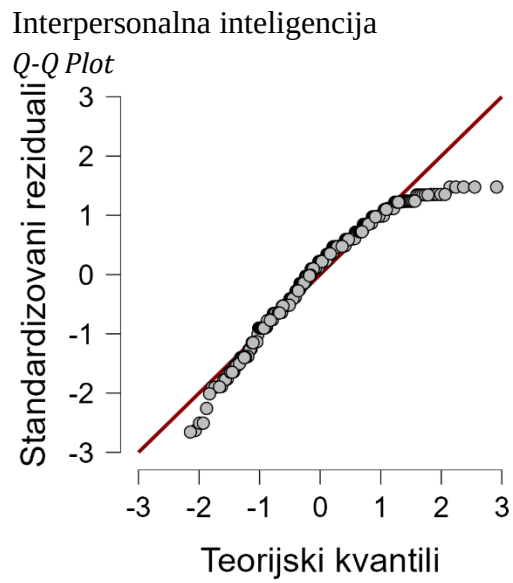
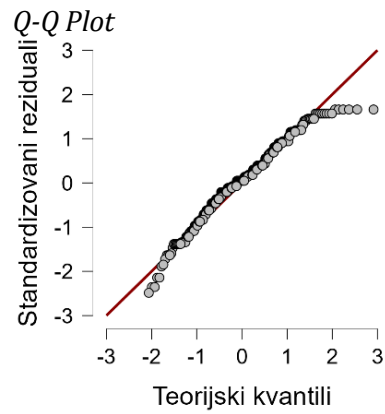
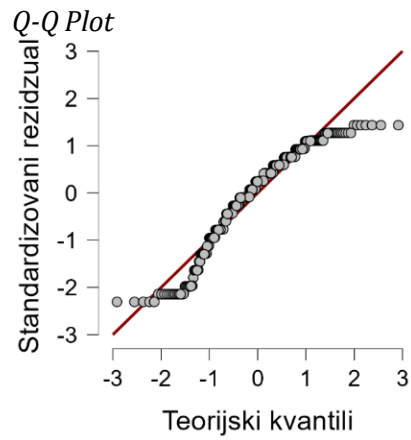
Muzička inteligencija

Q-Q Plot

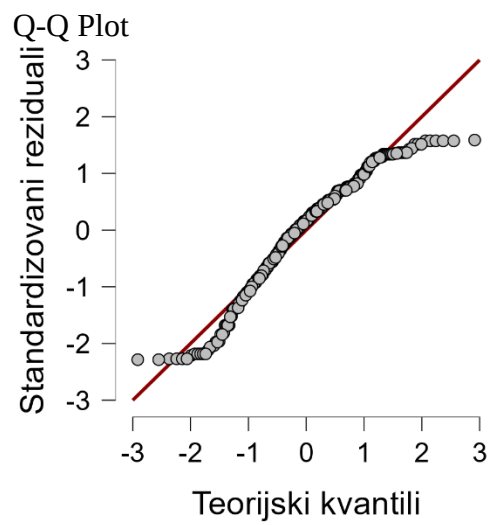
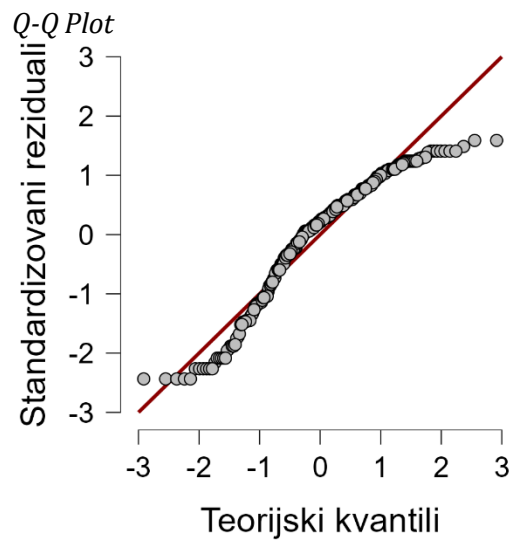
Tjelesno-kinestetička inteligencija

Intrapersonalna inteligencija

Prirodnjačka inteligencija

Duhovno-egzistencijalna inteligencija

Prilog E – kvalitativna analiza odgovora (kodovanje)

Tabela 40

Originalni odgovori

Rb	Rm	Predmet	Zadovoljstvo poslom	Radni staz	Zamislite prototip (tipičnog/e) darovitog/e učenika/ce. Kako biste ga/je opisali?
1.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Mudar(vs – opšte),koncentrisan(pz),znatiželjan(k)
2.	3	matematika, informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	21+	Znatiželjno (k), odgovorno (pz), željno znanja (pz), dijete koje od nastavnika stalno traži da mu pomogne u izučavanju novih oblasti, koje nijesu zastupljene u redovnoj nastavi (pz)
3.	3	drugi strani jezik	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	Talentovan (vs – posebne, urođene), vrijedan (pz), odgovoran (pz), posvećen (pz), uporan (pz)

4.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	Odlučan, skroman, radan(pz), talentovan(vs – posebne, urođene), maštovit(k)
5.	3	psihologija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	Dijete koje nije uključeno u društvu, ali nije ni odbačeno od njega. Povremeno se osjeća usamljeno i kao da ga niko ne razumije i ne zna razlog tome. Druga djeca ga cijene i prikazuju mu simpatije. Profesori isto. Lako se snalazi sa svakodnevnim situacijama (vs – opšte) i ne vidi problem u njima, ali ga muči to što mu brzo i dosade takvi problemi. Ima samopoštovanje ali prikazuje i poštovanje prema drugima. EQ visok. Ima razumijevanja za skoro sve situacije i ne osuđuje lako ljude (G). <i>G – personalne inteligencije (intrapersonalna i interpersonalna inteligencija)</i>
6.	2	muzički instrument/solfeđo/muzička kultura	zadovoljan/na	21+	Opisala bi kao dijete koji ulaže vremena i truda na nešto što voli (pz).
7.	2	muzički instrument/solfeđo/muzička kultura	zadovoljan/na	0 – 10	Specifično (vs – posebne)
8.	3	muzički instrument/solfeđ	zadovoljan/na	21+	Vrijedan (pz), pažljiv (G), odan (G), timski radnik (G), <u>vaspitan, uredan, tačan.....</u> <i>G – interpersonalna inteligencija</i>

		o/muzičk a kultura			
9.	3	psihologi ja	zadovol jan/na	21+	Inovativan (k), fleksibilan (k), inicijativan (k), postavlja pitanja (pz), duhovit (k)
10.	3	informati ka sa tehniko m	zadovol jan/na	0 – 10	x
11.	3	Crnogors ki- srpski, bosanski , hrvatski jezik i književn ost	zadovol jan/na	11 – 20	<u>POSEBAN/POSEBNA</u>
12.	3	biologija	nije ni zadovol jan/na ni nezadov oljan/na	0 – 10	Znatželjan (k), inteligentan (vs – opšte)
13.	3	ekonoms ka grupa predmeta	zadovol jan/na	0 – 10	Dobra memorija (vs – opšte), veoma dobra sposobnost shvatanja (vs – opšte; G ₁), razvijena emocionalna inteligencija (G ₂). Postizanje nadprosječnih rezultata (vs, pz, k) ⁶⁴ ...

⁶⁴ Postizanje natprosječnih rezultata podrazumijeva visoke sposobnosti, posvećenost zadatku i kreativnost.

					G_1 – logičko-matematička inteligencija G_2 – personale inteligencije
14.	3	fizičko vaspitanje	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Drugačiji od većine učenika.</u> Odgovoran (pz), usmjeren (pz), druželjubiv (G). G – interpersonalna inteligencija
15.	3	matematika	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	<u>Ne mogu dati odgovor na ovo pitanje jer ne postoji tipični daroviti učenik.</u>
16.	3	matematika	zadovoljan/na	21+	Vrijedan (pz), uporan (pz) i dobro povezuje date činjenice (vs – opšte; G). Koristi prethodno naučeno (vs – opšte; G) i lako prihvata novo gradivo (vs – opšte). Radoznao (k) i spreman na istraživanja (pz). G – logičko-matematička inteligencija
17.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Maštovit (k), <u>drugaciji</u>, ima svoj jasan cilj (pz), odgovoran (pz), pozdin (pz)
18.	1	razredna nastava	nezadovoljan/na	11 – 20	<u>Samodovoljan</u>, kreativan (k), inteligentan (vs – opšte), <u>emotivan</u>, maštovit (k),
19.	2	muzički instrument/solfeđ	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Povučen</u>, inteligentan (vs – opšte), umjetnički nadaren (vs – posebne, urođeno, G), <u>specifičan na svoj način</u>.

		o/muzička kultura			<i>G – muzička/lingvistička/spacijalna inteligencija</i>
20.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	11 – 20	SVJESTAN SEBE I SVOJIH KVALITETA (pz; G) <i>G – intrapersonalna inteligencija</i>
21.	3	muzički instrument/solfežo/muzička kultura	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	Kreativan (k) i <u>svoj</u> .
22.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Samostalan</u> , samouvjeren (pz), promišljen (vs – opšte), odgovoran (pz), <u>empatičan</u>
23.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Kao svestranu licnost (vs – opšte) <u>koja voli da se igra</u> .
24.	3	matematika	nije ni zadovoljan/na ni	11 – 20	Svestran (vs – opšte), inteligentan (vs – opšte) i vrijedan (pz)

			nezadovoljan/na		
25.	3	matematika, informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	21+	Znatiželjan (k), vrijedan (pz), istrajan (pz)
26.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Teško je. Može biti neobično dijete (sa neobičnom frizuram, ili odijevanjem - tipa odjeća u rok metal pank fazonu) a može biti naizgled uobičajeno dijete. Može na licu da se prepozna jedna vrsta mudrosti (vs – opšte) i intelektualne bistrine (vs – opšte). Ali smatram da nema tipični daroviti izgled. Ako na to mislite.</u>
27.	3	ekonomska grupa predmeta	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Predugačka je anketa</u>
28.	3	biologija	zadovoljan/na	21+	<u>Ima dubok pogled i širom otvorene oči</u>
29.	3	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	21+	x

30.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Mudar (vs – opšte), radoznao (k), brzo donosi zaključke (vs – opšte; G), dobro organizovan (pz), precizan u odgovorima (pz), apstraktno razmišlja (vs – opšte, G)...
					<i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
31.	2	matematika	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	x
32.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	Daroviti učenik na polju matematike je svoj (vs – posebne; G), posvećen nauci (pz), zainteresovan za materiju (pz). Nije previše vredan (urođene vs) <u>,oslanja se na intuiciju.</u>
					<i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
33.	2	biologija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	<u>svako darovito dijete je posebno,tako da ga ne mogu opisati</u>
34.	2	hemija	zadovoljan/na	0 – 10	Koji uči za znanje, a ne za ocjenu (pz). Koga interesuju vannastavne aktivnosti (pz). I kojeg interesuje dosta različitih oblasti (pz).

35.	2	muzički instrume nt/solfeđ o/muzick a kultura	zadovol jan/na	0 – 10	učenik koji je zainteresovan za istraživanje (pz), rad (pz), prihvatanje savjeta u radu (pz). Maštovit učenik (k), zainteresovan za nauku i umjetnost (pz; G). <i>G – vizuelno-prostorna/muzička inteligencija</i>
36.	2	likovna kultura/li kovna grupa predmeta	zadovol jan/na	21+	Radoznao (k), kreativan (k), <u>svoj...</u>
37.	2	fizika	zadovol jan/na	0 – 10	Ne bih mogao da dam kratak odgovor na to pitanje.
38.	2	biologija	zadovol jan/na	0 – 10	Originalan (k), maštovit (k), sa smislom za humor (k), dobro rezonuje (vs – opšte; G ₁), brzo razmišlja (vs – opšte; G ₁), lider (G ₂), sazaljiv (G ₂), samosvjesan (G ₃), <u>optimista</u> , vješt u fizičkim aktivnostima (vs – posebne; G ₄), sa širokim fondom riječi (vs – opšte, G ₅), informisan o različitim temama (pz; G ₅), umetnički nadaren (vs – posebne, urođeno; G ₆)... <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G₂ – interpersonalna inteligencija;</i> <i>G₃ – intrapersonalna inteligencija</i> <i>G₄ – tjelesno-kinestetička inteligencija</i> <i>G₅ – lingvistička inteligencija</i>

					<i>G₆ – vizuelno-prostorna/muzička inteligencija</i>
39.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	<u>Normalo, vaspitano dijete.</u>
40.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	11 – 20	učenik koji je kreativan (k), <u>inovativan</u> , dobar logičar (vs – opšte; G), svestran (vs – opšte).. <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
41.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	11 – 20	Radoznao (k), spreman za kontinuirano učenje (pz), istraživanje (pz) i promišljanje (vs – opšte; G ₁), vješt u pisanom (vs - posebne; G ₂). i govornom izražavanju (vs - opšte; G ₂). <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G₂ – lingvistička inteligencija</i>
42.	2	muzički instrument/solfeđo/muzička kultura	zadovoljan/na	11 – 20	Orginalan (k), maštovit (k), duhovit (k)
43.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na	21+	<u>Nemam predubjeđenja</u>

			ni nezadovoljan/na		
44.	2	biologija	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Bezvoljan, bezciljan i nezaineresovan</u>
45.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	Radoznao (k), zainteresovan za nauku (pz), disciplinovan (pz), koncentrisan (pz), dobro organizovan (pz), <u>vedrog duha</u> , druželjubiv (G), <u>nenametljiv</u> , duhovit (k) <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
46.	1	razredna nastava	nezadovoljan/na	11 – 20	<u>Čarobno</u>
47.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Snalažljiv (vs – opšte)
48.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Inteligentan (vs – opšte),komunikativan (G), radoznao (k)
49.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Radoznao (k) i svjestan sebe (G ₁) i svijeta oko sebe (G ₂). <i>G₁ – intrapersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – interpersonalna/naturalistička inteligencija</i>

50.	2	istorija, geografija	zadovoljan/na	21+	Svestran (vs – opšte),inovativan (k)
51.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Inteligentan (vs – opšte) i kreativan (k).
52.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Odgovoran (pz), radan (pz), <u>uredan</u> , znatiželjan (k)...
53.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Sposobnost logickog zaključivanja (vs – opšte; G_1), bogatstvo rječnika (vs – opšte; G_2) , radoznalost (k), sposobnost brzog zapažanja (vs – opšte, G_1) zainteresovanost za svijet oko sebe (k; G_3) , lakoća pamćenja i učenje (vs – opšte)...
					G_1 – logičko-matematička inteligencija;
					G_2 – lingvistička inteligencija;
					G_3 – egzistencijalna/naturalistička inteligencija
54.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	...
55.	3	medicinska grupa predmeta	zadovoljan/na	21+	znatiželjan (k), talentovan za određenu oblast (vs – posebne, urođene) , kreativan (k), originalan (k), uporan (pz).analitičan (vs – opšte; G)
					G – logičko-matematička inteligencija
56.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	0 – 10	Kao nekog ko je za neku oblast posebno darovit (vs – posebne, urođene), <u>a u drugim predmetima i ne iskazuje baš fantastične rezultate.</u>

57.	2	geografija	zadovoljan/na	21+	<u>Sveznaliza</u>
58.	2	matematika	zadovoljan/na	21+	Kincentrisan (pz) i uporan (pz)
59.	2	muzički instrument/solfedžo/muzička kultura	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Pravo biće, a ne nesvjesni prototip</u>
60.	2	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	11 – 20	nadaren (urođene vs),svestran (vs – opšte)
61.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	pametna (vs – opšte)
62.	2	geografija	zadovoljan/na	0 – 10	zainteresovan (pz)
63.	2	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	Zainteresovan (pz) i uporan (pz)

64.	2	matemati ka	zadovol jan/na	21+	zainteresovan (pz)
65.	2	fizičko vaspitanj e	zadovol jan/na	0 – 10	Uporan (pz), radoznao (k),
66.	2	fizičko vaspitanj e	zadovol jan/na	11 – 20	Istrajan (pz), zainteresovan (pz),uporan (pz)
67.	2	fizičko vaspitanj e	zadovol jan/na	11 – 20	snalažljiv (vs – opšte), zainteresovan (pz),uporan (pz)
68.	2	muzički instrume nt/solfeđ o/muzick a kultura	zadovol jan/na	0 – 10	Istrajan (pz),uporan (pz), snalažljiv (vs – opšte)
69.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	zainteresovan (pz), uporan (pz),istrajan (pz)
70.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	radoznao (k), uporan (pz)
71.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	<u>radoznao, uporan</u> (=70)
72.	2	engleski jezik	zadovol jan/na	21+	Istrajan (pz)

73.	2	drugi strani jezik	zadovoljan/na	0 – 10	zainteresovan (pz), svestran (vs – opšte)
74.	2	istorija	zadovoljan/na	0 – 10	uporan (pz), zainteresovan (pz), znatiželjan (k)
75.	2	muzički instrument/solfeđo/muzička kultura	zadovoljan/na	0 – 10	učenik koja ima široka interesovanja (pz), želju za učenjem (pz), samodisciplinu (pz), intrinzičnu motivaciju (pz), talenat za nekoliko nepovezanih stvari (vs – posebno, urođeno).
76.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Kao nekoga ko ima dobar temelj u obrazovanju (pz), umije smisljeno fa promišlja (vs – opšte; G_1), samostalno nadograđuje svoje znanje (vs – posebne; pz), posvećen (pz), znatiželjan na pravi način (k), vodi računa o drugima i njihovim potrebama (G_2), poštuje kulturu dijaloga (G_2), želi da bude koristan sebi, drugima, društvu (G_3, G_4), <u>strpljiv je</u> i usredsređen (pz), ima želju da od drugih nauči (pz), a i on, u okviru svojih mogućnosti, da podučiti druge (G_2), ne da bi pokazao svoju superiornost, već zato što mu je stalo do opšteg napretka (G_4)... G_1 – logičko-matematička inteligencija; G_2 – interpersonalna inteligencija; G_4 – intrapersonalna inteligencija; G_4 – duhovno-egzistencijalna inteligencija;

77.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Maštovan/anka (k)
78.	3	likovna kultura/likovna grupa predmeta	zadovoljan/na	21+	<u>Voli svoj odabir škole</u>
79.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	Otvoren za nove ideje (k), otkriva nove ideje (k), kreativan (k), nekomformista (k)
80.	2	informatika sa tehnikom	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Razumije trenutnu stvarnost a u svim novim problemima se snalazi i ima rešenje za sve (vs – opšte; G_1 , G_2). G_1 – duhovno-egzistencijalna; G_2 – logičko-matematička inteligencija
81.	2	drugi strani jezik	zadovoljan/na	21+	Одговоран(рз),предузимљив(рз), <u>ваљан</u> ,сконцентрисан(рз),упоран(рз),мотивисан(рз)...

82.	3	ekonomska grupa predmeta	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Veseo</u>
83.	3	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	Brzo usvaja nove informacije (vs – opšte) - Lako pamti nove informacije (vs – opšte) - Zna da čita prije ostale djece (vs – posebne; G_1) - Pokazuje velike matematičke sposobnosti - Postiže visoka postignuća (vs - posebne; G_2) - Brzo završava zadatke u toku časa (pz) G_1 – lingvistička inteligencija; G_2 – logičko-matematička inteligencija
84.	3	istorija	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Veseo</u> , sa dobrim smislom za humor (k) sa ogromnom željom za radom (pz) i saznavanjem (pz).
85.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	maštovito (k), kreativno (k), nekomformista (k)
86.	3	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	21+	Znatiželjan (k), radoznao (k), <u>racionalan</u> , maštovit (k)...

87.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	<u>Neobičan</u>
88.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Zbunjen u masi istih. Često neshvaćen.</u>
89.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	Bistar (vs – opšte), originalan (k), <u>samostalan</u> , <u>hrabar</u> , kreativan (k), inovativan (k), empatičan (G), istrajan (pz), prilagodljiv (vs – opšte)...
					<i>G – interpersonalna inteligencija</i>
90.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	Intelligentan (vs – opšte), sosoban (vs – opšte)
91.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	0 – 10	Ima kritičko misljenje (k), pokazuje veliko interesovanje kako za određenu temu (pz), tako i za neke druge teme koje nemaju međusobnu vezu (pz).Lako povezuje činjenice (vs – opšte; G), izvodi zaključke (vs - opšte; G).
92.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski	zadovoljan/na	11 – 20	Empatičan (G),originalan (k) i sistematican u radu (pz)
					<i>G – interpersonalna inteligencija</i>

		jezik i književnost			
93.	3	sociologija	zadovoljan/na	11 – 20	Orginalna (k), jedinstvena (k), neponovljiva ličnost (k).
94.	3	fizičko vaspitanje	zadovoljan/na	11 – 20	Svestran (vs – opšte)
95.	2	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	Nema strah od nekonvencionalnih zadataka (k).Uporan je da ih riješi (pz).Ne očekuje nagradu za urađeno,već se raduje što je dokazao da može (pz).
96.	2	engleski jezik	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Znatiželjan (k) sa sposobnošću uvezivanja znanja iz različitih oblasti u primjenljivu cjelinu (vs – opšte; G). <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
97.	2	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	21+	Radoznao (k), uporan (pz), oštrouman (vs – opšte),...
98.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	0 – 10	<u>Loše ponašanje, slab rječnik, nepoštovanje, slaba komunikacija...</u>

99.	2	drugi strani jezik	zadovoljan/na	21+	<u>Kao izraženo duhovno biće</u>
100.	3	matematika	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	Vrijedan (pz), temeljan (pz), svestran (vs – opšte)
101.	3	turistička grupa predmeta	zadovoljan/na	11 – 20	x
102.	3	ekonomska grupa predmeta	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	RADOZNALO (k), IZNAD PROSJEČNA INTELIGENCIJA (vs – opšte)
103.	3	ekonomska grupa predmeta	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	Darovit učenik treba da je maštovit (k), elokventan (vs – opšte; G_1), načitan (pz; G_1), da ga intresuju razne životne teme (pz; G_2). Učenk treba da bude vrijedan (pz), pažljiv (pz), uporan (pz), ambiciozan (pz) i da prati na času (pz). G_1 – lingvistička inteligencija G_1 – duhovno-egzistencijalna inteligencija

104.	3	istorija	zadovoljan/na	0 – 10	x
105.	3	psihologija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	- INTELIGENTAN (vs – opšte), RADOZNAO (k), BRZO ZAKLJUČUJE (vs – opšte; G₁), IZGRAĐEN IDENTITET (G₂), <u>REALISTIČAN</u>, EMPATIČAN (G₃) <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija</i> <i>G₁ – intrapersonalna inteligencija</i> <i>G₃ – interpersonalna inteligencija</i>
106.	3	sociologija	zadovoljan/na	11 – 20	Elokventan (vs – opšte; G) ,istrajan (pz) ,<u>praktičan</u> (<u>vs</u> – posebne) ,<u>racionalan</u>... <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i>
107.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Sve gorenavedene stavke bar u nekom postotku da su prisutne u učeniku (vs; pz; k)
108.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	Istrajno (pz) ,<u>dobro i pošteno dijete</u> koje racionalno donosi zaključke (vs – opšte; G); <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
109.	3	geografija	zadovoljan/na	11 – 20	Voli sport (G₁), muziku (G₂), uživa u čitanju knjiga koje se bave temama kao što su smisao života, kosmosa, arhitektonskih čuda i slično (G₃, pz). <i>G₁ – tjelesno-kinestetička inteligencija;</i> <i>G₂ – muzička inteligencija;</i>

					<i>G₃ – duhovno-egzistencijalna inteligencija</i>
110.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	<i>Посједује јако развијено логичко мишљење (vs – опште; G₁), повезује знања из различитих области (vs; G₁). Воле да уче и ништа им није мука (pz). Брзо памте (vs – опште). Креативни (k), пуни енергије и лаки на ноге (G₂). <u>Не смета им да буду сами а у друштву су лидери (G₃).</u> <u>Каналишу добру енергију других на корист заједнице.</u> <u>Имају јасну представу о томе шта желе од себе и других .</u></i> <i>G₁ – logičko-matematička nteligencija;</i> <i>G₂ – tjelesno-kinestetička inteligencija;</i> <i>G₃ – interpersonalna inteligencija;</i>
111.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Odgovoran (pz), <u>dosljedan</u>, precizan (pz), maštovit (k), kreativan (k), radan (pz), istrajan (pz), komunikativan (G), empatičan (G) <i>G – interpersonalna inteligencija;</i>
112.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	0 – 10	Zaintresovano za nastavu (pz) i samo pronalazi dodatne informacije (pz; vs – posebne), u toku nastave postavlja pitanja smisleno (pz; vs – opšte; G)

113.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	x
114.	2	hemija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	<u>Ljudsko biće koje se razlikuje od drugih. U suštini nema vremena za druge, a čak i za sebe. Predan onome što mu je Bog dao.</u> (vs – urođeno) Ispunjenim ga čini istraživanje (pz).
115.	2	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	0 – 10	Daroviti učenici su najaktivniji u posebnim odlastima koje ih interesuju i tu pokazuju veliko interesovanje (pz).
116.	2	geografija	zadovoljan/na	0 – 10	Brzo usvaja jezik (vs – opšte; G₁), bogat rečnik (vs – opšte; G₁), <u>brzo priča</u>, stalno postavlja pitanja (pz), logično misli (vs – opšte; G₂), stalno istražuje (pz), pun energije (G₂), <u>spava manje</u>, dobra memorija (vs – opšte), lako i brzo uči (vs – opšte), rešava problem (vs – opšte; G₃) <u>Pozitivan je</u>, uvek korak unaprijed od drugija (vs – opšte, G₃), kreativan (k), maštovit (k), ima dobre liderske sposobnosti (G₄), <u>malo osetljiv</u> <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – tjelesno-kinestetička inteligencija;</i> <i>G₃ – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G₄ – interpersonalna inteligencija;</i>

117.	2	biologija	zadovoljan/na	21+	x
118.	2	matematika, informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	11 – 20	x
119.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Marljiv (pz) , vrijedan (pz) , <u>uredan</u> ...
120.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	x
121.	2	engleski jezik	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	<u>Univerzalan</u> , fleksibilan (k) i veoma maštovit (k)
122.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Dijete širokih intresovanja (pz) i spremno da istražuje (pz).
123.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	<i>Darovit učenik je sposoban da dođe do kreativnog rešenja problema (k). Zaintresovan je za određene</i>

					<i>teme I rado traži (pz) i pronalazi informacije o toj temi (vs – posebna). Uživa u kreativnom radu (k).</i>
124.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	<u>Prepoznatljiv po liku i posebnostima duha, tananosti i pronicljivosti (vs – opšte)</u>
125.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Svoj, kreativan (k), poseban i istančanog duha.</u>
126.	2	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	0 – 10	Natprosječno inteligentno dijete (vs – opšte) koje pokazuje sklonosti ka umjetnosti (G_1) i očuvanju životne sredine (G_2). Ali ima razvijenu logiku za rješavanje logičkih zadataka (vs – opšte; G_3). G_1 – likovna/muzička/lingvistička inteligencija (bilo koja vrsta umjetnosti); G_2 – naturalistička i duhovno-egzistencijalna inteligencija; G_3 – logičko-matematička inteligencija;
127.	2	hemija	zadovoljan/na	0 – 10	Kao učenika koji se interesuje za vannastavne aktivnosti (pz), koja se služi različitim izvorima saznanja da bi nadogradili svoje znanje iz određenog predmeta (pz; vs – posebne).

128.	2	drugi strani jezik	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	Postavlja neuobičajna (k) i originalna pitanja (k). Zadatak rješava i prije nego što je postavljen do kraja (vs – opšta; G). Rješava zadatke na standardan (vs), ali i na svoj način (k)...
					<i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
129.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	Dobar je i u prirodnim i društvenim naukama (vs – opšte); zainteresovan za pohađanje različitih sekcija (pz); uspjesan u školskim i drugim takmicenjima (vs; pz); često prisutan kao učesnik na školskim priredbama (pz); voli da čita (pz; G); duhovit (k); maštovit (k); kreativan (k)...
					<i>G – lingvistička inteligencija</i>
130.	2	istorija, geografija	zadovoljan/na	21+	Pokazuje veće intresovanje za određene teme (pz). Posjeduje veliki broj informacija o određenoj temi (pz; G ₁). Shvata temeljna načela i pravila (vs – opšte; G ₂). Sposobno je da dođe do pametnog rešenja (vs – opšte, G ₂). Shvata uzročno-posledične veze (vs – opšte; G ₂). Iznosi svoje stavove, sudove (k). Koristi tehnološka dostignuća (vs – posebne). Ima sposobnost prenošenja znanja (vs – posebne).
					<i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
131.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Uživa u čitanju (pz, G ₁), slobodan u opisivanju svojih doživljaja i shvatanju okoline (k). Spontan, neposredan, otvoren, spreman za prihvatanje novih

					<i>i drugačijih mišljenja i shvatanja (k). Ispituje (pz), analizira (vs – opšte; G₂) i iznosi svoja zapažanja (k).</i> <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
132.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Brzo razmišljanje (vs – opšte; G), želja za nadmetanjem (k), divergentno razmišljanje (k), rješavanje nestandardnih zadataka (k), <u>samostalnost u radu...</u> <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
133.	2	hemija	zadovoljan/na	21+	x
134.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	<u>To je moje dijete. :)</u>
135.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	<i>Brzo shvata (vs – opšte, G), razmišlja (vs – opšte; G), daje kreativne (k) i precizne odgovore (vs – opšte), stvara asocijacije i korelacije sa drugim temama, nastavnim predmetima (vs – opšte, G); ima želju za razvijanjem i podspješivanjem svog znanja (pz); postavlja pitanja nastavniku (sarađuje) u vezi sa svim sto ga intresuje (pz), daje kritičan sud (pz)...</i> <i>G - logičko-matematička inteligencija</i>
136.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Darovito dete brzo povezuje naučene podatke (vs – opšte; G). Ostaje dugo koncentrisano (pz), uranom

					vremenu otkriva uzrok i posledicu (vs – opšte; G). <u>Često su emotivno osetljiviji.</u> <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
137.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Kao učenika koji je predan u rješavanju zadataka koji su u domenu njegovog interesovanja (pz). Stalno ga zanima zašto i kako (k). Kao neko ko ima sposobnost davanja velikog broja originalnih ideja (k). Shvatanje uzročno posljedičnih veza (vs – opšte; G). Kao učenik koji konstantno daje originalne i neobične odgovore (koristi se jedinstvenim odgovorima i neobičnim načinima rješavanja zadataka) (k) <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
138.	2	biologija	zadovoljan/na	11 – 20	<i>učenik/ca sklon/a kako analizi, tako i sintezi (vs – opšte; G). Sposoban/na kritičkom razmišljanju i logičkom zaključivanju (vs – opšte; G). Ima sposobnosti primjene stečenog u novim situacijama (vs – opšte; G), <u>sklon/a samostalnom radu i zaključivanju.</u></i> <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
139.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Kao nekog ko je protkan znanjem iz različitih životnih oblasti (pz), ali usredsređen na njegov centar interesovanja (pz). Nekog ko je spreman da steceno znanje prenese i primjeni u konkretnim situacijama (vs – posebne). Kao kreatora i inovatora novih ideja (k).

140.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Maštovitog (k), kreativnog (k), originalnog (k) koji na određene teme i problematike daje jedinstvena, autentična viđenja i rješenja (k). Ne boji se biti drugačiji (k), sposobnost da stečena znanja prenosi iz jedne sfere u drugu (vs – opšte; G₁) i da zna kritički da promišlja i rezonuje pojmove (G₂) i pojave (vs – opšte; G₁). <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G₂ – lingvistička inteligencija</i>
141.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Elokventan (vs – opšte, G₁). Pametan (vs – opšte). Posjeduje radne navike (pz). Ima široka interesovanja za mnoge oblasti (pz). Ima sjajno pamćenje (vs – opšte) i izvrsnu pažnju (pz). Mudro rješava probleme (vs – opšte; G₂) i posjeduje kritičko mišljenje (vs – opšte; G₂). <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
142.	1	razredna nastava	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	?
143.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	Mudro (vs – opšte). Elokventno (vs – opšte; G₁). Izgrađenih radnih navika (pz). Druželjubljivo/Humano (G₂). Širokih interesovanja

					(pz). Dobrog pamćenja (vs – opšte) i posjeduje dobru koncentraciju/pažnju (vs – opšte). Da dobro rješava probleme i da umije da razmišlja (kritičko mišljenje). (vs – opšte; G₁) <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – interpersonalna inteligencija</i>
144.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	Kao radoznalog (k), lucidnog (k), sa smislom za humor (k), a sa druge strane sposobnog da ozbiljno procjenjuje situaciju (vs – opšte) Uklapa se u društvo (G) <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
145.	3	biologija	zadovoljan/na	0 – 10	učenik/ca koji/a pokazuje interesovanja za autentične i drugačije oblasti (pz; k), neobično pristupa rješavanju zadataka (k), ispoljava interesovanja na drugačiji način (k), <u>samozadovoljno, introvertnije</u>. Ima vrlo dobre performanse za određenu oblast <u>ali zato se teže uklapa u nekim redovnim aktivnostima</u> (vs – posebne) .
146.	3	psihologija	nije zadovoljan/na ni	11 – 20	<u>Nisam sigurna da je moguće zamisliti ili misliti o prototipu darovitog učenika.</u>

			nezadovoljan/na		
147.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	/
148.	3	matematika	zadovoljan/na	21+	<u>/ Primedba: Anketa sadrži previse pitanja.</u>
149.	3	istorija	zadovoljan/na	21+	<u>Usamljen u društvu svojih vršnjaka.</u>
150.	3	istorija, geografija	zadovoljan/na	21+	zainteresovan (pz), formiran (G_1), predan (pz), samostalno izvodi zaključke (vs – opšte; G_2) G_1 – intrapersonalna inteligencija; G_2 – logičko-matematička inteligencija
151.	3	matematika	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	Logički zaključuje (vs – opšte; G), svestrana je ličnost (vs – opšte), ali i pokazuje upornost pri izradi nekog projekta/zadatka (pz) i kreativno razmišljanje (k). G – logičko-matematička inteligencija

152.	3	hemija	zadovoljan/na	0 – 10	x
153.	3	istorija, geografija	zadovoljan/na	21+	Prototip darovitog učenika – bistro dijete (vs – opšte; G), zna odgovore (pz), zainteresovanost (pz), dobro pamti (vs – opšte), lako uči (vs – opšte), pažljivo sluša (pz). <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
154.	3	latinski jezik	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	Radoznao/la (k), informisan/a (pz, G₁), duhovit/a (k), kreativan/na (k), marljiv/a (pz), sklon/a dubokom promišljanju (vs – opšte; G₂), pragmatičan/čna (vs – posebne), <u>selektivan/vna u izboru prijatelja</u>, praktičan/čna (vs – posebne). <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – duhovno-egzistencijalna inteligencija</i>
155.	3	psihologija	zadovoljan/na	21+	<i>Показује изванредне способности (резоновање (vs – opšte; G₁), учење (vs – opšte)) или компетенције (видљиве способности или постигнућа у једном или више домена (vs – opšte ili posebne, urođeno), (нпр математика (G₁), музика (G₂), језик (G₃)) или сензомоторних способности (нпр. сликање (G₄), плесање (G₅), спорт (G₅)).</i> <i>G₁ – logičko-matematička nteligencija;</i> <i>G₂ – музичка inteligencija;</i> <i>G₃ – lingvistička inteligencija;</i>

					<i>G₄ – specijalna inteligencija</i> <i>G₅ – tjelesno-kinestetička inteligencija;</i>
156.	3	medicinska grupa predmeta	zadovoljan/na	0 – 10	Vrijedan (pz), radan učenik (pz) sa izraženom potrebom da učestvuje u unapređenju svojih vještina (pz; vs – posebne) i interesovanja , podstiče kreativnost (k).
157.	3	Crnogorski-srpski, bosanski , hrvatski jezik i književnost	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	učenik koji ima razvijene kreativne (k), umjetničke (vs – posebne; G) i intelektualne sposobnosti (vs – opšte); drugačije doživljavaju svijet u odnosu na vršnjake (k), <u>često su socijalno izolovani, svojom voljom;</u> postavljaju hiljadu pitanja (k)... Pametni (vs – opšte) <u>ali i dekoncentrisani, u „svom svijetu”...</u> <i>G – lingvistička/muzička/specijalna inteligencija</i>
158.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	0 – 10	<i>Darovit učenik je neko ko posjeduje talenat za određenu oblast , izdvaja se od drugih po tom talentu (vs – posebne), svom izražavanju (vs – opšte; G) i ponašanju.</i> <i>G - lingvistička inteligencija</i>
159.	3	ekonomska grupa predmeta	zadovoljan/na	0 – 10	Tipičan primjer jednog darovitog učenika opisala bih ga kao osobu koja ima mnogo više ambicija u odnosu na djecu koja su njegovi vršnjaci (pz)
160.	3	matematika	nije ni zadovoljan/na	0 – 10	/

			ni nezadovoljan/na		
161.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	0 – 10	učenika koji zna šta hoće da bude u životu (pz) i koji je spreman da odgovori na sve izazove (pz).
162.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	0 – 10	x
163.	3	fizičko vaspitanje	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	Odgovoran (pz), vrijedan (pz), ima dobro zapažanje (vs – opšte), voli čitati (G_1), brine za druge (G_2) omiljen je (G_2), sposoban za rješavanje problema (vs – opšte), brzo uči (vs – opšte), ima dobro pamćenje (vs – opšte), koncentraciju (pz). <i>G_1 – lingvistička inteligencija;</i> <i>G_2 – interpersonalna inteligencija</i>
164.	3	fizičko vaspitanje	zadovoljan/na	11 – 20	Zainteresovan (pz), motivisan (pz), posvećen (pz), uporan (pz), istrajan (pz), izuzetan (vs – opšte)

165.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	– <u>SVOJE</u>; KRATIVNO (k); IMA SKLONOSTI KA APSTRAKTNOM MISLJENJU (vs – opšte; G₁); RADOZNALO; NAGLASENA JE DUHOVNA DIMENZIJA LICNOSTI (G₂) <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G₂ – duhovno-egzistencijalna inteligencija</i>
166.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Darovit učenik je usmjeren na određene oblasti i duboko zainteresovan za specifičnosti (pz): <u>Iako primjećuje okolinu</u>, prioritet za njega su njegova saznanja i napredak (pz); otkrivanje smisla (G₂) i suštine onoga čime se bavi (pz; vs – opšte/G₃). <i>G₁ – duhovno-egzistencijalna inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
167.	3	ekonomska grupa predmeta	zadovoljan/na	0 – 10	Brz u izradi zadataka (vs – opšte), zainteresovan za dodatne informacije raznoraznih oblasti, mimo materijala iz knjiga (pz; vs – posebne). Posjeduje veliki broj informacija i opštu informisanost (pz; G₁) ,sposobnost da dosadašnje stečeno znanje iz jedne oblasti upotrijebi u drugoj (vs – opšte; G₂). Iskazuje snažan osjećaj za konkretne teme/brojeve/zadatke (vs – posebne; G₁). <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>

168.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	0 – 10	Sklonost apstraktnom razmišljanju (vs – opšte; G₁), maštovitost (k), snalažljivost (vs – opšte), brzo razmišljanje (vs – opšte) i snalaženje u novim situacijama (vs – opšte, k) , nove ideje (k), ambicioznost (pz), <u>samostalnost</u>, originalnost (k), energicnost (G₂). <i>G₁ – logičko-matematička inteligencija</i> <i>G₂ – tjelesno-kinestetička inteligencija</i>
169.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	učenik je znatiželjan (k), uporan (pz), daje neobične odgovore (k), postavlja neuobičajena pitanja (k), uživa u čitanju knjiga koje mu daju širinu razmišljanja o različitim životnim pitanjima (pz; G); <i>G – duhovno-egzistencijalna inteligencija</i>
170.	2	fizičko vaspitanje	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	<i>знатижељан</i> (k), <i>проницљив</i> (vs –opšte), <i>талентован</i> (vs – posebne, urođeno), <i>радан</i> (pz), <i>дисциплинован</i> (pz)
171.	2	istorija	zadovoljan/na	0 – 10	<i>Темељно</i> (pz), <i>сконцентрисано</i> (pz) и <i>вриједно дијете</i> (pz), <i>упорно у остваривању циља</i> (pz). <u><i>Усмјеравати га на наставни предмет за који показује афинитет</i></u> (pz) <u><i>и студиозно радити са</i></u>

					<u>њим/њом. Такво дијете треба да буде поштено и емпатично (G). Пружити му сталну подршку.</u> <i>G –interpersonalna inteligencija</i>
172.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	<i>Ima razna intresovanja (pz), a postojan i temeljan prilikom rada i upijanja znanja (pz) koja zna da pokaze na vise nacina (k).</i>
173.	2	istorija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	x
174.	2	geografija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	x
175.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	x
176.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	x

177.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	x
178.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	21+	Znatiželjan (k) , aktivan (pz), spreman na saradnju (pz) , ima cilj (pz), uporan (pz),
179.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	21+	Napredan vokabular (vs – opšte; G₁), informisan (pz;G₁), zainteresovan i uporan u prikupljanju činjenica vezanih za različite teme (pz; vs – posebne), koncentrisan (pz), motivisan (pz), postavlja često pitanja (pz), ima svoj stav (k), razvijeno logičko prosuđivanje (vs – opšte; G₂), razvijeno kritičko mišljenje (k), razvijen takmičarski duh (k)... <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
180.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	21+	Radoznao (k), kreativan (k), maštovit (k), aktivan (pz), uporan (pz), inovativan (k), originalan (k), komunikativan (G)... <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
181.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	<u>Neposredan</u>, komunikativan (G), <u>mozda neobicnog izgleda...</u> <3 Pozdrav!!! <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
182.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	11 – 20	x

183.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Koncentrisan (pz), lider (G ₁), posjeduje informacije o sferama interesovanja (pz; G ₂), motivisan (pz), <u>strpljiv</u> , uporan (pz), vispren (vs – opšte) <i>G₁ – interpersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – lingvistička inteligencija</i>
184.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	x
185.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Ne postoji prototip, niti tipicni daroviti učenik.
186.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	<u>Otvoren</u> , slobodouman (k), <u>taktican</u> , originalan (k), samouvjeren (pz), motivisan (pz)...
187.	2	hemija	zadovoljan/na	0 – 10	<i>Пажљиво ради задатке (pz), висок ниво концентрација (pz) и преданост у раду (pz). Дио је наслеђе, рад је оно што издваја даровитог ученика из масе (vs – urođeno + srećeno).</i>
188.	2	matematika	nije ni zadovoljan/na ni	0 – 10	x

			nezadovoljan/na		
189.	2	biologija	zadovoljan/na	21+	x
190.	2	geografija	zadovoljan/na	0 – 10	Prototip darovitog učenika je kombinacija više navedenih stavki, bez obzira da li je ekstrovertna ili introvertna osoba. Nema prototipa. Nisu uvijek najočiglednija djeca najdarovitija. Treba ohrabriti i dati šansu i tihima, bučnima, naigled nezainteresovanim, pa čak i sa poteškoćama u učenju. Marljivu (pz) i dobru djecu, koja možda i nemaju neki „posban talenat ohrabriti (vs – posebne, urođeno), usmjeriti i oni iz želje i rada bivaju nadareni (vs)
191.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Aktivno učestvuje u svim nastavnim aktivnostima (pz), <u>spreman i sposoban za kolektivni rad.</u>
192.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	Veoma snalažljiv (vs – opšte) i aktivan u radu na času (pz).
193.	2	likovna kultura/li	zadovoljan/na	0 – 10	x

		kovna grupa predmeta			
194.	2	matemati ka	zadovol jan/na	11 – 20	Uporan (pz), aktivan (pz), snalžljiv (vs – opšte).
195.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	0 – 10	Snalažljiv (vs – opšte) učenik koji se na dovitljiv može snaći u različitim (k) nastavnim izazovima
196.	2	fizičko vaspitanj e	zadovol jan/na	0 – 10	x
197.	3	matemati ka	zadovol jan/na	11 – 20	x
198.	3	hemija	zadovol jan/na	21+	Temeljit (pz), <u>iskusan</u> , radnik (pz), društven (G), human (G)... <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
199.	3	engleski jezik	zadovol jan/na	21+	<i>učenik koji ima sposobnost shvatanja temeljnih načela i principa (vs – opšte; G) i koji ima sposobnost razumijevanja zamršenog gradiva pomoću analitičkog rasuđivanja (vs – opšte; G). Takav učenik ima budno i pronicljivo zapžanje (vs – opšte) i sposobnost prenošenja znanja iz jedne situacije u drugu (vs – opšte; G).</i> <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>

200.	3	turistička grupa predmeta	zadovoljan/na	21+	Darovit, znači interesuje se za sve (pz) i može da odradi sve (vs – opšte).
201.	3	fizika	zadovoljan/na	0 – 10	▣ Zna svoje vrline i mane (pz; G₁); svjestan je nivoa svog znanja (pz); nije mu potrebna spoljašnja motivacija, nego sve dolazi iznutra (pz); ima opsesiju za pronalaženjem odgovora (pz); ne gubi motivaciju (pz); ima razvijen smisao za rad (pz); <u>zna da je čovjek nesavršeno biće</u> i da ne postoji savršen odgovor za fundamentalne stvari (G₂); mudrost (vs – opšte) i želja za udubljiavanjem znanja (pz), itd... <i>G₁ – intrapersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – duhovno-egzistencijalna inteligencija</i>
202.	3	filozofija	zadovoljan/na	0 – 10	Maštovita (k), kreativna (k), autentična osoba i individua (k), svjesna sebe (G₁), činjenice da je slobodno biće ali i da ta sloboda za sobom povlači odgovornost (G₂). Racionalno reflektuje sebe pred sobom i drugima (G₁/G₃), pokazujući eros prema kolosalnim obrazovnim poduhvatima (pz). <i>G₁ – intrapersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – duhovno-egzistencijalna inteligencija;</i> <i>G₃ – interpersonalna inteligencija</i>
203.	2	istorija	zadovoljan/na	21+	Spreman je da napreduje (pz).

204.	2	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	<u>učenik je odličnog uspjeha i primjerenog ponašanja.</u> Pažljiv je na časovima (pz) i redovno radi svoje domaće zadatke (pz).
205.	2	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Vaspitan učenik,</u> pazi na časovima (pz) i sluša (pz). Voli da istražuje (pz) i obavlja svoje domaće zadatke (pz).
206.	2	geografija	zadovoljan/na	0 – 10	Interesuje se za nauku (pz), vrši istraživanja (pz) i spreman je da uči (pz)
207.	2	geografija	zadovoljan/na	11 – 20	<u>učenik je primjeren na časovima,</u> prati (pz) i <u>razmišlja u skladu sa vrsnjacima.</u>
208.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Kao odgovornog (pz) i <u>vaspitanog</u> učenika koji na vrijeme izvršava svoje obaveze i zadatke (pz), prati na času (pz) i pažljivo sluša (pz).
209.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	IME I PREZIME učenika jer prati (pz) uči (pz) i <u>dobija visoke ocjene.</u>
210.	2	matematika	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	<u>Ima smisla za istraživanje i inicijative</u>
211.	2	biologija	zadovoljan/na	11 – 20	Kao odgovor na ovo pitanje; mislim da dijete voli da istražuje (pz), svoje obaveze izvršava u roku (pz), i <u>vaspitan je.</u> Takođe prati na časovima (pz) i pažljivo sluša (pz).

212.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Darovit učenik je učenik koji je kulturni ,odnosno lijepo se ponasa prema svojim nastavnicima ,učenik koji je dobar prema svojim drugarima i drugaricama u odjeljenju.</u>
213.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	<u>Darovit učenik je učenik koji je kulturni ,odnosno lijepo se ponasa prema svojim nastavnicima ,učenik koji je dobar prema svojim drugarima i drugaricama u odjeljenju.</u> odgovor je isti kao odgovor 212. ispitanika (odgovori na prethodnim pitanjima se ne podudaraju)
214.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	x
215.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Darovit učenik postavlja puno pitanja (pz), ima dobro pamćenje (vs – opšte) brzo usvaja nove informacije (vs – opšte), ima neobičan pristup rešavanju problema (k),...
216.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	x
217.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	x
218.	2	geografija	zadovoljan/na	11 – 20	– zainteresovanost za određenu oblast (pz) – budno i pronicljivo zapažanje (vs – opšte) – sposobnost primjene znanja (vs – posebne) – sposobnost davanja velikog broja ideja (k) i rješenja za probleme ili pitanja (k)

219.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	21+	x
220.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	x
221.	2	drugi strani jezik	zadovoljan/na	0 – 10	Duhovit (k). Inteligentan (vs – opšte).
222.	2	fizičko vaspitanje	zadovoljan/na	21+	Kao učenika koji je zainteresovan za nast. oblast više od onoga sto nauči u skoli (pz), koji se ističe u vannastavnim aktivnostima (pz), kao učenika koji voli druženje (G). <i>G – interpersonalna inteligencija</i>
223.	3	biologija	zadovoljan/na	21+	Svaki učenik je jedinstven, ali kod nekih učenika možemo opaziti da nešto više čine ili shvataju prije, više, uspješnije (vs – opšte), Daroviti učenici se odlikuju talentom za određeni predmet (vs – posebne).
224.	3	filozofija	nije ni zadovoljan/na	0 – 10	x

			ni nezadovoljan/na		
225.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	x
226.	3	latinski jezik	zadovoljan/na	0 – 10	x
227.	3	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	0 – 10	x
228.	3	fizičko vaspitanje	zadovoljan/na	0 – 10	Ima timski duh (G ₁), pomaze drugima (G ₁), ima dobru orijentaciju u prostoru (vs – opšte; G ₂). G ₁ – <i>interpersonalna inteligencija</i> ; G ₂ – <i>prostorna inteligencija</i>
229.	3	istorija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	Ima dobar smisao za humor (k), razmišlja (vs – opšte), kritikuje (k) i iskazuje sumnju prema gradivu koje se obrađuje (vs – opšte).
230.	3	fizika	nije ni zadovoljan/na ni	11 – 20	Dobro koncentrisan na casovima (pz). Istrajan u ispunjavanju zadataka (pz). Traži nova rješenja (k) i postupke (k)

			nezadovoljan/na		
231.	3	hemija	zadovoljan/na	21+	Darovitog učenika zamišljam kao nekog ko se ističe po posvećenosti svojim obavezama (pz), <u>ali i rezultatima koje postiže u nastavnom prosijeku.</u>
232.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Željan novih znanja (pz) i dokazivanja (k). Istrajan (pz), domišljat (k), mudar (vs – opšte), <u>ima samokontrolu</u> i logičko misljenje (G). <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
233.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Sarađuje sa drugim učenicima (G ₁), hitro razmislja (vs – opšte), povezuje iskustvo i znanje (vs – posebne), logički donosi zaključke (G ₂). <i>G₁ – interpersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
234.	1	razredna nastava	nezadovoljan/na	11 – 20	Zainteresovan (pz), motivisan za rad (pz), duhovit (k), ističe se u društvu (G ₁), ima bogat riječnik (vs – opšte; G ₂), ima i iskazuje svoje ideje (k), radoznalost (k), hitrost uma (vs – opšte), originalnost u interpretaciji (k), s lakoćom formuliše problem (vs – opšte; G ₃), postavlja pitanja (pz) itd. <i>G₁ – interpersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – lingvistička inteligencija;</i>

					<i>G₃ – logičko-matematička inteligencija</i>
235.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	11 – 20	<u>Kao neko ko treba imati u sebi energiju, eksplozivnost, volju, darovitost, osjećajnost itd.</u>
236.	2	biologija	zadovoljan/na	11 – 20	x
237.	2	hemija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	x
238.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	11 – 20	Daroviti učenik ima sposobnost zapažanja (vs – opšte), sposobnost da dođe do neobičnog, jedinstvenog pametnog rješenja (k), maštovit (k), neboji se da bude drugačiji (k), eksperimentiše (pz), razumije svoje potrebe (G₁) i potrebe drugih (G₂)... <i>G₁ – intrapersonalna inteligencija;</i> <i>G₂ – interpersonalna inteligencija;</i>
239.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni	11 – 20	Ja bih ga opisala kao <u>darovitog</u>, radoznalog (k), motivisanog za rad (pz), iskazuje svoje ideje (k), bogatog vokabulara (vs – opšte; G₁), postavlja pitanja (pz), hitrost uma (vs – opšte, G₂), isticanje u

			nezadovoljan/na		određenoj situaciji (vs – posebne), samostalan u radu. <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – logičko-matematička inteligencija</i>
240.	2	informatika sa tehnikom	zadovoljan/na	0 – 10	x
241.	2	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Dijete koje ima bogat rečnik (vs – opšte; G₁), istražuje (pz), čita (pz; G). Uključen u vannastavnim aktivnostima (pz), duhovito (k) i ima smisao za druženjem (G₂) <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i> <i>G₂ – interpersonalna inteligencija;</i>
242.	2	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Dijete koje brzo i lako savladava problem ili situaciju sa kojom se ranije nije susretalo (vs; k)...
243.	2	biologija	zadovoljan/na	21+	x
244.	3	matematika	zadovoljan/na	21+	Imamo darovitu djecu tipa malih „naučnika” (pz), ili darovite male „umjetnike” (vs – posebne; G), ali nerijetko talentovana djeca su i jedno i drugo (vs – opšte/posebne), <u>tada i sami teško mogu odabrati čime će se baviti u budućnosti (pz). Najčešće to su</u>

					divna preskromna djeca sa kojima je zadovoljstvo raditi! <i>G – lingvistička/muzička/spacijalna inteligencija</i>
245.	3	istorija	zadovoljan/na	21+	x
246.	3	hemija	zadovoljan/na	0 – 10	Darovito dijete je dijete koje se ističe u odnosu na ostalu djecu (učenike) ili svojom inteligencijom (vs – opšte) ili izrazitim razvojem određenih sposobnosti (vs – posebne). Daroviti učenik ne mora biti onaj koji uvijek redovno uči i koji pokazuje inicijativu. Sa jedne strane, on brzo usvaja nove informacije (vs – opšte), lako pamti (vs – opšte) i <u>postiže visoka postignuća. Sa druge strane, može mu brzo postati dosadno, nestrpljiv, nekad ne prihvata dobro kritiku.</u>
247.	3	matematika	zadovoljan/na	11 – 20	Svestrana ličnost (vs – opšte). Zainteresovana za mnogo oblasti od kojih najviše voli jednu ili dvije (pz). Odgovoran/na (pz), detaljna (pz), posvećena (pz), organizovana ličnost (pz) koji uživa da uči nešto novo (pz) i usvaja nova znanja (pz).
248.	3	engleski jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Daroviti učenik je onaj učenik koji nalazi svoje načine za rješavanje problemske situacije (k).
249.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	<i>Znatiželjan (k), izvršava zadatke na vrijeme (pz), istražuje (pz), postavlja pitanja (pz), duhovit (k), spreman da pomogne (G), istrajan (pz)</i>

					<i>G – interpersonalna inteligencija</i>
250.	3	hemija	zadovoljan/na	21+	učenik koji ima „dar“ da se snađe u današnjem ludilu! (k)
251.	3	Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	zadovoljan/na	21+	Posvećen (pz), kreativan (k), radoznao (k), istrajan u radu (pz) i traganju za onim sto voli (pz); „neukalupljen“ (k)
252.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	11 – 20	Daroviti učenik brzo uči (vs – opšte), pamti (vs – opšte), brzo rješava probleme (vs – opšte; G_1) i uviđa odnose (vs – opšte; G_1), ima bogat rječnik (vs – opšte; G_2), napreduje brže od svojih vršnjaka (vs – opšte). To je učenik koji se ističe ili visokom inteligencijom (vs – opšte) ili izrazito razvijenim pojedinim sposobnostima (vs – posebne). Izražava posebna (k) i originalna mišljenja (k), uživa u izazovima (pz), razrađuje ideje (k), i pokazuje različite vještine (vs)... <i>G_1 – logičko-matematička inteligencija;</i> <i>G_2 – lingvistička inteligencija</i>
253.	2	fizika	zadovoljan/na	0 – 10	x

254.	2	istorija	zadovoljan/na	0 – 10	x
255.	2	fizičko vaspitanje	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	21+	<u>Vaspitan</u> , vrijedan (pz), znatiželjan (k) i široki spektar intresovanja (pz)
256.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	Daroviti učenik je učenik koji pokazuje izvanredne sposobnosti za rezonovanje i učenje u određenoj oblasti (vs – posebne).
257.	2	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	x
258.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	21+	Bistar (vs – opšte), oštrouman (vs – opšte), radoznao (k), razvijene visoko intelektualne sposobnosti (vs – opšte): zapažanje (vs – opšte), kognicija (vs – opšte), misljenje (vs – opšte), razumijevanje po Blumovoj taksonomiji, analiza i sinteza (vs – opšte, G), primjenjuje stečena znanja i koristi postojeća znanja (vs – opšte), ima razvijeno kritičko misljenje (k) i stvaralacki rad (k; vs; pz). <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
259.	2	fizika	zadovoljan/na	0 – 10	Uporan (pz), istrajan (pz), <u>vedrog duha</u> , voli da razmišlja(pz; G), prosuđuje (vs – opšte)... <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>

260.	2	matemati ka, informati ka sa tehniko m	zadovol jan/na	0 – 10	Uporan, voli da razmislija, (dio odgovora 259. ispitanika)
261.	1	razredna nastava	nije ni zadovol jan/na ni nezadov oljan/na	0 – 10	x
262.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	0 – 10	x
263.	2	istorija	zadovol jan/na	21+	x
264.	2	drugi strani jezik	nezadov oljan/na	0 – 10	x
265.	2	matemati ka	zadovol jan/na	0 – 10	Pokazuje sklonost, interesovanja prema nekom predmetu (nastavnoj ili vannastavnoj) oblasti mnogo više nego što je to procijenjeno za vršnjački uzrast (pz).
266.	2	Crnogors ki- srpski,	zadovol jan/na	0 – 10	x

		bosanski , hrvatski jezik i književn ost			
267.	2	istorija	zadovol jan/na	21+	x
268.	2	fizika	zadovol jan/na	21+	Maštovito (k), promišljeno (vs – opšte), talentovano za oblast koja je u sferi njegovog intresovanja (vs – posebne, urođeno; pz), kreativno (k), <u>drugačije od ostalih</u>, zanima ga: ko, šta, gdje, kako, zašto (k) Pohađa dodatnu nastavu (pz), razvijena intelektualna sposobnost brzog (vs – opšte) i drugačijeg načina rješavanja matematičkih zadataka (k; G)... <i>G – logičko-matematička inteligencija</i>
269.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	21+	učenik koji pored intelektualnih sposobnosti (vs – opšte) ispoljava kreativnost (k), drugačiji način razmišljanja (k) i pamćenja (vs – opšte), mogućnost prilagođavanja okolini (vs – opšte), umjetnicku senzibilnost (G/bilo koja umjetnost)... <i>G – muzička/interpersonalna/lingvistička inteligencija</i>
270.	1	razredna nastava	zadovol jan/na	0 – 10	x

271.	3	istorija	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	<u>Svaki učenik je poseban na svoj način, postoje učenici koji izražavaju veliku zainteresovanost (pz) za istoriju i filosofiju. Oni traže i žele više, (pz) i ja i moja koleginica uvijek doprinosimo njihovom usavršavanju i razvijanju njihovog znanja u tom polju.</u>
272.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	Mudar (vs – opšte), radan (pz) i marljiv učenik (pz), dobro koristi svoj bogat riječnik (vs – opšte; G). <u>Brine o generalnom znanju svih učenika, ali i o svom naprednom znanju.</u> (pz; G) <i>G – lingvistička inteligencija</i>
273.	3	matematika	zadovoljan/na	0 – 10	x
274.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	Radoznao/la (k) i uporan/la (pz) da postigne ono što želi.
275.	2	geografija	zadovoljan/na	21+	Dijete koje uvijek ima originalna rešenja (k), maštovito (k), postavlja neobična pitanja (k).
276.	1	razredna nastava	nije ni zadovoljan/na ni	21+	Vrijednog (pz), maštovitog (k), snalažljivog (vs – opšte)

			nezadovoljan/na		
277.	3	drugi strani jezik	zadovoljan/na	21+	<u>Da je kulturni</u> , vrijedan (pz), ima interesovanja za tu ili više oblasti (pz), <u>ima kulturu slušanja</u> , zna da ispunjava svoje obaveze na vrijeme (pz), iskaže svoju kreativnost (k)
278.	3	ekonomska grupa predmeta	nije zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	0 – 10	x
279.	3	likovna kultura/likovna grupa predmeta	zadovoljan/na	11 – 20	Daje originalne ideje (k), ne plaši se da iznese svoje mišljenje ma koliko ono bilo nepopularno (k). Ima razvijenu maštu (k)
280.	1	razredna nastava	zadovoljan/na	0 – 10	Treba da posjeduje bogat rječnik (vs – opšte; G ₁) . Ima veliki broj informacija o temama iz područja interesovanja (vs; pz; G ₁). Brzo rješava logičke zadatke (vs – opšte; G ₂). Povezivanje znanja iz jedne situacije u drugu (prenošenje istog) (G ₂ ; vs – posebne). Pokazuje interesovanje za napredno usavršavanje (pz) i unapređuje svoja znanja (pz; vs – posebne). <i>G₁ – lingvistička inteligencija;</i>

					G_2 – logičko-matematička inteligencija
<i>Napomena.</i> Rb – redni broj; Rm – radno mjesto (1 – učitelj/ica u osnovnoj školi; 2 – nastavnik/ca u osnovnoj školi; 3 – nastavnik/ca u osnovnoj školi); vs – visoke sposobnosti; pz – posvećenost tadatku; k – kreativnost.					

Prilog F – raspored ispitanika u odnosu na hipoteze

Tabela 41

Zastupljenost pojedinačnih kategorija

kategorija	redni broj ispitanika	uzrast učenika			zadovoljstvo poslom			dužina radnog staža		
		1	2	3	1	2	3	1	2	3
vs	5, 19, 23, 26, 47, 56, 60, 61, 80, 90, 94, 124, 126, 155, 158, 199, 223, 228, 233, 246, 256, 275 (22)	47, 56, 124, 233 (4)	19, 60, 61, 80, 126, 256, 275 (7)	5, 23, 26, 90, 94, 155, 158, 199, 223, 228, 246 (11)	19, 23, 26, 47, 56, 60, 61, 80, 90, 94, 124, 126, 155, 158, 199, 223, 228, 233, 246, 256, 275 (21)	5 (1)		5, 26, 56, 126, 158, 228, 246, 256 (8)	19, 23, 60, 94 (4)	47, 61, 80, 90, 124, 155, 199, 223, 233, 275 (10)

pz	6, 8, 14, 20, 34, 58, 62, 63, 64, 66, 69, 72, 81, 109, 115, 119, 122, 159, 161, 171, 191, 198, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 222, 231, 265, 271 (34)	69, 119, 122 (3)	6, 20, 34, 58, 62, 63, 64, 66, 72, 81, 115, 171, 191, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 222, 265 (23)	8, 14, 109, 159, 161, 198, 231, 271 (8)	6, 8, 14, 20, 34, 58, 62, 63, 64, 66, 69, 72, 81, 109, 115, 122, 159, 161, 171, 191, 198, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 222, 231, 265 (32)	119, 271 (2)		14, 34, 62, 115, 159, 161, 171, 206, 265, 271 (10)	20, 63, 66, 69, 109, 122, 204, 205, 207, 208, 209, 211 (12)	6, 8, 58, 64, 72, 81, 119, 191, 198, 203, 222, 231 (12)
----	--	--------------------------------------	--	---	--	-------------------------------	--	--	--	---

k	21, 36, 42, 49, 77, 79, 85, 86, 93, 121, 125, 248, 250, 279 (14)	49, 77 (2)	36, 42, 79, 85, 121, 125 (6)	21, 86, 93, 248, 250, 279 (6)	36, 42, 49, 77, 79, 85, 86, 93, 125, 248, 250, 279 (12)	21, 121 (2)		21, 79, 85 (3)	42, 49, 93, 121, 125, 248, 279 (7)	36, 77, 86, 250 (4)
vs + pz	3, 22, 24, 32, 67, 68, 73, 75, 83, 100, 106, 108, 112, 114, 127, 136, 141, 143, 150, 153, 163, 164, 166, 167, 183, 187, 190, 192, 194, 200, 201, 244, 247, 259, 272, 280 (36)	136, 183, 280 (3)	32, 67, 68, 73, 75, 114, 127, 141, 143, 187, 190, 192, 194, 259 (14)	3, 22, 24, 83, 100, 106, 108, 112, 150, 153, 163, 164, 166, 167, 200, 201, 244, 247, 272 (19)	22, 32, 67, 68, 73, 75, 83, 106, 108, 112, 127, 136, 143, 150, 153, 164, 166, 183, 187, 190, 192, 194, (8)	3, 24, 100, 114, 141, 163 (6)		32, 68, 73, 75, 108, 112, 127, 167, 187, 190, 201, 259, 272, 280 (14)	3, 22, 24, 67, 83, 100, 106, 136, 163, 164, 166, 183, 194, 247 (14)	114, 141, 143, 150, 153, 192, 200, 244 (8)

					200, 201, 244, 247, 259, 272, 280 (30)					
vs + k	12, 18, 40, 48, 50, 51, 53, 96, 102, 105, 128, 132, 138, 140, 144, 157, 165, 195, 221, 229, 242, 269 (22)	18, 48, 51, 53, 132, 195, 269 (7)	40, 50, 96, 128, 138, 140, 221, 242 (8)	12, 102, 105, 144, 157, 165, 229 (7)	40, 48, 50, 51, 53, 132, 138, 144, 165, 195, 221, 242, 269 (13)	12, 96, 102, 105, 128, 140, 157, 229 (8)	18 (1)	12, 144, 195, 221, 229 (5)	18, 40, 48, 51, 128, 132, 138, 242 (8)	50, 53, 96, 102, 105, 140, 157, 165, 269 (9)

pz + k	2, 9, 17, 25, 35, 45, 52, 65, 70, 74, 84, 92, 95, 111, 169, 172, 178, 180, 186, 202, 230, 249, 251, 255, 274, 277 (26)	17, 52, 70, 178, 180, 274 (6)	35, 45, 65, 74, 95, 169, 172, 186, 255 (9)	2, 9, 25, 84, 92, 111, 202, 230, 249, 251, 277 (11)	2, 9, 17, 25, 35, 45, 52, 65, 70, 74, 84, 92, 95, 111, 169, 172, 178, 180, 186, 202, 249, 251, 277 (23)	230, 255, 274 (3)		35, 45, 65, 74, 84, 202, 249, 274 (8)	52, 70, 92, 95, 230 (5)	2, 9, 17, 25, 111, 169, 172, 178, 180, 186, 251, 255, 277 (13)
--------	--	---	--	---	--	---------------------------------------	--	--	---	--

sva tri prstena	1, 4, 13, 16, 30, 38, 41, 55, 76, 89, 91, 97, 103, 107, 110, 116, 123, 129, 130, 131, 135, 137, 139, 145, 151, 154, 156, 168, 170, 179, 215, 218, 232, 234, 238, 239, 241, 252, 258, 268, 276 (41)	123, 137, 139, 179, 215, 232, 234, 238, 239, 258, 276 (11)	30, 38, 41, 97, 116, 129, 130, 131, 135, 170, 218, 241, 268 (13)	1, 4, 13, 16, 55, 76, 89, 91, 103, 107, 110, 145, 151, 154, 156, 168, 252 (17)	1, 4, 13, 16, 30, 38, 41, 55, 89, 91, 97, 107, 110, 116, 123, 129, 130, 131, 135, 137, 139, 145, 156, 168, 179, 215, 218, 232, 238, 241, 252, 258, 268 (33)	76, 103, 151, 154, 170, 239, 276 (7)	234 (1)	13, 38, 89, 91, 103, 116, 129, 135, 145, 156, 168 (11)	30, 41, 107, 131, 137, 139, 151, 215, 218, 234, 238, 239, 252 (13)	1, 4, 16, 55, 76, 97, 110, 123, 130, 154, 170, 179, 232, 241, 258, 276 (17)
--------------------	--	--	--	--	---	--	-----------------------	--	---	---

pogrešna uvjerenja	7, 11, 28, 39, 44, 46, 57, 59, 78, 82, 87, 88, 98, 99, 149, 210, 212, 235 (18)	39, 46, 98, 212 (4)	7, 44, 57, 59, 99, 210 (6)	11, 28, 78, 82, 87, 88, 149, 235 (8)	7, 11, 28, 39, 44, 57, 59, 78, 82, 87, 88, 98, 99, 149, 212, 235 (16)	210 (1)	46 (1)	7, 59, 88, 98 (4)	11, 44, 46, 82, 210, 212, 235 (7)	28, 39, 57, 78, 87, 99, 149 (7)
-----------------------	--	---	--	--	---	-----------------------	----------------------	------------------------------------	---	--

4+, 5+, 8+, 14+, 17+, 19+, 21+, 23+, 26+, 32+, 36+, 38+, 45+, 52+, 56+, 76+, 81+, 84+, 86+, 105+, 106+, 108+, 110+, 111+, 114+, 116+, 119+, 121+, 124+, 125+, 132+, 136+, 138+, 145+, 157+, 158+, 165+, 166+, 168+, 171+,	17, 52, 56, 119, 124, 132, 136, 181, 183, 232, 239, (11), 204, 205, 207, 208, 209, 211, 255, 259, (22), 246, 277, (27), 181, 183, 186, 191, 198, 201, 204,	19, 32, 36, 38, 45, 81, 114, 116, 121, 125, 138, 171, 186, 191, 204, 205, 207, 208, 209, 211, 255, 259, (22), 246, 277, (27), 181, 183, 186, 191, 198, 201, 204,	4, 5, 8, 14, 21, 23, 26, 76, 84, 86, 106, 108, 110, 111, 145, 157, 165, 166, 168, 171, 181, 183, 186, 191, 198, 201, 204,	4, 8, 14, 17, 19, 23, 26, 32, 36, 38, 45, 52, 56, 81, 84, 86, 106, 108, 110, 111, 145, 157, 165, 166, 168, 171, 181, 183, 186, 191, 198, 201, 204,	5, 21, 76, 105, 114, 119, 121, 157, 239, 255, (10), 116, 124, 125, 132, 136, 138, 145, 158, 165, 166, 168, 171, 181, 183, 186, 191, 198, 201, 204,	5, 14, 19, 23, 21, 26, 32, 38, 45, 56, 84, 108, 116, 145, 158, 168, 171, 201, 246, 259, (18), 211, 239, (18), 244, 255, 277, (24), 17, 36, 76, 81, 86, 105, 106, 110, 111, 124, 157, 165, 186, 191, 201, 204,
---	--	--	---	--	--	---

	181+, 183+, 186+, 191+, 198+, 201+, 204+, 205+, 207+, 208+, 209+, 211+, 231+, 232+, 239+, 244+, 246+, 255+, 259+, 277+				205, 207, 208, 209, 211, 231, 232, 244, 246, 259, 277 (50)					
	(60)									

nije dat odgovor	10, 15, 27, 29, 31, 33, 37, 43, 54, 71 (=70), 101, 104, 113, 117, 118, 120, 133, 134, 142, 146, 147, 148, 152, 160, 162, ispitanik daje savjet (171+, 190+, 271+), 173, 174, 175, 176, 177, 182, 184, 185, 188, 189, 193, 196, 197, 213 (=212), 214, 216, 217, 219, 220, 224, 225, 226, 227, 236,	43, 71, 142, 175, 176, 177, 182, 184, 213, 214, 217, 261, 262, 270 (14)	31, 33, 37, 54, 113, 117, 118, 120, 133, 134, 171(+), 190(+), 173, 174, 185, 188, 189, 193, 196, 216, 219, 220, 236, 237, 240, 243, 253, 254, 257, 260, 263, 264,	10, 15, 27, 29, 101, 104, 147, 148, 152, 160, 162, 197, 224, 225, 226, 227, 273, 278 (20/1)	10, 27, 29, 37, 54, 71, 101, 104, 113, 117, 174, 176, 224, 148, 152, 162, 175, 177, 182, 184, 193, 196, 197, 213, 214, 216, 217,	15, 31, 33, 43, 142, 146, 160, 173, 174, 176, 188, 224, 237, 261, 271(+), 278 (15/6)	10, 15, 27, 31, 37, 54, 71, 101, 113, 120, 134, 152, 160, 162, 171 (+), 173, 176, 188, 190 (+), 193, 196, 224, 225, 226, 227, 240, 253, 254, 257, 260, 261, 262, 264, 266,	27, 31, 71, 101, 113, 118, 146, 174, 175, 177, 182, 197, 213, 236 (15)	29, 33, 43, 117, 133, 142, 147, 148, 184, 185, 214, 216, 219, 220, 237, 243, 245, 263, 267 (20)
---------------------	--	---	--	--	---	---	--	--	--

	237, 240, 243, 245, 253, 254, 257, 260 (=259), 261, 262, 263, 264, 266, 267, 270, 273, 278 (66/69)		266, 267 (32/4)		219, 220, 225, 226, 227, 236, 240, 243, 245, 253, 254, 257, 260, 262, 263, 264, 266, 267, 270, 273 (51/3)		270, 272 (+), 273, 278 (31/4)		
--	---	--	----------------------------------	--	--	--	---	--	--

Napomena.

+ označava da je drugi dio odgovora klasifikovan prema Renzulijevoj teoriji u neku od prethodnih kategorija;

Izuzetak predstavlja odgovor 181. ispitanika, koji takođe ima oznaku „+”, iako se ne može klasifikovati na osnovu Renzulijeve teorije, ali se dio odgovora može objasniti na osnovu Gardnerove teorije.

U svakom polju je u zagradi napisan kumulativ.

uzrast učenika (1 – učitelj/ica u osnovnoj školi; 2 – nastavnik/ca u osnovnoj školi; 3 – nastavnik/ca u osnovnoj školi); zadovoljstvo poslom (1 – zadovoljan/na; 2 – nije ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na; 3 – nezadovoljan/na); dužina radnog staža (1 – do 10 godina radnog staža, 2 – od 11 do 20 godina radnog staža, 3 – preko 21 godine radnog staža); vs – visoke sposobnosti; pz – posvećenost zadatku; k – kreativnost

Prilog G – prikaza pojedinačnih indikatora u okviru kategorija i potkategorija
Tabela 42

Potkategorije

vs	opšte	mudar/promišljen (1, 22, 26, 30, 89, 97, 141, 143, 144, 153, 201, 232, 258, 259, 272); snalažljiv (5, 47, 67, 68, 168, 168, 192, 194, 195, 242, 268, 276); inteligentan (12, 18, 19, 24, 26, 48, 51, 61, 90, 102, 105, 126, 141, 157, 157, 221, 244, 252, 258, 258, 258, 269) odlično pamćenje (13, 53, 83, 110, 116, 141, 143, 153, 163, 215, 246, 252, 269); brzo uči (16, 53, 83, 116, 153, 155, 163, 215, 246, 252); razvijeno logičko mišljenje/zaključivanje (13, 16, 38, 40, 41, 53, 76, 91, 108, 110, 112, 116, 126, 135, 138, 140, 141, 143, 151, 155, 166, 179, 232, 233, 258, 259, 280); koristi pethodno naučeno/povezivanje informacija (16, 96, 110, 135, 136, 138, 140, 167, 199, 258, 280); svestrana ličnost (23, 24, 40, 50, 60, 73, 94, 100, 129, 151, 155, 200, 244, 247, 252); brzo zaključuje/misli (30, 38, 91, 105, 116, 130, 132, 135, 155, 167, 168, 233, 234, 239, 280); apstraktno razmišlja (30, 165, 168, 229); verbalno fluentan (38, 41, 53, 103, 106, 116, 141, 143, 158, 179, 234, 239, 241, 252, 272, 280); odlično zapažanje (53, 163, 218, 238, 258); analiza/sinteza (55, 131, 138, 199, 258); rješava probleme/zadatke (80, 83, 116, 128, 141, 143, 163, 252); prilagodljiv (89, 269); sposoban (90); brzo usvaja jezik (116); zadatak rješava prije nego što je postavljen do kraja (128); uspješan na takmičenjima (129); shvata temeljna načela/pravila (130, 199); razumije osnovne pojmove (140); shvata uzročno-posljedične veze (130, 136, 137, 252); sklon dubokom
----	-------	--

		promišljanju (154); izuzetan (164); pronicljiv (170, 183, 199, 218); brže napreduje od vršnjaka (223) dobra orijentacija u prostoru (228); s lakoćom formuliše problem (234); numeričko rasuđivanje (268)
--	--	---

	posebne	poseban talenat (3, 4, 55, 56, 75, 145, 155, 158, 167, 170, 190, 223, 246, 252, 256, 268); umjetnički nadaren (19, 38, 126, 157, 244, 269); matematički nadaren (32, 83, 155, 167); vješt u pismenom izražavanju (41); samostalno nadograđuje svoje znanje (76, 112, 123, 127, 156, 179, 280); zna da čita prije ostale djece (83); praktičan/sposobnost primjene znanja (106, 139, 154, 154, 218, 233, 280); koristi tehnološka dostignuća (130); ima sposobnost prenošenja znanja (130); nadaren za muziku (155); lingvistički nadaren (155); razvijenih senzomotornih sposobnosti (155); talentovan za slikanje (155); nadaren za ples (155); nadaren za sport (155); isticanje u određenoj situaciji (239)
	urođene	poseban talenat (3, 4, 55, 56, 75, 145, 155, 158, 167, 170, 190, 223, 246, 252, 256, 268); umjetnički nadaren (19, 38, 126, 157, 244, 269); nije previše vrijedan (32); matematički nadaren (32, 83, 155, 167); nadaren (60, 114); nasleđe – dio (187); nadaren za muziku (155); lingvistički nadaren (155); razvijenih senzomotornih sposobnosti (155); talentovan za slikanje (155); nadaren za ples (155); nadaren za sport (155);
G	L	umjetnički nadaren (19, 38, 126, 157, 269); zainteresovan za umjetnost (35); verbalno fluentan (38, 41, 53, 103, 106, 116, 141, 143, 158, 179, 234, 239, 241, 252, 272, 280); opšta informisanost/posjeduje veliko znanje o nekoj temi (38, 130, 139, 154, 167, 179, 183, 272, 280); vješt u pismenom izražavanju (41); zna da čita prije ostale djece (83); načitan (103); brzo usvaja

	jezik (116); voli da čita (129, 131, 163, 241); razumije osnovne pojmove (140); lingvistički nadaren (155);
LM	razvijeno logičko mišljenje/zaključivanje (13, 16, 38, 40, 41, 53, 76, 91, 108, 110, 112, 116, 126, 135, 138, 140, 141, 143, 151, 155, 166, 179, 232, 233, 258, 259, 280); veoma dobra sposobnost shvatanja (13); koristi prethodno naučeno/povezivanje informacija (16, 96, 110, 135, 136, 138, 140, 167, 199, 258, 280); brzo zaključuje/misli (30, 38, 91, 105, 116, 130, 132, 135, 150, 167, 168, 233, 234, 239, 280); apstraktno razmišlja (30, 165, 168, 229); matematički nadaren (32, 83, 155, 167); analiza/sinteza (55, 131, 138, 199, 258); rješava probleme/zadatke (80, 83, 116, 128, 141, 143, 163, 252); zadatak rješava prije nego što je postavljen do kraja (128); shvata temeljna načela/pravila (130, 199); shvata uzročno-posljedične veze (130, 136, 137, 252); s lakoćom formuliše problem (234); eksperimentiše (238); numeričko rasuđivanje (268)
Mz	umjetnički nadaren (19, 38, 126, 157, 269); zainteresovan za umjetnost (35); voli muziku (109); nadaren za muziku (155);

VS	umjetnički nadaren (19, 38, 126, 157, 269); talentovan za slikanje (155); dobra orijentacija u prostoru (228);
TK	vješt u fizičkim aktivnostima (38); voli sport (109); energičan (110, 116, 168); razvijenih senzomotornih sposobnosti (155); nadaren za ples (155); nadaren za sport (155);
Inter	omiljen (5, 163); poštovanje prema drugima (5); visok EQ (5, 13); razumije druge/empatičan (5, 22, 38, 89, 91, 105, 111, 171, 238); human (8, 76, 103, 143, 163, 198, 228, 249); odan (8); timski duh (8, 228); društven (14, 45, 143, 144, 198, 222, 241); lider (38, 110, 116, 183, 234); komunikativan (48, 111, 180, 181); svijestan svijeta oko sebe (49, 53); poštuje kulturu dijaloga (76); želi da bude koristan sebi, drugima i društvu/pomaže drugima (76, 76); racionalno reflektuje sebe pred sobom i drugima (202); kooperativan (233);
Intra	samopoštovanje (5); visok EQ (5, 13); ima jasan cilj (17, 161, 171, 178); razvijena introspekcija (20, 38, 49); želi da bude koristan sebi, drugima i društvu/pomaže drugima (76, 76); izgrađen identitet (105, 150); svjestan sebe (201, 202); racionalno reflektuje sebe pred sobom i drugima (202); razumije svoje potrebe (238);

P	svijestan svijeta oko sebe (49, 53); razmišlja o očuvanju životne sredine (126); dobra orijentacija u prostoru (228);
DE	zainteresovan za umjetnost (35, 126, 244, 260); želi da bude koristan sebi, drugima i društvu/pomaže drugima (76, 76); razmišlja o ključnim životnim pitanjima (76, 80, 154); zainteresovan za različite životne teme/ključna pitanja (103, 109, 169, 179, 201, 202); razmišlja o očuvanju životne sredine (126); naglašena duhovna dimenzija ličnosti (165); otkrivanje smisla onoga čime se bavi (166);

pz	koncentrisan (1,45, 58, 81, 136, 141, 143, 163, 171, 179, 183, 187, 230); odgovoran/pouzdan (2, 3, 14, 17, 17, 22, 52, 81, 111, 163, 208, 247); željno znanja (2, 206); zainteresovan za nastavnu oblast više od onoga što je propisano nastavnim planom i programom (2, 167, 222); vrijedan (3, 4, 8, 16, 24, 25, 34, 52, 84, 100, 103, 111, 119, 119, 141, 156, 156, 163, 170, 171, 190, 198, 201, 239, 255, 271, 272, 272, 276, 277, 280); posvećen (3, 76, 150, 154, 164, 187, 231, 247, 251); uporan/istrajan (3, 16, 25, 55, 58, 63, 65, 66, 66, 67, 68, 68, 69, 69, 70, 72, 74, 89, 95, 97, 103, 106, 108, 111, 151, 161, 164, 164, 171, 178, 180, 183, 194, 230, 232, 249, 251, 259, 259, 274); posvećen onome što voli/zainteresovan za određenu oblast (6, 91, 109, 115, 137, 139, 145, 156, 166, 166, 169, 169, 218, 247, 251, 265, 268, 271, 277, 280); postavlja pitanja (9, 112, 116, 135, 215, 234, 239, 249); usmjeren (14); voli da istražuje (16, 35, 41, 114, 116, 122, 205, 206, 211, 238, 241, 244, 249); ima jasan cilj (17, 161, 171, 178); svestan sebe i svojih kvaliteta (20); samouvjeren (22, 186, 274); organizovan (30, 45, 247); precizan u odgovorima (30, 111, 135); posvećen nauci (32, 35, 45, 84, 202, 206); zainteresovan (32, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 73, 74, 75, 115, 135, 150, 153, 153, 164, 200, 201, 201, 234); ne uči zbog ocjene/voli da uči (34, 95, 110, 247); učestvuje u vannastavnim aktivnostima (34, 126, 129, 222, 241); zainteresovan za različite oblasti (34, 75, 91, 122, 123, 130, 141, 143, 172, 232, 244, 247, 255, 277); prihvata savjete tokom učenja (35, 76); zainteresovan za umjetnost (35); opšta informisanost/posjeduje veliko znanje o nekoj temi (38,
----	---

		130, 139, 154, 167, 179, 183, 272, 280); redovno uči/disciplinovan (41, 45, 75, 143, 170, 172, 204, 205, 208, 209, 211, 249, 277); intrizično motivisan (75, 81, 164, 179, 183, 186, 201, 234); sistematično znanje (76); samostalno nadograđuje svoje znanje/vještine (76, 112, 123, 127, 156, 179, 280); preduzimljiv (81); sistematičan u radu (92, 100, 171, 172, 187, 198, 247); načitan (103); zainteresovan za različite životne teme (103); ambiciozan (103, 158, 168, 203); pažljivo sluša/prati na času (103, 112, 153, 204, 205, 205, 207, 208, 208, 209, 211, 211); zainteresovan za pohađanje različitih sekcija (129); uspješan na takmičenjima (129); voli da čita (129, 131, 163, 241); aktivan na času (178, 179, 180, 191, 192, 194), spreman na saranju (178); rad izdvaja darovitog učenika (187); svjestan je svog nivoa znanja (201); zna svoje vrline i mane (201); pohađa dodatnu nastavu (268)
--	--	--

k		znatiželjan/radoznao (1, 2, 12, 16, 25, 30, 36, 41, 45, 48, 49, 52, 53, 53, 55, 65, 70, 74, 76, 86, 86, 144, 154, 157, 165, 169, 170, 178, 180, 234, 239, 249, 251, 255, 258, 268, 274); maštovit (4, 17, 18, 35, 38, 42, 77, 85, 86, 96, 97, 102, 103, 105, 111, 116. 121, 129, 137, 140, 168, 180, 202, 238, 268, 275, 276, 279); inovativan/originalan (9, 38, 40, 42, 50, 55, 79, 89, 89, 92, 93, 93, 93, 128, 137, 139, 139, 140, 140, 168, 180, 180, 186, 202, 232, 234, 252, 275, 279); fleksibilan (9, 121); inicijativan (9), duhovit (9, 38, 42, 45, 84, 129, 144, 154, 221, 234, 241, 249); kreativan (18, 21, 36, 40, 51, 55, 79, 85, 89, 110, 111, 116, 123, 123, 125, 129, 139, 140, 151, 154, 156, 157, 165, 180, 202, 229, 251, 252, 269, 277); otvoren za nove ideje/zadatke (79, 95, 132, 145, 168, 186); nekomformista (79, 85, 140, 238, 251, 279), kritičko mišljenje/sud (91, 135, 138, 179, 229, 258); postavlja neuobičajna pitanja (128, 169, 275); divergentno mišljenje (128, 132, 135, 137, 137, 140, 145, 145, 157, 168, 169, 172, 195, 215, 218, 218, 230, 234, 238, 242, 248, 250, 268, 269); iznosi svoje stavove/sudove/doživljaje/ideje (130, 131, 131, 179, 234, 239, 252, 279); takmičarski duh (132, 179); lucidan (144); skeptičan (229); željan dokazivanja (232, 252)
vs + pz + k		Postizanje nadprosječnih rezultata (13); sve stavke navedene u anketi (107); stvaralački rad (258)

pogrešna uvjerenja	odlučan (4); skroman (4); sve mu brzo dosadi (5, 246), neuklopljen/izolovan (5, 149, 157); specifičan/poseban/svoj/neobičan (7; 11, 14, 17, 19, 21, 32, 36, 87, 114, 125, 125, 165, 271); vaspitan (8, 39, 204, 205, 207, 208, 212, 212, 255, 277); uredan (8, 52, 119); tačan (8); samodovoljan (18); emotivan (18); povučen (19, 145); samostalan (22, 89, 132, 138, 168, 239); voli da se igra (23); opis fizičkog izgleda (26, 28, 124, 181); oslanja se na intuiciju (32); optimista (38, 45, 116); normalno dijete (39); bezvolja, besciljan i nezainteresovan (44); nenametljiv (45, 110); čarobno (46); ne razumije oblasti van one za koju je nadareno (56, 145); sveznalica (57); pravo biće, a ne nesvjesni prototip (59); strpljiv (76); voli odabir svoje škole (78); valjan (81); veseo (82, 84, 259); racionalan (86, 106); zbunjen u masi istih, često neshvaćen (88); hrabar (89); loše ponašanje, slab rječnik, nepoštovanje, slaba komunikacija (98); kao izraženo duhovno biće (99); dobro i pošteno dijete (108, 171); kanališu dobru energiju drugih na koris zajednice (110); znaju šta žele od sebe i drugih (110); dosljedan (111); nema vremena za druge (114); tananost duha/Bogom dan/istančan duh (114, 124, 125); brzo priča (116); spava manje (116); osjetljiv (116, 136), univerzalan (121); samozadovoljan (145); selektivan u izboru prijatelja (154); dekoncentrisan (157); „u svom svijetu” (157); izdvaja se po svom ponašanju (158); primjećuje okolinu (166); neposredan (181); strpljiv (183); otvoren (186); taktičan (186); spreman i sposoban za kolektivni rad (191); iskusan (198); zna da je čovjek nesavršeno biće (201);
-------------------------------	--

		odličan učenik (204, 209, 246); razmišlja u skladu sa vršnjacima (207); „ima smiso za istraživaoj i inocije”(210); dobar prema drugovima i drugaricama u odjeljenju (212); ističe se po rezultatima u „nastavnom prosjeku” (231); ima samokontrolu (232); neko ko ima u sebi energiju, eksplozivnost, volju, darovitost, osjećajnost (235); kao darovitog (239); divna i preskromna djeca (244); ne podnosi kritiku (246) ; brine o znanju drugih (272); poslušan (277)
--	--	--

Napomena. Svaki epitet je kodiran. Dakle, ukoliko je dva puta naveden isti ispitanik pored neke riječi onda je naveo tu riječ ili sinonime dva puta u istom odgovoru.

vs – visoke sposobnosti; pz – posvećenost zadatku; k – kreativnost; L – lingvistička inteligencija; LM – logičko-matematička inteligencija; Mz – muzička inteligencija; VS – vizuelno-spacijalna inteligencija; TK – tjelesno-kinestetička inteligencija; Inter – interpersonalna inteligencija; Intra – intrapersonalna inteligencija; P – prirodnjačka inteligencija; DE – duhovno-egzistencijalna inteligencija.

Prilog H – socijalne dimenzije

Tabela 43

Frekfrenca

Kvalitet	Redni broj ispitanika
introverzija	19, 145
samostalnost	22, 76, 79, 85, 89, 110, 112, 123, 127, 130, 131, 140, 150, 156, 179, 234, 238, 239, 251, 252, 279, 280
izolovanost/asocijalnost	18, 88, 98, 114, 149
usamljeno, ali nije odbačeno	5
isticanje socijalnosti (društven, timski radnik, kooperativan, komunikativan..)	5, 8, 14, 38, 45, 48, 76, 110, 111, 116, 143, 144, 163, 180, 181, 183, 198, 212, 222, 228, 233, 234, 241
empatija/humanost	5, 8, 22, 38, 76, 91, 103, 105, 111, 143, 163, 171, 198, 228, 238, 249